

INEE

Inter-Agency Network for Education in Emergencies
Réseau Inter-Agences pour l'Éducation en Situations d'Urgence
La Red Interagencial para la Educación en Situaciones de Emergencia
Rede Inter-Institucional para a Educação em Situação de Emergência
الشبكة المشتركة لوكالات التعليم في حالات الطوارئ

MINIMALNI STANDARDI OBRAZOVANJA:

Pripremljenost, Intervencija, Oporavak

Izjava o misiji

Kao Međuagencijska mreža za obrazovanje u vanrednim situacijama (*Inter-Agency Network for Education in Emergencies*, INEE) naš cilj je da budemo otvorena globalna mreža članica koje zajednički rade unutar humanitarnog i razvojnog okvira kako bi svim ljudima osigurale pravo na kvalitetno i sigurno obrazovanje u vanrednim situacijama i oporavak nakon krizne situacije.

www.ineesite.org

INEE Coordinator for Minimum Standards
UNICEF – Education Section
3 United Nations Plaza
New York, NY 10017
USA

minimumstandards@ineesite.org
www.ineesite.org

INEE

Inter-Agency Network for Education in Emergencies
Réseau Inter-Agences pour l'Éducation en Situations d'Urgence
Red Interagencial para la Educación en Situaciones de Emergencia
Rede Inter-Institucional para a Educação em Situação de Emergência
الشبكة المشتركة لوكالات التعليم في حالات الطوارئ

MINIMALNI STANDARDI OBRAZOVANJA:

PRIPREMLJENOST, INTERVENCIJA, OPORAVAK

Međuagencijska mreža za obrazovanje u vanrednim situacijama (INEE) je otvorena globalna mreža članica koje zajednički rade unutar humanitarnog i razvojnog okvira kako bi svim ljudima osigurala pravo na kvalitetno i sigurno obrazovanje u vanrednim situacijama i oporavak nakon krize. Upravna grupa INEE mreže pruža sveukupno rukovodstvo i usmjerenje; aktuelne članice Upravne grupe su CARE, ChildFund International, International Rescue Committee (IRC, Međunarodni komitet spasa), Refugee Education Trust (RET, Fondacija za obrazovanje izbjeglica), Save the Children, Open Society Institute (OSI, Institut Otvoreno društvo), UNESCO, UNHCR, UNICEF i Svjetska banka.

Radna grupa za minimalne standarde INEE-i omogućava globalnu implementaciju Minimalnih standarda obrazovanja: pripremljenost, intervencija, oporavak. Radna grupa INEE (2009-2011) se sastoji od 19 organizacija sa stručnim znanjima iz obrazovanja u situacijama sukoba i kriza: Academy for Educational Development (AED), ActionAid, American Institutes of Research (AIR), Basic Education for Afghan Refugees (BEFAre), Forum for African Women Educationalists (FAWE), Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ), International Rescue Committee (IRC), Mavikalem Social Assistance and Charity Association, Norwegian Agency for Development (NORAD), Norwegian Refugee Council (NRC), Oxfam Novib, Plan International, Save the Children, UNESCO, UNHCR, UNICEF, War Child Holland, World Education, ZOA Refugee Care.

INEE se zahvaljuje na podršci više od 41 agencija, institucija i organizacija pruženoj ovoj mreži od njenog osnivanja. Potpuni spisak zahvala možete pogledati na internet stranici INEE: <http://www.ineesite.org>.

INEE je otvorena prema svim zainteresiranim pojedincima i organizacijama koje provode, podržavaju ili zagovaraju obrazovanje u vanrednim situacijama. Zainteresirani pojedinci mogu se prijaviti za članstvo putem internet stranice INEE: www.ineesite.org/join. Članstvo ne podliježe nikakvim naknadama ni obavezama.

Ovaj prevod je urađen uz velikodušnu pomoć Fondacije otvoreno društvo.

Za više informacija pogledajte www.ineesite.org ili kontaktirajte INEE Koordinatora za minimalne standarde putem e-maila: minimumstandards@ineesite.org.

Prvo izdanje INEE © 2004

Ponovljeno izdanje: INEE © 2006

Ponovljeno izdanje: INEE © 2009

Drugo izdanje: INEE © 2010

Ponovljeno izdanje: INEE © 2010

Prevod na bosanski/srpski/hrvatski: INEE © 2011

Sva prava zadržana. Ovaj materijal podliježe autorskim pravima, ali može biti reproduciran bilo kojom metodom u obrazovne svrhe. Za takve svrhe je potrebna formalna saglasnost koja se, međutim, obično odmah odobrava. Za kopiranje u drugim uvjetima, korištenje u drugim publikacijama, prevođenje ili adaptaciju mora se prethodno dobiti pismena saglasnost od vlasnika autorskih prava.

Dizajn: Creatrix Design Group, Kanada

Fotografije sa naslovnice: The International Rescue Committee, Save the Children, Oxfam Novib.

SADRŽAJ

Uvod u Minimalne standarde obrazovanja: pripremljenost, intervencija, oporavak	5
Područje 1: Osnovni standardi	21
Učešće lokalne zajednice	
Standard 1: Učešće	25
Standard 2: Resursi	31
Koordinacija	
Standard 1: Koordinacija	34
Analiza	
Standard 1: Procjena	37
Standard 2: Strategije intervencije.....	43
Standard 3: Monitoring.....	47
Standard 4: Evaluacija.....	50
Područje 2: Pristup i okruženje za učenje.....	53
Standard 1: Jednak pristup.....	56
Standard 2: Zaštita i dobrobit	61
Standard 3: Objekti i usluge	67
Područje 3: Nastava i učenje.....	73
Standard 1: Nastavni programi	76
Standard 2: Obuka, stručno usavršavanje i podrška	82
Standard 3: Procesi nastave i učenja	86
Standard 4: Ocjenjivanje ishoda učenja.....	88
Područje 4: Nastavnici i drugo obrazovno osoblje	91
Standard 1: Zapošljavanje i izbor	94
Standard 2: Uvjeti rada.....	97
Standard 3: Podrška i nadzor	99
Područje 5: Obrazovna politika.....	103
Standard 1: Formulacija zakona i politike	106
Standard 2: Planiranje i implementacija	111
Dodaci.....	114
Dodatak 1: Glosar	114
Dodatak 2: Skraćenice	123
Dodatak 3: Formular za povratne informacije	125

UVOD U MINIMALNE STANDARDE OBRAZOVANJA: PRIPREMLJENOST, INTERVENCIJA, OPORAVAK

Šta je obrazovanje u vanrednim situacijama?

Obrazovanje je osnovno pravo svih ljudi. Ono je od presudnog značaja za desetine miliona djece i mladih pogođenih sukobima i nepogodama, a ipak je često značajno poremećeno u vanrednim situacijama što učenike lišava transformativnih učinaka kvalitetnog obrazovanja.

Obrazovanje u vanrednim situacijama podrazumijeva mogućnosti učenja za sve uzraste. Obuhvata predškolsko obrazovanje i vaspitanje, zatim osnovno, srednje, neformalno, tehničko, stručno i visoko obrazovanje, te obrazovanje odraslih. U vanrednim situacijama kvalitetno obrazovanje sve do oporavka pruža fizičku, psihosocijalnu i kognitivnu zaštitu koja može održati i spasiti živote.

Obrazovanje u vanrednim situacijama osigurava dostojanstvo i održava život nudeći bezbjedna mjesta za učenje gdje je moguće identificirati i podržati djecu i mlade kojima je potrebna dodatna pomoć. Kvalitetno obrazovanje spašava živote tako što pruža fizičku zaštitu od opasnosti i izrabljivanja u kriznom okruženju. Kada se učenik nalazi u bezbjednom okruženju za učenje manja je vjerovatnoća da će biti seksualno ili ekonomski izrabljivani ili izloženi drugim rizicima poput prisilnog ili ranog braka, regrutiranja u oružane snage i oružane grupe ili u organizirani kriminal. Osim toga, obrazovanjem se mogu prenijeti spasonosne informacije za jačanje ključnih vještina preživljavanja i odbrambenih mehanizama. To su, na primjer, informacije o tome kako izbjeći nagazne mine, kako se zaštititi od seksualnog zlostavljanja, kako izbjeći infekciju HIV-om ili kako osigurati pristup zdravstvenoj zaštiti i hrani.

Mogućnosti obrazovanja također ublažavaju psihosocijalni učinak sukoba i kriza tako što pružaju osjećaj rutine, stabilnosti, strukture i nade za budućnost. Jačajući vještine rješavanja problema i odbrambene mehanizme, obrazovanje učenicima omogućava da donose informirane odluke o tome kako preživjeti i brinuti se za sebe i druge u opasnim okruženjima. Može pomoći ljudima da kritički razmišljaju o političkim porukama ili oprečnim izvorima informacija.

Škole i drugi prostori za učenje mogu poslužiti i kao ulazne tačke za pružanje vitalne podrške koja seže izvan obrazovnog sektora, kao što je zaštita, prehrana, voda i sanitarije, ili zdravstvene usluge. Koordinacija između radnika u sektorima obrazovanja, zaštite, privremenog smještaja, vode i sanitarija, zdravstvene i psihosocijalne zaštite važna je kako bi se uspostavili bezbjedni prostori prilagođeni potrebama učenika.

Kvalitetno obrazovanje direktno doprinosi društvenoj, ekonomskoj i političkoj stabilnosti društva. Pomaže da se smanji rizik od nasilnih sukoba tako što jača socijalnu koheziju i podržava rješavanje sukoba i izgradnju mira. Međutim, iako su šanse za dugoročnu izgradnju mira znatno veće ako je stanovništvo pogođeno sukobom obrazovano, obrazovanje također može imati i negativne učinke na mir i stabilnost. Obrazovanje može doprinijeti sukobu ako podržava nejednakosti i društvenu nepravdu tako što nekima onemogućava pristup obrazovanju ili ako se koriste pristrani nastavni programi i metodologije. Obrazovni objekti mogu u situacijama sukoba postati mete, a moguće je da polaznici i radnici u obrazovanju budu mete napada na putu do škole ili povratku iz nje. Dobro osmišljena reforma obrazovanja, koja može početi ubrzo nakon nastupanja vanredne situacije, potrebna je kako bi se pomoglo da se osigura zaštita obrazovnih sistema i kako bi se društva pogođena sukobom usmjerila ka održivom miru i razvoju.

Krize mogu pružiti priliku državnim vlastima, zajednicama i međunarodnim akterima da zajednički rade u cilju društvene transformacije tako što će stvoriti obrazovne sisteme i strukture s više ravnopravnosti. Grupe koje su često isključene, poput male djece, djevojčica, adolescenata, djece s onesposobljenjima, izbjeglica i interno raseljenih lica, mogu imati koristi od mogućnosti da postignu uspjeh u obrazovanju. To može biti dividenda jedne krizne situacije koja će dovesti do unapređenja u pristupu i kvalitetu obrazovanja.

Kriza pruža priliku da svi članovi zajednice nauče nove vještine i vrijednosti, na primjer: o važnosti inkluzivnog obrazovanja, učešća i tolerancije, rješavanja sukoba, ljudskih prava, očuvanja okoliša i sprečavanja nepogoda. Od presudnog je značaja da obrazovanje u vanrednim situacijama sve do oporavka bude relevantno i da odgovara potrebama. Ono treba biti usmjereno na osnovnu pismenost i matematičke vještine, pružiti nastavne programe koji odgovaraju potrebama učenika i poticati kritičko razmišljanje. Obrazovanje može izgraditi kulturu sigurnosti i otpornosti tako što će obrazovati o opasnostima, promovirati škole kao centre lokalnih zajednica za obrazovanje o riziku od kriza i tako što će djecu i mlade osnažiti kao lidere za sprečavanje kriznih situacija.

Kako se obrazovanje uklapa s humanitarnom intervencijom?

Lokalne zajednice u periodima krize prioritet daju obrazovanju. Škole i drugi prostori za učenje su često u samom srcu zajednice i simboliziraju mogućnosti za buduće generacije i nadu u bolji život. Učenici i njihove porodice imaju svoje težnje, a obrazovanje je ključno za unapređivanje sposobnosti svake osobe da u potpunosti učestvuje u društvenom životu – ekonomski, društveno i politički.

Sve donedavno humanitarna pomoć je podrazumijevala hranu, privremeni smještaj, vodu i sanitarije, te zdravstvenu njegu. Smatralo se da obrazovanje spada u dugoročniji razvojni rad i da nije nužno za intervencije u vanrednim situacijama. Međutim, prepoznata je uloga obrazovanja u održavanju i spašavanju života, pa se sada smatra ključnim da obrazovanje bude dio humanitarnih intervencija.

Obrazovanje je sastavni dio planiranja i provođenja humanitarnih intervencija koje prevazilaze pružanje neposredne pomoći. Za učinkovitu intervenciju koja će voditi računa o pravima i potrebama svih koji uče ključni su koordinacija i saradnja između obrazovnog i drugih sektora za vanredne situacije. Ovo se vidi i u Sporazumu o saradnji između Sphere i INEE, kao i u radu Klastera za obrazovanje Međuagencijskog stalnog komiteta [eng. *Inter-Agency Standing Committee*, IASC] (vidi poglavlje o strateškoj povezanosti na str. 18-20).

Humanitarna intervencija opisuje se kao kontinuitet koji podrazumijeva pripremljenost prije krize i intervenciju u vanrednoj situaciji, a seže sve do ranih faza oporavka. U situacijama hronične nestabilnosti ovaj linearni tok često ne odgovara stvarnosti. Međutim, može pružiti koristan okvir za analizu i planiranje.

Šta su INEE Minimalni standardi?

Priručnik o INEE Minimalnim standardima sadrži 19 standarda, a svaki je popraćen ključnim aktivnostima i smjernicama. Priručnik ima za cilj unaprijediti kvalitet obrazovne pripremljenosti, intervencije i oporavka, povećati pristup bezbjednim i relevantnim mogućnostima za učenje i osigurati odgovornost za pružanje ovih usluga.

Međuagencijska mreža za obrazovanje u vanrednim situacijama (INEE) je omogućila konsultacijski proces u koji su se uključile državne vlasti, praktikanti, donositelji politika, akademski radnici i drugi obrazovni djelatnici iz cijelog svijeta i 2004. su svi oni učestvovali u izradi ovog priručnika i njegovog ažuriranog izdanja 2010. godine (detalji u daljem tekstu). Smjernice iz INEE Priručnika o minimalnim standardima osmišljene su za upotrebu u kriznim intervencijama u čitavom nizu situacija uključujući prirodne nepogode i sukobe, situacije postepenog i rapidnog pogoršanja, kao i vanredna stanja u ruralnim i u urbanim okruženjima.

INEE Priručnik o minimalnim standardima fokusira se na osiguranje kvalitetne, koordinirane humanitarne intervencije: ispunjavanje obrazovnih prava i potreba ljudi pogođenih kriznom situacijom kroz procese koji potvrđuju njihovo dostojanstvo. Također je važno koordinirati humanitarnu i razvojnu pomoć u obrazovnom sektoru. Posebno u sredinama koje

su pogođene sukobima periode stabilnosti mogu isprekidati sukobi, nestabilnost i humanitarne krize. U takvim situacijama humanitarne i razvojne organizacije često istovremeno djeluju u podržavanju obrazovanja. Koordinacija i bliska saradnja između ovih aktera ključne su za učinkovitu podršku obrazovanju, uključujući i period tranzicije od humanitarne u razvojnu pomoć. Priručnik pruža smjernice o tome kako se pripremiti i intervenirati u akutnim vanrednim situacijama na način koji smanjuje rizik, unapređuje buduću pripremljenost i postavlja čvrste temelje za kvalitetno obrazovanje. Ovo doprinosi ponovnoj izgradnji jačih obrazovnih sistema u fazama oporavka i razvoja.

Kako su izrađeni INEE Minimalni standardi?

U periodu 2003-2004. izrađeni su, raspravljani i usaglašeni INEE Minimalni standardi kroz proces sudioništva lokalnih, državnih i regionalnih konsultacija, online konsultacija putem INEE listserva i procesa evaluacije. Ovaj izrazito konsultacijski proces odraz je vodećih principa INEE o saradnji, transparentnosti, ekonomičnosti i konsultacijskom donošenju odluka. Preko 2.250 pojedinaca iz više od 50 zemalja doprinijelo je izradi prvog izdanja INEE Minimalnih standarda. U periodu 2009-2010. na osnovu nalaza evaluacije i preporuka dobijenih od korisnika standarda, mreža je počela proces ažuriranja kako bi ponudila priručnik koji:

- odražava aktuelna dostignuća na polju obrazovanja u vanrednim situacijama;
- uključuje iskustva i dobre prakse ljudi koji koriste priručnik i prilagođavaju standarde svojim kontekstima;
- bolje odgovara potrebama korisnika nego izdanje iz 2004.

Ažurirana verzija INEE Minimalnih standarda iz 2010. predstavlja nadogradnju izvornog konsultacijskog procesa i jake veze INEE s praktikantima i donositeljima politike na polju obrazovanja, humanitarnog i razvojnog rada. Ključni koraci u ovom procesu, koji je obuhvatio preko 1.000 ljudi iz cijelog svijeta, uključivali su analizu povratnih informacija o priručniku, online konsultacije, jačanje zajedničkih pitanja putem konsultacija grupa stručnjaka, konsolidaciju svakog područja standarda, stručnu evaluaciju i online evaluaciju koju pružaju INEE članice putem listserva ove mreže.

Okvir ljudskih prava za osiguranje prava na dostojanstven život

Pravo ljudskih prava, humanitarno pravo i pravo o izbjeglicama čini skup međunarodnih pravnih sporazuma i normativnih standarda koji garantiraju i propisuju ljudska prava u razdobljima mira i tokom kriza uzrokovanih sukobima i nepogodama. INEE Minimalni standardi proizlaze iz ljudskih prava, a naročito iz prava na obrazovanje, onako kako je izraženo u ključnim dokumentima o ljudskim pravima.

Deklaracija iz Jomtiena iz 1990, Plan djelovanja Svjetskog obrazovnog foruma za promoviranje Obrazovanja za sve iz 2000. i Milenijski razvojni ciljevi iz 2000, iako nisu pravno obavezujući, ponovno potvrđuju, a u nekim slučajevima i razrađuju pravo na obrazovanje. Ove deklaracije posebnu pažnju posvećuju obrazovanju u kriznim situacijama, uključujući situacije koje dovode do izmještanja stanovništva i pojave izbjeglica i interno raseljenih lica. Naglasak se stavlja na predškolsko obrazovanje, pristup programima učenja za sve mlade ljude i odrasle, te na unapređenje kvaliteta postojećih obrazovnih programa.

INEE Minimalni standardi također proizlaze iz Humanitarne povelje projekta Sphere. Ona se temelji na principima i odredbama međunarodnog humanitarnog prava, međunarodnog prava ljudskih prava, prava o izbjeglicama i *Kodeksa ponašanja Međunarodnog crvenog krsta i crvenog polumjeseca i nevladinih organizacija (NVO) u pružanju pomoći u kriznim situacijama*. Humanitarna povelja izražava vjerovanje da svi ljudi pogođeni nepogodom ili oružanim sukobom imaju pravo na pomoć i zaštitu kako bi im se osigurali osnovni uvjeti za dostojanstven i siguran život. Povelja ukazuje na pravne odgovornosti država i zaraćenih strana u smislu garantiranja prava na zaštitu i pomoć. Kada nadležne vlasti nisu sposobne ili voljne ispuniti svoje odgovornosti obavezne su dopustiti humanitarnim organizacijama da pruže zaštitu i pomoć (vidi www.sphereproject.org).

Međunarodni pravni instrumenti koji čine osnovu za INEE Minimalne standarde

Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (1948) (članovi 2, 26)

Četvrta Ženevska konvencija (1949) (članovi 3, 24, 50) i Dodatni protokol II (1977) (članovi 4.3 (a))

Konvencija o statusu izbjeglica (1951) (članovi 3, 22)

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966) (član 2)

Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966) (članovi 2, 13, 14)

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije protiv žena (1979) (član 10)

Konvencija o pravima djeteta (1989) (članovi 2, 22, 28, 29, 30, 38, 39)

Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda (1998) (član 8(2)(b)(ix) i 8(2)(e)(iv))

Vodeći principi o internoj raseljenosti (neobavezujući) (1998) (stav 23)

Konvencija o pravima osoba s onesposobljenjima (2006) (član 24)

Postoji li pravo na obrazovanje u vanrednim situacijama?

Da. Ljudska prava su univerzalna i primjenjiva čak i u vanrednim situacijama. Pravo na obrazovanje je i ljudsko i pravo koje omogućava pristup drugim pravima. Obrazovanje pruža vještine koje su potrebne za dostizanje punog potencijala i uživanje drugih prava, kao što su pravo na život i zdravlje. Na primjer, neko ko zna pročitati sigurnosna upozorenja znat će da se ne kreće miniranim poljem. Osnovna pismenost također podržava pravo na zdravlje. Osposobljava ljude da čitaju medicinske upute od doktora i pridržavaju se uputa o doziranju na pakovanjima lijekova.

Pružiti kvalitetno obrazovanje svima je prvenstveno dužnost državnih vlasti koja ona delegira ministarstvima obrazovanja i lokalnim obrazovnim vlastima. U vanrednim situacijama i drugi akteri – multilateralne organizacije poput Ujedinjenih nacija (UN), domaćih i međunarodnih NVO-a i organizacija lokalne zajednice – također preduzimaju obrazovne aktivnosti. U nekim kontekstima, gdje nadležne lokalne i državne vlasti nisu u stanju ili nisu voljne da ispune svoje obaveze, ovi akteri mogu preuzeti odgovornost za pružanje usluga obrazovanja. INEE Priručnik o minimalnim standardima pruža okvir dobre prakse svim akterima kako bi se pomoglo u ostvarivanju kvalitetnog obrazovanja.

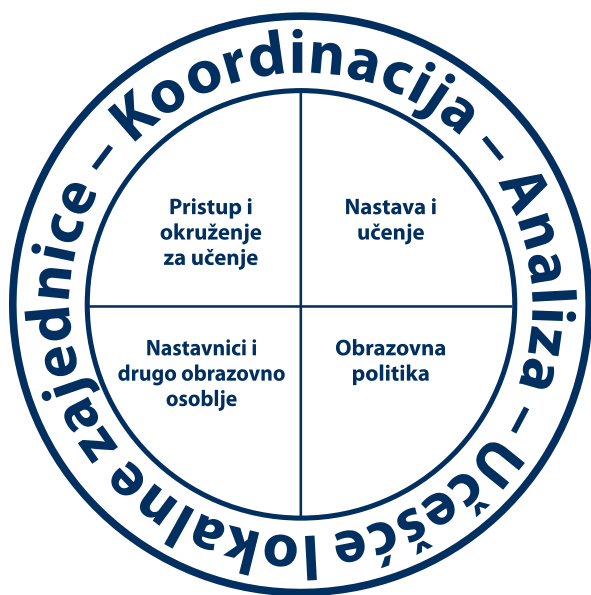
“Kvalitetno obrazovanje” je obrazovanje koje je dostupno, pristupačno, prihvatljivo i prilagodljivo. INEE Minimalni standardi preuzimaju jezik i duh ljudskih prava kao osnovu za planiranje obrazovanja. Pomažu ostvarivanju kvalitetnog obrazovanja tako što oživljavaju principe učešća, odgovornosti, nediskriminacije i pravne zaštite.

KORIŠTENJE INEE PRIRUČNIKA O MINIMALNIM STANDARDIMA

Koji je sadržaj INEE Minimalnih standarda?

INEE Minimalni standardi razvrstani su u pet područja:

Osnovni standardi: revidirani su i prošireni kako bi obuhvatili koordinaciju i učešće lokalne zajednice i analizu. Ove standarde treba primjenjivati u svim područjima kako bi se promovirala holistička, kvalitetna intervencija. Ovi standardi posebnu pažnju usmjeravaju na potrebu za dobrom dijagnozom u svim fazama projektnog ciklusa kako bi se postiglo bolje razumijevanje konteksta i odgovarajuća primjena standarda iz područja opisanih u daljem tekstu.

Pristup i okruženje za učenje: standardi u ovom području tiču se pristupa bezbjednim i relevantnim mogućnostima učenja. Naglasak stavljaju na ključne povezanosti s drugim sektorima, kao što su sektor zdravstvene zaštite, vode i sanitarija, prehrane i privremenog smještaja, čime se unapređuje lična i opća sigurnost, te fizičko, kognitivno i psihološko blagostanje.

Nastava i učenje: ovi standardi se fokusiraju na ključne elemente koji promoviraju učinkovitu nastavu i učenje, uključujući nastavne programe, obuku, stručno usavršavanje i podršku, procese učenja i nastave i ocjenu ishoda učenja.

Nastavnici i drugi radnici u obrazovanju: standardi u ovom području pokrivaju administraciju i upravljanje ljudskim resursima u oblasti obrazovanja. To podrazumijeva zapošljavanje i odabir, uvjete zaposlenja, kao i nadzor i podršku.

Obrazovna politika: standardi u ovom području fokusiraju se na formulaciju i usvajanje, planiranje i provođenje politika.

Svako poglavlje priručnika opisuje određeno područje obrazovnog rada. Međutim, svaki standard se presijeca s drugim standardima u priručniku. Prema tome, smjernice utvrđuju važne povezanosti s drugim relevantnim standardima ili smjernicama iz drugih područja kako bi se obezbijedio sveobuhvatan pregled kvalitetnog obrazovanja.

Šta je novo u izdanju Priručnika o Minimalnim standardima iz 2010. godine?

Oni koji su upoznati s izdanjem Priručnika iz 2004. godine prepoznat će dosta sadržaja i u ovom izdanju. Neka od poboljšanja su:

- ojačana kontekstualna analiza i ključna pitanja: zaštita, psihosocijalna podrška, ublažavanje sukoba, smanjenje rizika od krizne situacije, rani razvoj djeteta, rod, HIV i AIDS, ljudska prava, inkluzivno obrazovanje, međusektorske povezanosti (zdravlje; promoviranje vode, sanitarija i higijene; privremeni smještaj; hrana i prehrana) i mladi. Za alate koji pomažu u provođenju ovih ključnih pitanja, vidi INEE set alata: **www.ineesite.org/toolkit;**
- uvođenje ključnih aktivnosti, a ne ključnih pokazatelja, koje se moraju preduzeti kako bi se postigli standardi (vidjeti tabelu na sljedećoj stranici);
- promjena imena prvog područja koje se više ne zove "Zajednički standardi za sve kategorije" već "Osnovni standardi" i odražava potrebu da se ovi standardi koriste kao osnova za sav obrazovni rad. Pored toga, s obzirom na potrebu za koordinacijom čitavog obrazovnog rada, standard o koordinaciji je premješten iz područja obrazovne politike u Osnovne standarde.

Kontekstualna analiza

Pogođena populacija mora biti u središtu humanitarne intervencije, a svakako je u središtu ažuriranih INEE minimalnih standarda. Krizne situacije i sukobi različito utječu na ljude zbog nejednakosti u pogledu kontrole nad resursima i moći. Ranjivost je karakteristika ili okolnost koja čini ljude podložnijim štetnim učincima krizne situacije ili sukoba. Društveni, generacijski, fizički, ekološki, kulturološki, geografski, ekonomski i politički konteksti u kojima ljudi žive igraju ulogu u određivanju ranjivosti. U zavisnosti od konteksta u ranjive grupe mogu spadati žene, ljudi s onesposobljenjima, djeca, djevojčice, djeca ranije vezana za oružane snage i oružane grupe, ljudi pogođeni HIV-om. Kapacitet je spoj prednosti, karakteristika i resursa dostupnih pojedincu, lokalnoj zajednici, društvu ili organizaciji koji se mogu iskoristiti za postizanje usaglašenih ciljeva.

Kako bi razumjeli način na koji kontekst utječe na ranjivost i kapacitet, obrazovni akteri u svojoj analizi lokalnog konteksta moraju razmotriti preklapanja i promjene ranjivosti i kapaciteta. U nekim kontekstima ljudi mogu postati ranjivi zbog pripadnosti određenoj etničkoj grupi, klasi ili kasti, zbog raseljenosti, vjerske ili političke pripadnosti. Ovi elementi mogu utjecati na pristup kvalitetnim obrazovnim uslugama. Zbog toga je sveobuhvatna analiza potreba, ranjivosti i kapaciteta ljudi u svakom pojedinačnom kontekstu od suštinskog značaja za učinkovitu humanitarnu intervenciju. Osnovni standardi uključuju smjernice o kontekstualnoj analizi koja se također provlači kroz cijeli priručnik.

Kako bi se smanjila ranjivost ljudi u kriznoj situaciji, od presudnog je značaja prepoznati njihovu otpornost i kapacitet i uzeti ih kao osnovu za dalju izgradnju. Razumijevanje i podrška lokalnim intervencijama i izgradnja kapaciteta lokalnih aktera apsolutni su prioriteti. S ojačanom kontekstualnom analizom u sklopu Osnovnih standarda i provlačenjem ključnih pitanja kroz cijeli priručnik, izdanje iz 2010. pruža okvir za bolji i sveobuhvatniji pristup kontekstu, ranjivosti i kapacitetu u sklopu obrazovne pripremljenosti, intervencije i oporavka.

Koja je razlika između standarda, ključne aktivnosti i smjernice?

Svaki standard ima isti format. Prvo se izlaže **minimalni standard**. Standardi proističu iz principa da populacije pogođene krizom ili sukobom imaju pravo na dostojanstven život i sigurno, kvalitetno i relevantno obrazovanje. Stoga su po prirodi kvalitativni i osmišljeni kao univerzalni i primjenjivi u svakom kontekstu.

Standarde prati niz **ključnih aktivnosti** koje predstavljaju prijedloge načina da se postignu standardi. Neke aktivnosti možda neće biti primjenjive u svakom kontekstu; treba ih prilagoditi specifičnom kontekstu. Odgovorni za primjenu mogu izraditi alternativne aktivnosti za postizanje standarda.

Konačno, **smjernice** se odnose na specifične primjere dobre prakse koje treba razmotriti kada se primjenjuju minimalni standardi i prilagođavaju ključne aktivnosti u raznim situacijama. Nude savjete o prioritetnim pitanjima i o rješavanju praktičnih poteškoća, a također pružaju kontekstualne informacije i definicije.

Ko treba koristiti INEE Minimalne standarde?

Svi akteri koji su uključeni u obrazovnu pripremljenost, intervenciju i oporavak u kriznim situacijama, a to podrazumijeva i smanjenje rizika od krizne situacije i ublažavanje sukoba, trebaju koristiti i promovirati ove minimalne standarde, ključne aktivnosti i smjernice. Time se osigurava okvir tehničkih znanja i dobre prakse za sigurno, kvalitetno obrazovanje i okupljanje aktera na državnom i globalnom nivou. Akteri su:

- obrazovne vlasti na državnom i lokalnim nivoima;
- agencije UN-a;
- bilateralne i multilateralne donatorske agencije;
- NVO-i i organizacije lokalnih zajednica, uključujući udruženja nastavnika i roditelja;
- nastavnici, drugi radnici u obrazovanju i sindikati nastavnika;
- koordinacijski odbori obrazovnog sektora i Klasteri za obrazovanje;
- obrazovni konsultanti;
- istraživači i akademski radnici;
- zagovarači ljudskih prava i humanitarnog djelovanja.

Kako prilagoditi INEE Minimalne standarde svom lokalnom kontekstu?

Postoji neizbježna tenzija između univerzalnih standarda utemeljenih na ljudskim pravima i mogućnosti njihove primjene u praksi. Standardi definiraju ciljeve pristupa kvalitetnom obrazovanju na univerzalan način, a ključne aktivnosti predstavljaju specifične korake koje treba preduzeti kako bi se postigao svaki pojedinačni standard. Pošto je svaki kontekst različit, ključne aktivnosti iz ovog priručnika moraju se prilagoditi specifičnoj lokalnoj situaciji. Na primjer, ključna aktivnost vezana za omjer nastavnika naprema učenicima kaže da “je potrebno zaposliti dovoljno nastavnika kako bi se osigurao odgovarajući omjer nastavnika prema učenicima” (vidjeti Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 1, smjernicu 5 na str. 96). Ovo se mora kontekstualizirati tako što će se kroz konsultacije s relevantnim akterima odrediti omjer nastavnika prema učenicima koji je prihvatljiv u datom lokalnom kontekstu. Dok je 60 učenika po nastavniku možda prihvatljiv omjer u akutnoj fazi vanredne situacije, za očekivati je da će se taj broj smanjiti na 30 ili 40 učenika po nastavniku u situaciji hronične krize i u kontekstu oporavka. Kontekst, što podrazumijeva i dostupne resurse, kao i faza vanredne situacije, moraju se uzeti u obzir pri određivanju lokalno prihvatljivih kontekstualiziranih aktivnosti.

U idealnom slučaju proces kontekstualizacije treba provesti prije početka vanredne situacije u sklopu obrazovnog planiranja i pripremljenosti u slučaju nužde. Iskustva korisnika INEE-ovih minimalnih standarda ukazuju na to da je kontekstualizacija učinkovitija kada se provodi uz učešće i saradnju. Tamo gdje postoji, koordinacijski odbor obrazovnog sektora ili Klaster za obrazovanje predstavlja idealan forum za izradu lokalno relevantnih, konkretnih i provodivih aktivnosti za ispunjenje standarda (za više smjernica o kontekstualizaciji INEE-ovih minimalnih standarda, vidi INEE set alata: www.ineesite.org/toolkit).

U nekim slučajevima zbog lokalnih faktora je nemoguće u kratkom periodu postići minimalne standarde i ključne aktivnosti. Kada se to desi, ključno je razmotriti i razumjeti jaz između standarda i ključnih aktivnosti navedenih u priručniku i stvarnosti u lokalnom kontekstu. Kako bi se postigli standardi potrebno je istražiti izazove i utvrditi strategije za promjene. Tada se mogu izraditi programske i strateške politike i preduzeti mjere zagovaranja kako bi se taj jaz smanjio.

INEE-ini minimalni standardi izrađeni su u svrhu unapređenja odgovornosti humanitarnog djelovanja naspram obrazovnih prava i potreba ljudi koji su pogođeni kriznim situacijama. Cilj je značajno utjecati na živote ljudi pogođenih krizom. Nijedan priručnik to ne može sam postići – to samo možete postići vi. INEE se raduje povratim informacijama o izdanju INEE-inih minimalnih standarda iz 2010, što će pomoći pri izradi budućih revidiranih izdanja. Molimo vas da koristite Formular za povratne informacije na poleđini priručnika ili www.ineesite.org/feedback.

Alati koji pomažu u provođenju i institucionalizaciji INEE Minimalnih standarda

Materijali za podršku primjeni i institucionalizaciji INEE Minimalnih standarda dostupni su putem INEE internet stranice: www.ineesite.org/standards.

Prevodi INEE Minimalnih standarda:
www.ineesite.org/translations

Izdanje priručnika INEE Minimalni standardi iz 2004. godine trenutno je dostupno na 23 jezika. Ovo izdanje će biti prevedeno na arapski, francuski, španski, portugalski i druge jezike.

INEE Set alata:
www.ineesite.org/toolkit

INEE Set alata sadrži priručnik INEE Minimalni standardi, materijale za obuku i promociju (uključujući i sve prevode), kao i praktične alate za prilagođavanje indikatora lokalnoj situaciji kako bi se postigli standardi. Alati su povezani sa svakim područjem priručnika i s ključnim pitanjima koje obrađuje priručnik. Set alata također sadrži niz dodatnih INEE alata koji nadopunjavaju i podržavaju priručnik INEE Minimalni standardi, na primjer: Smjernice o sigurnijoj izgradnji škola, Smjernice o nastavničkim naknadama, Smjernice o nastavi i učenju, Džepni vodič za inkluzivno obrazovanje i Džepni vodič za pitanja roda.

Referentni alat INEE Minimalnih standarda:
www.ineesite.org/MSreferencetool

Ovaj alat je vodič za brzo referiranje u obliku 'neuništivog' pamfleta koji navodi sve standarde, ključne aktivnosti i smjernice u lako čitljivom formatu.

Liste elemenata institucionalizacije INEE Minimalnih standarda:
www.ineesite.org/institutionalisation

Izrađene s ciljem da ispune specifične potrebe raznih vrsta organizacija (agencija, UN-a, NVO-a, vlada, donatora i tijela za koordinaciju obrazovanja i klastera za obrazovanje), ove liste elemenata navode niz aktivnosti koje organizacije mogu preduzeti kako bi minimalne standarde uvrstile u vlastitu strukturu i u bilateralni i multilateralan rad.

Kako da koristim INEE-ine Minimalne standarde?

Uvijek koristite Osnovne standarde kada primjenjujete standarde u drugim područjima: Pristup i okruženje za učenje, Nastava i učenje, Nastavnici i drugi radnici u obrazovanju i Obrazovna politika. Također pročitajte kratke uvode u svako područje standarda u kojima se navode glavna pitanja relevantna za dato područje. Tehnički alati dobre prakse za pomoć pri provođenju standarda dostupni su na INEE setu alata: www.ineesite.org/toolkit.

INEE Priručnik o minimalnim standardima osmišljen je za upotrebu tokom humanitarnih intervencija za planiranje, implementaciju, monitoring i evaluaciju (vidi primjer 1). Njegova upotreba bit će najučinkovitija ako su obrazovni akteri već upoznati s priručnikom i ako su već prošli obuku o njemu prije nego što ga po prvi put budu koristili tokom intervencije u slučaju akutnog vanrednog stanja (vidi primjer 2). Priručnik je vrijedan i kao pomagalo za obuku s ciljem izgradnje kapaciteta. Također se može koristiti i kao sredstvo zagovaranja u pregovorima o humanitarnom prostoru i pružanju resursa (vidi primjer 3). Priručnik je koristan za pripremljenost, rezervno planiranje i za sektorsku koordinaciju u slučaju krizne situacije.

MI MOŽEMO ISPUNITI INEE MINIMALNE STANDARDE

Od pokretanja 2004. godine INEE Priručnik o minimalnim standardima se ispostavio kao učinkovito sredstvo u preko 80 zemalja za promociju kvalitetnog obrazovanja od početka vanredne situacije sve do oporavka. Standardi pružaju zajednički okvir i omogućavaju usaglašavanje zajedničkih ciljeva raznih aktera, uključujući članove vlada, lokalnih zajednica i međunarodnih agencija. Korisnici INEE-inih minimalnih standarda izvještavaju o tome kako im priručnik pomaže:

- da se pobrinu da lokalne zajednice budu smisleno uključene u izradu i implementaciju obrazovnih programa u vanrednim situacijama sve do oporavka;
- da bolje koordiniraju obrazovne procjene i intervencije;
- da ojačaju državne obrazovne sisteme;
- da doprinesu poboljšanju pružanja usluga;
- da vrše monitoring i evaluaciju obrazovnog rada u vanrednim situacijama sve do faza oporavka i razvoja;
- da izgrade kapacitete za povećana znanja i vještine u implementaciji visoko kvalitetnih obrazovnih programa;
- da usmjeravaju donacije u obrazovnom sektoru.

INEE minimalni standardi također predstavljaju ključno sredstvo odgovornosti onoga ko pruža usluge obrazovanja. Donatorske agencije ih sve više koriste kao okvir za kvalitet i odgovornost za obrazovne projekte koje podržavaju.

Slijede primjeri upotrebe standarda u specifičnim kontekstima:

1. *Obnova škola u Iraku:* Nakon borbi zbog kojih su ljudi morali bježati iz svojih domova, INEE-ini minimalni standardi su upotrijebljeni kao ulazne informacije za obnovu pet javnih škola u gradu Faludži. 2007. godine učenici, roditelji i nastavnici – i povratnici i oni koji su bili tu i tokom borbi – učestvovali su u diskusijama u sklopu fokusnih grupa kako bi utvrdili prioriteta područja za program obnove škola. Vodeći se smjernicama iz standarda o učešću lokalne zajednice o pristupu i okruženju za učenje, prioritet je dat vodi i sanitarijama, te pripremi učionica, a oformljen je i Lokalni obrazovni odbor (eng. Community Education Committee, CEC). Kako bi se osiguralo učešće žena u CEC-u, žensko osoblje projekta susrelo se s majkama i mladim učenicama u njihovim domovima kako bi utvrdile razloge za tako nisku stopu upisa ženske djece u škole. Zabrinutost za ličnu sigurnost ženske djece na odlasku u školu riješena je dogovorom da će učenice zajedno pješačiti do škole ili će imati pratnju. Nelagodnost vezana za rad neoženjenih nastavnika u školama navela je CEC da sarađuje sa školskom administracijom kako bi se procedure oko zapošljavanja učinile transparentnijim. Na taj način je porodicama uliveno povjerenje da će nastavnici odgovorno postupati sa njihovom djecom i to je povećalo stopu upisa.
2. *Međuagencijska koordinacija nakon tsunamija na Indijskom okeanu:* Indonezija je imala najviše ljudskih žrtava i bila pogođena najgorim fizičkim razaranjem nakon zemljotresa i tsunamija iz decembra 2004. U pokrajini Aceh poginulo je preko 44.000 ljudi od kojih 2.500 nastavnika i radnika u obrazovanju, a 150.000 učenika koji su preživjeli izgubili su pristup odgovarajućim obrazovnim objektima. U sklopu intervencije INEE-inih minimalni standardi su široko prihvaćeni kao relevantno sredstvo za izradu i implementaciju i omogućili viši nivo koordinacija i unaprijeđene prakse tokom faze vanredne situacije. Uz pomoć minimalnog standarda o koordinaciji lokalne vlasti i međunarodne agencije oformile su Koordinacioni odbor za obrazovanje koji se redovno sastajao u Banda Acehu. Međuagencijska radna grupa za minimalne standarde provela je obuku agencijskog osoblja o upotrebi minimalnih standarda, razmjeni iskustava i dobrih praksi. Priručnik je brzo preveden na indonežanski jezik i počelo ga je koristiti Pokrajinsko ministarstvo obrazovanja u Acehu. Ključna pouka ticala se važnosti kontinuiteta osoblja za održavanje ritma koordinacije i implementacije u akutnoj fazi vanrednog stanja. Sistematsko uvođenje obuke za INEE-ine minimalne standarde u orijentacijsku obuku novog osoblja imalo je značajan utjecaj na poboljšanje koordinacije u takvim kontekstima vanrednih situacija.

3. *Jačanje donatorske politike:* Norveška je jedna od pet donatora čije se humanitarne politike direktno dotiču obrazovanja i koja je dala veliku podršku INEE-inim minimalnim standardima. Norveško Ministarstvo vanjskih poslova (MVP) je 2007. godine oformilo Tim za obrazovanje u vanrednim situacijama koji se bavi jačanjem svijesti, praktičnom primjenom i sistematskom upotrebom INEE-inih minimalnih standarda u Norveškoj razvojnoj agenciji (eng. Norwegian Agency for Development, NORAD), MVP-u i kod njihovih partnera. Tim za obrazovanje u vanrednim situacijama savjetuje MVP i NORAD o dodjeli grantova za obrazovanje i dijeli relevantne informacije iz INEE i obavijesti s odgovarajućim kolegama. Organizacijama koje se obraćaju NORAD-u za finansijsku podršku preporučuje da opišu kako oni upotrebljavaju INEE-ine minimalne standarde. INEE minimalni standardi su uključeni u opis poslova godišnje zajedničke donatorske misije u Južnom Sudanu 2008. godine u kojoj su učestvovali UNICEF, Svjetska banka i Evropska unija. NORAD je na taj način promovirao upotrebu i institucionalizaciju INEE-inih minimalnih standarda kod partnerskih donatorskih organizacija i Ministarstva obrazovanja Južnog Sudana, zaduženog za obnovu obrazovnog sektora. NORAD su pri institucionalizaciji minimalnih standarda podržale ključne norveške NVO članice INEE. Tim za obrazovanje u vanrednim situacijama također ohrabruje druge norveške NVO-e i istraživačke institucije da usvoje minimalne standarde i da se na njih pozivaju na pri izradi svojih programa. Podrška norveške vlade INEE-i i primjeni INEE-inih minimalnih standarda ukazuje na vodeću ulogu ove zemlje u globalnim diskusijama i debatama o obrazovanju, a posebno o nastavnicima, rodnim pitanjima i vanrednim situacijama.

Drugi primjeri primjene i utjecaja INEE-inih minimalnih standarda iz cijelog svijeta dostupni su na: www.ineesite.org/MScasestudies.

STRATEŠKE POVEZANOSTI

Koje su veze između INEE-inih Minimalnih standarda i Sphere minimalnih standarda humanitarnog djelovanja?

Humanitarna povelja i Minimalni standardi za intervencije u slučajevima krize projekta Sphere, koje je 1997. pokrenula grupa humanitarnih NVO-a zajedno sa pokretom Crvenog krsta i Crvenog polumjeseca, tiču se onoga što ljudi pogođeni kriznim situacijama imaju pravo da očekuju od humanitarne pomoći. Sphere Priručnik sadrži Humanitarnu povelju i minimalne standarde za sektore vodosnabdijevanja, sanitarija i promocije higijene; sigurnosti hrane i prehrane; privremenog smještaja, naselja i neprehrambenih potrepština i zdravstvenog djelovanja.

INEE-ini minimalni standardi odražavaju suštinska ubjeđenja projekta Sphere: da je potrebno preduzeti sve moguće korake da se olakša patnja prouzrokovana nepogodama i sukobima i da ljudi pogođeni kriznim situacijama imaju pravo na dostojanstven život. U oktobru 2008. godine Sphere projekat i INEE su potpisali Sporazum o saradnji kojim je projekat Sphere priznao kvalitet INEE-inih minimalnih standarda i široki proces konsultacija koji je doveo do njihove izrade. Prema tome, projekat Sphere preporučuje da se minimalni standardi koriste kao pomoćni i komplementarni standardi uz Humanitarnu povelju i Minimalne standarde za intervencije u slučajevima krize projekta Sphere. Sporazum o saradnji potcrtava važnost uspostavljanja međusektorske povezanosti između obrazovnog sektora i sektora koje zastupa Sphere na samom početku krizne situacije. Cilj ovoga je unaprijediti kvalitet pomoći koja se pruža ljudima pogođenim krizom i povećati odgovornost humanitarnog sistema u vezi s pripremljenošću i intervencijom u slučajevima krize.

Ovo izdanje INEE Priručnika o minimalnim standardima upućuje na relevantne smjernice iz Sphere Priručnika. Na sličan način su smjernice o obrazovanju integrirane u izdanje Sphere Priručnika za 2011. godinu. Upotreba INEE Minimalnih standarda uz Sphere Priručnik pomoći će da se međusektorske povezanosti uspostave kroz višesektorsku procjenu, što je potreba koja treba prethoditi zajedničkom planiranju i holističnim intervencijama.

Za više informacija o Humanitarnoj povelji i minimalnim standardima za intervencije u slučajevima krize projekta Sphere vidi:

www.sphereproject.org.

Koje su veze između INEE Minimalnih standarda i Klastera za obrazovanje IASC-a?

Klaster za obrazovanje kojim na globalnom nivou zajednički upravljaju UNICEF i Save the Children predstavlja obavezu predvidivosti, pripremljenosti i intervencije u oblasti obrazovanja u kriznim situacijama. Tamo gdje djeluje Klaster za obrazovanje je ključni mehanizam koordinacije koji državama pomaže da utvrde obrazovne potrebe u situacijama krize i na njih zajednički odgovore na koordiniran način. INEE-ini minimalni standardi su osnovno sredstvo koje Klaster za obrazovanje koristi kako bi pružio okvir za osiguranje kvalitetne obrazovne intervencije. Globalni Klaster za obrazovanje i državni klasteri za obrazovanje koriste standarde u sljedeće svrhe:

- kako bi unaprijedili kvalitet koordinacije klastera, omogućili međuagencijski dijalog i izradu zajedničkih ciljeva;
- kako bi unaprijedili planiranje i implementaciju pripremljenosti, smanjenja rizika i intervencija, uključujući zajedničke procjene potreba i za relevantne aktivnosti monitoringa i evaluacije;

- kako bi proveli obuku osoblja i partnera i podržali napore za izgradnju kapaciteta;
- kako bi pružili okvir za izradu zahtjeva za finansiranje;
- kako bi podržali međuagencijski dijalog i zagovaranje među članovima klastera, donatorima i drugim sektorima.

Za više informacija, vidi: <http://onerresponse.info/GlobalClusters/Education>.

Često postavljana pitanja o INEE Minimalnim standardima

Kako se pobrinuti da INEE Minimalni standardi podržavaju postojeće vladine obrazovne standarde?

Mnoga ministarstva obrazovanja izradila su državne obrazovne standarde. INEE priznaje i podržava vodeću ulogu državnih vlasti u definiranju obrazovnih zakona i politika i u obezbjeđivanju osnovnih obrazovnih usluga svoj djeci u zemlji, uključujući izbjeglice, interno raseljene i pripadnike manjina. U situacijama kada postoje državni standardi treba analizirati razlike u rasponu, namjeni i sadržaju između tih standarda i INEE Minimalnih standarda. Iskustvo pokazuje da su INEE Minimalni standardi uglavnom kompatibilni s državnim obrazovnim standardima. Korisno su sredstvo nadopune, nadomještanja i pomoći pri postizanju državnih standarda. Nude strategije implementacije i smjernice specifično namijenjene vanrednim situacijama koje možda nisu u potpunosti obrađene državnim politikama ili strategijama.

INEE Minimalni standardi postavljaju visoke standarde – zašto se nazivaju ‘minimalnim’?

Pošto su INEE Minimalni standardi zasnovani na pravu na obrazovanje utemeljenom u mnogim pravnim instrumentima i međunarodnim sporazumima, smjernice iz priručnika ne mogu biti ispod nivoa tih prava. Standardi se možda čine visokim jer opisuju međunarodno usaglašena ljudska prava i dobru praksu, ali također definiraju minimalne uvjete za kvalitetno obrazovanje i ljudsko dostojanstvo.

Postoje li načini da se INEE Minimalni standardi koriste uz ograničena finansijska i obrazovna sredstva?

INEE Minimalni standardi su korisni na tri načina u kontekstima ograničenih resursa. Prvo, mnogi aspekti standarda definiraju dobre prakse koje ne iziskuju velike troškove. Na primjer, standardi učešća lokalne zajednice ne iziskuju mnogo dodatnih troškova, a njihova primjena može unaprijediti kvalitet humanitarnog i obrazovnog rada. Ovim se dugoročno štede vrijeme i resursi, a mogu se postići i trajniji pozitivni učinci. Drugo, INEE Minimalni standardi mogu se koristiti za zagovaranje povećanja i učinkovitosti finansiranja obrazovanja u toku vanredne situacije i oporavka. Treće, upotreba INEE Minimalnih standarda znači da će obrazovne vlasti i druge organizacije donijeti ispravne odluke na početku intervencije i izbjeći trošak unapređenja loše osmišljenog programa ili sistema.

1

**OSNOVNI
STANDARDI**

Osnovni standardi

Učešće lokalne zajednice

Standard 1 Učešće

Članovi zajednice aktivno, transparentno i bez diskriminacije učestvuju u analiranju, planiranju, osmišljavanju, provođenju, monitoringu i evaluaciji obrazovnih intervencija.

Standard 2 Resursi

Resursi zajednice se identificiraju, mobiliziraju i koriste za implementaciju mogućnosti učenja prilagođenih uzrastu učenika.

Standard 1 Koordinacija

Uspostavljeni su mehanizmi koordinacije obrazovanja i daju podršku akterima koji rade na osiguranju pristupa i kontinuiteta kvalitetnog obrazovanja.

Standard 1 Procjena

Blagovremene obrazovne procjene vanredne situacije provode se na holističan, transparentan i participacijski način.

Standard 2 Strategije intervencije

Inkluzivne strategije obrazovne intervencije podrazumijevaju jasan opis konteksta, prepreka za ostvarenje prava na obrazovanje i strategije za prevazilaženje tih prepreka.

Standard 3 Monitoring

Provodi se redovni monitoring aktivnosti obrazovne intervencije i potreba koje nastaju za učenjem kod pogođene populacije.

Standard 4 Evaluacija

Sistematične i nepristrasne evaluacije unapređuju aktivnosti obrazovne intervencije i poboljšavaju odgovorno ponašanje.

Analiza

U ovom poglavlju detaljno su predstavljene standardi za:

- Učešće lokalne zajednice: učešće i resursi
- Koordinacija
- Analiza: procjena, strategije intervencije, monitoring, evaluacija.

Ovdje opisani standardi ključni su za učinkovitu obrazovnu intervenciju. Čine osnovu za primjenu standarda o pristupu i okruženju za učenje, za nastavu i učenje, za nastavnike i druge radnike u obrazovanju, kao i za obrazovnu politiku.

Učinkovita obrazovna intervencija u slučaju krize temelji se na aktivnom učešću lokalne zajednice – na procesima i aktivnostima koji ljude osposobljavaju da učestvuju u procesima donošenja odluka i djeluju u odnosu na obrazovna pitanja. Učešće i osjećaj vlasništva lokalne zajednice poboljšavaju odgovornost, jačaju mobilizaciju lokalnih resursa i podržavaju dugoročni opstanak obrazovnih usluga. Učešće omogućava utvrđivanje obrazovnih pitanja specifičnih za lokalni kontekst i načina da se ona riješe. Na taj način učešće lokalne zajednice u procjeni, planiranju, implementaciji, upravljanju i monitoringu pomaže da se obezbijede odgovarajuće i učinkovite obrazovne intervencije.

Učešće lokalne zajednice treba podrazumijevati izgradnju kapaciteta članova zajednice i naslanjati se na obrazovne aktivnosti koje se već provode. Veoma je važno učešće djece i mladih koji mogu doprinijeti otpornosti i oporavku lokalne zajednice.

Različiti su stepeni i oblici učešća. Simboličko učešće kreće se od korištenja usluga do prihvatanja odluka koje donose drugi. Puno učešće se odnosi na aktivni doprinos u smislu vremena i direktnog učestvovanja u donošenju odluka, planiranju i implementaciji obrazovnih aktivnosti. Iskustva pokazuju da puko simboličko učešće nije učinkovito u pogledu provođenja kvalitetnih i dugotrajnih obrazovnih intervencija. Često je u kriznim situacijama teško postići potpuno i inkluzivno učešće, ali važno je raditi u tom smjeru.

Obrazovne vlasti koje su odgovorne da obezbijede pravo na obrazovanje za sve treba da predvode koordinaciju obrazovne intervencije. Međunarodni humanitarni akteri trebaju obrazovnim vlastima, civilnom društvu i lokalnim akterima ponuditi podršku i izgradnju kapaciteta, ali paziti da ne narušavaju njihove legitime uloge. Tamo gdje obrazovne vlasti nemaju kapaciteta ili legitimiteta vodstvo se može u dogovoru dodijeliti međuagencijskom koordinacionom odboru kao što je Klaster za obrazovanje ili neka druga sektorska koordinaciona grupa. Koordinacija obrazovne intervencije treba biti blagovremena, transparentna, usmjerena na rezultate i odgovorna prema pogođenoj zajednici.

Potrebno je ispravno analizirati i razumjeti lokalni kontekst i prirodu toka vanredne situacije kako bi intervencija bila učinkovita i kako obrazovne intervencije “ne bi nanijele štetu”. Analiza obrazovnog sektora treba teći uporedo s analizom drugih humanitarnih sektora. Cilj je odrediti prirodu vanredne situacije, njene uzroke i posljedice po stanovništvo, kao i sposobnost državnih vlasti da ispune svoje pravne i humanitarne dužnosti. Analiza treba uzeti u obzir ekonomske uvjete, vjerska i lokalna ubjeđenja, društvene prakse i rodne odnose, političke i sigurnosne faktore, obrambene mehanizme i očekivani razvoj situacije u budućnosti. Potrebno je identificirati ranjivosti, potrebe, prava i kapacitete pogođenih ljudi i institucija, uključujući dostupne lokalne resurse i nedostatke obrazovnih usluga prema svima koji uče. Od suštinske važnosti je da zajednica pokaže razumijevanje i vještine koje posjeduje ili koje mora usvojiti kako bi prepoznala lokalne opasnosti i kako bi djelovala preventivno i intervenirala.

Prikupljanje i analiza informacija treba da proizvede transparentne, javno dostupne i razvrstane obrazovne podatke potrebne u svakoj fazi vanredne situacije sve do oporavka. Prikupljanje i analiza informacija može nenamjerno doprinijeti sukobu i nestabilnosti, pa treba voditi računa da se to izbjegne. Redovni monitoring i evaluacije obrazovne intervencije i obrazovnih potreba koje nastaju trebaju biti sveobuhvatni i transparentni. Izvještaje o monitoringu i evaluaciji koji sadrže i pouke potrebno je razmjenjivati kako bi se unaprijedile buduće obrazovne intervencije.

Standard učešća lokalne zajednice 1: Učešće

Članovi zajednice aktivno, transparentno i bez diskriminacije učestvuju u analiziranju, planiranju, osmišljavanju, provođenju, monitoringu i evaluaciji obrazovnih intervencija.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjernicama)

- Niz članova zajednice aktivno učestvuje u postavljanju prioriteta i planiranju obrazovnih aktivnosti kako bi se pružilo bezbjedno, učinkovito i ravnopravno obrazovanje (vidi smjernice 1-4).
- Obrazovni odbori zajednica uključuju predstavnike svih ranjivih grupa (vidi smjernice 1-4).
- Djeca i mladi aktivno učestvuju u izradi, implementaciji, monitoringu i evaluaciji obrazovnih aktivnosti (vidi smjernicu 5).
- Širok raspon raznih članova zajednice učestvuje u procjeni, analizi konteksta, socijalnim pregledima obrazovnih aktivnosti, zajedničkim pregledima budžeta i aktivnostima za smanjenje rizika od nepogode i ublažavanje sukoba (vidi smjernicu 6).
- Mogućnosti za obuku i izgradnju kapaciteta dostupne su članovima zajednice (vidi smjernicu 7).

Smjernice

- 1. Inkluzivno učešće zajednice:** Obrazovne vlasti i drugi obrazovni akteri trebaju obezbijediti učešće zajednice u analizi, planiranju, izradi, implementaciji, monitoringu i evaluaciji obrazovnih intervencija. Potrebno je omogućiti da svaki član zajednice može učestvovati bez obzira na starosnu dob, rod, etničku i vjersku pripadnost, seksualnu orijentaciju, onesposobljenje, HIV status ili neki drugi faktor.

Obrazovne vlasti i drugi obrazovni akteri trebaju uključiti zajednicu u identifikiranje:

- obrazovnih potreba svih koji uče;
- lokalno dostupnih finansijskih, materijalnih i ljudskih resursa;
- postojećih i promjena u odnosima između muške i ženske djece, mladih i odraslih;
- dinamike moći unutar zajednice, uključujući odnose između jezičkih grupa i eventualnih isključenih grupa;
- pitanja, zabrinutosti i prijetnji vezanih za sigurnost;
- načina zaštite obrazovnih objekata, osoblja i učenika od mogućih napada uključujući i rodno nasilje;
- lokalnih opasnosti, sigurnih i pristupačnih lokacija za škole i druga mjesta za učenje, kao i lokalnih pristupa smanjenju rizika od kriznih situacija;

- načina integriranja relevantnih obrazovnih poruka koje mogu spasiti živote i koje su osjetljive kada je u pitanju sukob u svim aspektima obrazovne intervencije, uključujući i poruke o glavnim prijetnjama po zdravlje u zajednici.

Strukture za podršku jačim vezama između porodice, zajednice i škola ili drugih prostora učenja trebaju biti izrađene na suradnički, inkluzivan i konsultativan način (vidi također: smjernice 2-3; Standard analize 1, smjernicu 3 na str. 39-40; Standard analize 2, smjernicu 5 na str. 45; Standard analize 3, smjernice 1-3 na str. 47-49 i Standard analize 4, smjernice 3-4 na str. 51).

2. **“Lokalni obrazovni odbor”** predstavlja grupu koja identificira i rješava obrazovne potrebe i prava svih pripadnika zajednice koji uče. Alternativno se naziva “udruženjem roditelja i nastavnika” ili “upravnim odborom škole”. Zajednici može pomoći u aktivnostima obuke i izgradnje kapaciteta ili angažiranjem kod obrazovnih vlasti i drugih obrazovnih aktera s ciljem podrške obrazovnim programima. Ako lokalni obrazovni odbor ne postoji, potrebno je ohrabriti njegovu uspostavljanje (vidi također: smjernice 3 i 7).

Lokalni obrazovni odbor treba da zastupa sve grupe u zajednici i može da obuhvata:

- direktore škola, nastavnike i drugo osoblje;
- roditelje ili skrbnike;
- djecu i mlade;
- osoblje organizacija civilnog društva;
- predstavnike lokalnih NVO-a i vjerskih organizacija;
- tradicionalne vođe;
- zdravstvene radnike.

Uključivanje predstavnika ranjivih grupa je od suštinske važnosti. Članovi lokalnog obrazovnog odbora trebaju biti birani kroz relevantni lokalni suradnički proces koji odgovara kontekstu i koji omogućava ravnopravno učešće i žena i muškaraca, i djevojčica i dječaka.

U kompleksnim vanrednim situacijama gdje postoji mogućnost iskorištavanja razlika u smislu etničke, plemenske, vjerske ili rasne pripadnosti lokalni obrazovni odbor treba da radi sa svim stranama. Iako je inkluzivnost krajnji cilj, sigurnost pojedinaca i grupa mora biti na prvom mjestu. Cilj odbora treba biti da pruže bezbjedno, nepristrano i odgovarajuće obrazovanje za sve u zajednici. Trebaju posjedovati znanje iz prve ruke o promjenama društvoekonomskog i političkog konteksta i komunicirati s donosiocima odluka na svim nivoima (vidi također: Standard analize 1, smjernica 3 na str. 39-40).

- 3. Uloge i odgovornosti** članova lokalnog obrazovnog odbora trebaju biti jasno definirane i mogu uključivati:
- redovne sastanke kako bi se pristupilo rješavanju problema;
 - vođenje evidencije sastanaka i odluka;
 - mobiliziranje novčanih i nenovčanih doprinosa iz zajednice;
 - određivanje odgovarajućih pristupa osjetljivih na starosnu dobi i kulturu kako bi se pobrinulo da obrazovni programi uvažavaju potrebe i prava učenika. To su, na primjer, fleksibilni školski kalendari i nastavni programi prilagođeni uzrastu koji odražavaju kontekst zajednice;
 - komuniciranje sa zajednicom i lokalnim i državnim obrazovnim vlastima u svrhu promoviranja dobrih odnosa između članova zajednice i donosilaca odluka izvan zajednice;
 - brigu da oni koji su zaduženi za pristup i kvalitet obrazovanja postupaju odgovorno;
 - monitoring pružanja obrazovanja kako bi se obezbijedio kvalitet nastave i učenja;
 - prikupljanje i monitoring razvrstanih podataka o tome ko učestvuje, a ko ne učestvuje u mogućnostima učenja;
 - promoviranje sigurnosti od napada i jačanje sigurnosti osoblja i učenika na putu do škole i nazad;
 - brigu o tome da smanjenje rizika od krizne situacije bude uključeno u obrazovanje;
 - brigu o pružanju odgovarajuće psiho-socijalne podrške.
- (Vidi također: Standard analize 1, smjernicu 3 na str. 39-40).

- 4. Lokalni akcioni plan za obrazovanje:** Lokalne obrazovne vlasti, zajednica i lokalni obrazovni odbor trebaju odrediti prioritete i planirati obrazovne aktivnosti suradničkim procesom planiranja koji će rezultirati akcionim planom za obrazovanje lokalne zajednice. Plan za obrazovanje lokalne zajednice treba se zasnivati na državnom obrazovnom planu, ako takav postoji, i pružiti okvir za unapređenje kvaliteta formalnih i neformalnih programa obrazovanja. On treba odražavati potrebe, prava, važna pitanja i vrijednosti zajednice koju pogađa vanredna situacija, a posebno pripadnika ranjivih grupa.

Obrazovni akcioni plan se fokusira na osiguranje kontinuiteta obrazovanja. Može imati nekoliko ciljeva kao što su:

- izrada zajedničke vizije budućnosti okruženja za nastavu i učenje opisane u smislu aktivnosti, pokazatelja i ciljeva, te vremenskog okvira;
- prilagođavanje nastavnih planova i programa određenom kontekstu, uključujući, u zavisnosti od okolnosti, osjetljivost na sukobe ili smanjenje rizika od krizne situacije;

- usaglašavanje procedura za zapošljavanje, nadzor i obuku osoblja, kao i za naknade i podršku nastavnica;
- prioritet pristupa koji je zasnovan na ljudskim pravima kako bi se smanjila diskriminacija i stvorilo zajedničko razumijevanje da obrazovanje mora biti dostupno, pristupačno, prilagodljivo i prihvatljivo;
- postizanje dogovora i zajedničke obaveze kada je u pitanju prioritet u razvoju sigurnog okruženja za učenje koje pruža podršku, uključujući i zaštitu, obrazovanju od napada;
- opisivanje specifičnih zadataka i odgovornosti obrazovnih vlasti, koje su pravno odgovorne za zaštitu prava na obrazovanje, i drugih obrazovnih aktera. To može značiti mobilizaciju resursa, održavanje i razvoj infrastrukture i koordinaciju s vanjskim agencijama i drugim sektorima kao što su sektor za sigurnost hrane, zdravstvo, higijenu, prehranu, vodosnabdijevanje i sanitarne intervencije.

Kako bi se održalo široko učešće zajednice, akcioni planovi trebaju uključivati redovni monitoring i procjene (vidi također: Standard koordinacije 1 na str. 34-36; Standard analize 1, smjernicu 3 na str. 39-40; Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 2 na str. 97-98; Standard obrazovne politike 1, smjernicu 6 na str. 109; Standard obrazovne politike 2, smjernicu 3 na str. 112 i Sphere standarde iz poglavlja o Vodosnabdijevanju, sanitarijama i promociji higijene, Sigurnosti hrane i prehrane i Zdravstvenim aktivnostima).

- 5. Učešće djece i mladih u obrazovnim aktivnostima:** Djeca i mladi imaju pravo da se i njihov glas čuje kada se radi o pitanjima koja utječu na njihove živote, a to uključuje i izradu i upravljanje obrazovnim sistemom. Djecu i mlade treba pozvati da učestvuju u diskusijama u okruženjima koja su za njih sigurna i prijateljska, i u kojima se poštuje konstruktivan dijalog. Mogu se koristiti i kulturno prihvatljivi načini da se djeci i mladima pomogne prilikom izražavanja njihovih mišljenja kroz umjetnost, muziku i dramu (vidi također: Standard obrazovne politike 1, smjernice 1 i 6 na str. 106-109).

Djeca i mladi trebaju proći obuku koja će im pomoći da štite i podržavaju svoje emotivno i socijalno blagostanje, kao i blagostanje članova svojih porodica i vršnjaka. Oni su često veoma dragocjeni kada treba utvrditi ko nije bio u školi nakon vanredne situacije, a mogao je pomoći da se ponovo uspostavi pohađanje nastave. Također mogu pomoći vršnjacima koji su povrijeđeni ili koji imaju onesposobljenja da pristupe obrazovnim mogućnostima. Izgradnju kapaciteta treba fokusirati na njihove sposobnosti da pokrenu

pozitivne promjene, uključujući izgradnju mira i rješavanje suštinskih uzroka sukoba i kriznih situacija. Na primjer, obukom se djeca i mladi mogu podržati da prijavljuju i sprečavaju zloupotrebe unutar okruženja za učenje, ali i da učestvuju u vršnjačkom posredovanju ili rješavanju sukoba (vidi, također, smjernicu 7: Standard pristupa i okruženja za učenje 2 na str. 61-66; i Standard nastavnog i drugog obrazovnog osoblja 3, smjernice 5-6 na str. 100).

Zadaci poput raspodjele pribora ili izgradnje privremenog smještaja mogu mladima pružiti mogućnost da učestvuju u planiranju i implementaciji aktivnosti koje su važne za njihove zajednice. Takvo učešće može predstavljati pozitivnu alternativu pristupanju kriminalnim ili oružanim grupama, jako je značajno u psihosocijalnom smislu i pomaže široj zajednici da cijeni doprinos mladih. Učešće mladih u planiranju, monitoringu i evaluaciji obrazovnih programa, a posebno obuke za životne vještine, pomaže da ovi programi ispune aktuelne i buduće potrebe. Treba uložiti posebne napore kako bi se ohrabrilo učešće djevojčica i djevojaka, i kako bi se čuo njihov glas, jer se njihov pristup obrazovanju i njihove obrazovne potrebe mogu razlikovati u odnosu na potrebe njihovih muških vršnjaka (vidi također: Minimalni standardi ekonomskog oporavka nakon krize SEEP mreže, Standard stvaranja zaposlenja i Standard razvoja poduzetništva).

6. Socijalne revizije su evaluacije obrazovnih programa koje provode zajednice. Koriste se za:

- određivanje ljudi, finansija i materijala dostupnih za određeni program;
- identifikaciju nedostataka;
- monitoring učinkovitosti programa.

Nije uvijek moguće provesti socijalne revizije na početku ili u srednjem dijelu toka krizne situacije. Međutim, u dugoročnim hroničnim krizama i kontekstima ranog oporavka socijalne revizije, zajednicama se pruža prilika da unaprijede svoju sposobnost učinkovitog monitoringa obrazovnih programa i dokumentovanja kršenja njihovih prava. Učešće u socijalnim revizijama je posebno relevantno za mlade, a naročito one koji ne pohađaju formalno ili neformalno obrazovanje. Važno je da se rezultati socijalnih revizija podijele sa svim članovima zajednice i s relevantnim vlastima (vidi također: Standard analize 4 na str. 50-51).

7. Izgradnja kapaciteta jača znanje, sposobnosti, vještine i ponašanje koji ljudima i organizacijama pomažu da postignu svoje ciljeve. Potrebno je uložiti sve napore da se stručnjaci za obrazovanje –uključujući nastavnike, drugo obrazovno osoblje i one koji izrađuju nastavne planove i programe –pronađu među stanovništvom koje je pogođeno krizom i da se uključe u planiranje i implementaciju programa. Ako nije moguće naći dovoljno lokalnih stručnjaka, ili ako ti ljudi nisu u prilici ili nisu voljni pomoći u (ponovnom) uspostavljanju obrazovnog sistema, mogu se primijeniti razne aktivnosti u izgradnji kapaciteta za članove zajednice. Procjenom treba ispitati razne sposobnosti, reakcije muške i ženske djece, mladih i odraslih u zajednici, uključujući i ranjive grupe. Programi obuke trebaju procijeniti sposobnost zajednice da utvrdi potrebe za obukom i izgradnjom kapaciteta, kao i načine da se te potrebe zadovolje. Takve aktivnosti trebaju promovirati vlasništvo zajednice nad obrazovnim programom i mogućnost njegovog opstanka u koordinaciji s drugim sektorima.

Standard učešća lokalne zajednice 2: Resursi

Resursi zajednice se identificiraju, mobiliziraju i koriste za implementaciju mogućnosti učenja prilagođenih uzrastu učenika.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjernicama)

- Zajednice, obrazovno osoblje i učenici identificiraju i mobiliziraju lokalne resurse kako bi ojačali pristup kvalitetnom obrazovanju (vidi: smjernice 1-3).
- Obrazovne vlasti, lokalna zajednica i humanitarni akteri prepoznaju postojeće vještine i znanja i osmišljavaju obrazovne programe kako bi maksimalno iskoristili sve kapacitete (vidi: smjernice 4-5).
- Državne vlasti, lokalna zajednica i humanitarni akteri koriste resurse zajednice za izradu, prilagođavanje i pružanje obrazovanja koje uključuje smanjenje rizika od krize i rješavanje sukoba (vidi: smjernicu 5).

Smjernice

- 1. Resursi zajednice** podrazumijevaju ljudske, intelektualne, jezičke, novčane i materijalne resurse koji postoje u zajednici. Pri osmišljavanju i planiranju obrazovnih intervencija potrebno je identificirati i analizirati lokalno dostupne resurse i odrediti kako oni mogu doprinijeti obrazovanju.

Resursi zajednice nisu zamjena za zakonske odgovornosti državnih vlasti. Oni mogu unaprijediti sigurnost, pristup i kvalitet nastave i učenja. Doprinosu fizičkom okruženju, uključuju materijalnu podršku i podršku u vidu radne snage u izgradnji, održavanju i popravci predškolskih i školskih centara i drugih prostora za učenje. Doprinosi promoviranju zaštite i emotivnog, fizičkog i socijalnog blagostanja, mogu uključivati psihosocijalnu podršku za učenike i za nastavnike, medijatore i njegovatelje. Motivacija nastavnika se može poboljšati većim izdvajanjem resursa za plate i druge oblike naknade. U svrhu transparentnosti i odgovornosti potrebno je voditi evidenciju o izdvajanju resursa. Monitoringom je potrebno osigurati da se djeca ne iskorištavaju za fizički rad koji prevazilazi njihove kapacitete (vidi također: Standard pristupa i okruženja za učenje 2 na str. 61-66; Standard pristupa i okruženja za učenje 3, smjernice 1-4 na str. 67-69; i Standard obrazovne politike 2, smjernica 4 na str. 112).

- 2. Promoviranje pristupa i sigurnosti:** Obrazovne vlasti, lokalna zajednica i humanitarni akteri trebaju ohrabriti članove zajednice da identificiraju i pomognu ranjivoj djeci i mladima da pohađaju školu i da imaju redovan pristup drugim oblicima učenja. Na primjer, ženske i omladinske grupa mogu djeci iz najsiromašnijih porodica obezbijediti odgovarajuću odjeću ili hranu za porodice na čijem su čelu djeca. Članovi zajednice trebaju raditi sa obrazovnim vlastima na tome da škole, predškolske ustanove i drugi prostori za učenje budu sigurni za djecu i mlade. Mogu organizirati siguran pristup i prevoz, te podržati pružanje pomoći izoliranim i zabačenim područjima. Potrebno je ukloniti fizičke barijere kako bi se promovirao pristup za osobe sa onesposobljenjima. Žene se mogu angažirati kao pomoćnice u razredima ili svojom prisutnošću mogu pružiti sigurnost od maltretiranja djevojčicama i osobama s onesposobljenjima i tako ih ohrabriti da pohađaju nastavu. Kada mladi ne mogu zajedno s mlađom djecom pohađati nastavu iz kulturoloških razloga ili razloga zaštite, zajednica može zagovarati da se izrade neformalni programi obrazovanja kao što su vršnjačko obrazovanje, tehničko i stručno obrazovanje i obuka, ili obuka za razvoj malog poduzetništva. Resurse zajednice treba koristiti za razvoj, prilagođavanje i dijeljenje informacija o obrazovanju za smanjenje rizika od krize i pripremljenosti zajednice da intervenira u slučaju krize (vidi, također, smjernicu 5; Standarde pristupa i okruženja za učenje 2-3 na str. 61-71; i *Minimalne standarde ekonomskog oporavka nakon krize* SEEP mreže, Standardi razvoja poduzetništva).
- 3. Izgradnja u dugoročnoj perspektivi:** Obrazovno osoblje i zajednice trebaju pohađati obuke o ulogama i odgovornostima u dugoročnoj perspektivi. To mogu biti obuke o mobilizaciji i upravljanju resursima, održavanju objekata i prostora, svijesti o onesposobljenjima i posebnim mjerama kojima se osigurava učešće djece i mladih.
- 4. Priznanje doprinosa zajednice:** Planiranje, programiranje i izvještavanje treba sadržavati informacije o doprinosu zajednica. Doprinosi zajednica obnovi i izgradnji obrazovanja mogu biti fizički, kao što su građevinski materijali. Mogu biti kvalitativni, što znači da se ne mogu mjeriti brojkama. Takve su, na primjer, lokalne vještine. Jak doprinos zajednice ukazuje na vlasništvo i pomaže da se osigura dugoročna podrška. Međutim, kontinuirana vanjska podrška ne treba zavisiti od doprinosa zajednice. Pravna odgovornost za obrazovanje leži na državnim vlastima.

Potrebno je ohrabriti i odati priznanje učešću i doprinosu mladih vršnjačkom obrazovanju, mobilizaciji zajednice i razvoju inicijativa u zajednici. Učešće mladih je posebno važno u fazama osmišljavanja i procjene potreba.

- 5. Lokalni kapaciteti:** Izrada, prilagođavanje i pružanje obrazovanja za smanjenje rizika od krize i ublažavanje sukoba treba se oslanjati na pozitivne lokalne odbrambene strategije i jačati kapacitete.

Nejednak pristup resursima i nejednako učešće raznih grupa unutar zajednice može utjecati na obrazovne intervencije i povećati isključenost ili podjele. Obrazovni planovi i programi ne trebaju pokazivati sklonost pojedincima ili grupama koje daju doprinose nauštrb onih koji nisu u prilici doprinosti. Ne treba diskriminirati one koji izaberu da ne doprinose (vidi također: Standard analize 1, smjernicu 3 na str. 39-40 i Standar obrazovne politike 1, smjernicu 6 na str. 109).

Standard koordinacije 1: Koordinacija

Uspostavljeni su mehanizmi koordinacije obrazovanja i daju podršku akterima koji rade na osiguranju pristupa i kontinuiteta kvalitetnog obrazovanja.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjericama)

- Obrazovne vlasti odgovorne za osiguranje prava na obrazovanje preduzimaju vodeću ulogu za obrazovnu intervenciju uključujući uspostavljanje i učestvovanje u mehanizmima koordinacije zajedno s drugim akterima (vidi smjernicu 1).
- Međuagencijski koordinacioni odbor koordinira procjenom, planiranjem, upravljanjem informacijama, mobilizacijom resursa, razvojem kapaciteta i zagovaranjem (vidi smjernicu 1).
- Koordinacione aktivnosti podrazumijevaju niz nivoa i tipova obrazovanja (vidi smjernicu 1).
- Obrazovne vlasti, donatori, UN agencije, NVO-i, zajednice i drugi akteri koriste blagovremene, transparentne, pravične i koordinirane strukture finansiranja za podršku obrazovnim aktivnostima (vidi: smjernicu 2).
- Transparentni mehanizmi za razmjenu informacija o planiranju i koordiniranju intervencija uspostavljeni su unutar koordinacionog odbora i širom koordinacionih grupa (vidi: smjernice 3-4).
- Provode se zajedničke procjene kako bi se utvrdili kapaciteti i nedostaci u obrazovnoj intervenciji (vidi smjernicu 4).
- Svi akteri pridržavaju se principa jednakosti, transparentnosti, odgovornog ponašanja i odgovornosti za postizanje rezultata (vidi: smjernice 5-6).

Smjernice

- 1. Međuagencijski koordinacioni odbor:** Koordinira obrazovnom intervencijom i treba zastupati širok raspon zainteresiranih strana. Državne obrazovne vlasti trebaju biti na vodećoj poziciji, ali i lokalne vlasti i grupe trebaju biti zastupljeni na odgovarajući način. Tamo gdje obrazovne vlasti nemaju kapaciteta ili legitimiteta vodstvo se sporazumno može dodijeliti različitim agencijama. Ove odgovornosti treba preuzeti postojeća koordinaciona grupa za obrazovanje ili, ako je aktiviran IASC-ov sistem klastera, treba uspostaviti Klaster za obrazovanje. Međutim, predstavnik nadležnih obrazovnih vlasti uvijek treba biti uključen u donošenje odluka. U zavisnosti od prirode krize, mogu biti potrebne koordinacione grupe na državnom i na lokalnim nivoima. Uloge i odgovornosti članova trebaju biti utvrđene opisom zadatka odbora (vidi, također, Standard obrazovne politike 2, smjernice 3-4 na str. 112).

Koordinacione aktivnosti trebaju uzeti u obzir sve vidove obrazovanja uključujući predškolsko, osnovno, srednje, neformalno, tehničko, stručno, visoko obrazovanje i obrazovanje odraslih.

- 2. Mobilizacija resursa:** Za uspješnu i blagovremenu implementaciju kvalitetnih programa obrazovanja tokom vanrednih situacija potrebni su značajni fondovi sve do oporavka. Potrebno je uložiti najveće napore da se osiguraju inkluzivni, transparentni i koordinirani pristupi finansiranju, uključujući i procese hitnih molbi i konsolidovanih molbi upućenih UN-u. U akutnim vanrednim stanjima Centralni fond za hitne intervencije UN-a, kao i drugi fondovi za hitne intervencije, mogu pružiti finansiranje za obrazovanje. Lokalnim partnerima treba omogućiti pristup resursima.

Kako bi se izbjegli presedani koje je nemoguće održati, hitni finansijski aranžmani trebaju uzeti u obzir sve uvjete na državnom i regionalnom tržištu rada, kao i odgovarajuće tradicije. Raspodjelu resursa treba temeljiti na političkoj analizi, posebno u situacijama sukoba, kako bi se izbjeglo pojačavanje podjela. Ključna je koordinirana politika o naknadama za nastavnike i drugo obrazovno osoblje, kao i za druge obrazovne troškove i naknade. Hitne finansijske aranžmane treba uskladiti s dugoročnim aranžmanima (npr. fondovi više donatora ili modaliteti finansiranja razvoja kao što je združeno ili državno finansiranje) kako bi se podržale održive intervencije. Također, treba ispitati mogućnosti finansiranja iz privatnog sektora, posebno za tehničko i stručno obrazovanje i obuku (vidi, također, Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernicu 8 na str. 65; Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 2, smjernicu 2 na str. 97-98; Standard obrazovne politike 2, smjernicu 4 na str. 112; INEE smjernice o naknadama za nastavnike i INEE referentni vodič za eksterno finansiranje obrazovanja, dostupni putem INEE seta alata: **www.ineesite.org/toolkit** i Minimalne standarde ekonomskog oporavka nakon krize SEEP mreže, Standard finansijskih usluga 5: Koordinacija i transparentnost).

- 3. Upravljanje informacijama i upravljanje znanjem** podrazumijevaju:
- procjenu potreba, kapaciteta i pokrića;
 - prikupljanje, čuvanje, analizu i razmjenu informacija;
 - monitoring i evaluaciju;
 - pouke za buduću praksu.

Učinkoviti sistemi upravljanja informacijama i znanjem temelje se i unapređuju ali nisu duplikat državnih sistema. Od suštinske važnosti je angažman državnih i lokalnih partnera, poput onih koji rade na zaštiti djece,

psihosocijalnoj podršci, pružanju privremenog smještaja, vode i sanitarija, zdravstvene zaštite i ranog oporavka. U dugoročnoj perspektivi sistemi upravljanja informacijama i znanjem trebaju biti osmišljeni i vlasništvo nad njima trebaju osjećati državne i lokalne vlasti (vidi, također, Standard analize 1, smjernicu 6 na str. 41; Standard analize 2, smjernicu 6 na str. 45 i Standard analize 3, smjernicu 3 na str. 48-49; Standard obrazovne politike 1, smjernicu 5 na str. 109 i Minimalne standarde ekonomskog oporavka nakon krize SEEP mreže, Zajednički standard 6: Koordinacija napora radi većeg učinka).

- 4. Zajedničke procjene:** U svrhu identificiranja kapaciteta i nedostataka u obrazovnim intervencijama treba koristiti i prilagoditi Set alata za zajedničku procjenu obrazovnih potreba Globalnog klastera za obrazovanje ili druga sredstva procjene potreba oko kojih se unaprijed postigne saglasnost. Obuka za korištenje ovih alata treba biti uključena u aktivnosti pripremljenosti i rezervnog planiranja. Ako obrazovne procjene provode pojedinačni akteri, svoje nalaze i podatke do kojih dođu trebaju podijeliti s obrazovnim vlastima i širom koordinacionom grupom kako bi pružili podršku koordiniranoj intervenciji. U nekim zemljama se u roku od 48 sati nakon nastupanja vanredne situacije provodi rapidna višesektorska procjena u koju su uključena i pitanja obrazovanja. U tom slučaju je potrebna koordinacija s drugim sektorima poput sektora za zdravstvo, vodu i sanitarije i privremeni smještaj (vidi, također, Standard analize 1, smjernicu 1-8 na str. 37-42).
- 5. Odgovornost:** Iako pojedinačni akteri imaju svoje zasebne mandate, svi se trebaju usaglasiti oko odgovornosti u koordiniranju i razmjeni informacija. To podrazumijeva transparentno prikupljanje informacija i njihovu upotrebu s ciljem da se isplanira rad. U slučaju da postoji ključni nedostatak u obrazovnoj intervenciji, Klaster za obrazovanje IASC-a ili drugi koordinacioni mehanizam odgovoran je za brigu o tome da relevantni akteri otklone nedostatke kako bi pokrili prioritetne potrebe. Koordinirani monitoring i evaluacija mogu omogućiti odgovornost prema pogođenim ljudima tako što će se otvoreno dijeliti informacije o rezultatima obrazovnog rada. Također mogu podržati primjenu INEE-inih minimalnih standarda i humanitarnih principa na kojima se temelje tako što će naglasiti na čemu je potrebno raditi. Državne institucije za ljudska prava trebaju omogućiti i nadgledati dužnosti državnih vlasti prema pravu na obrazovanje pogođene populacije (vidi, također, Standard obrazovne politike 2, smjernicu 5 na str. 112).
- 6. Pristup usmjeren na rezultate** podrazumijeva da svi akteri rade kako bi obrazovna intervencija bila dobro koordinirana i kako bi proizvela željene rezultate. Stalni monitoring i evaluacija koordinacije obrazovnih intervencija omogućava da se propusti u koordinaciji brzo uoče i riješe (vidi, također, Standarde analize 3-4 na str. 47-51).

Standard analize 1: Procjena

Blagovremene obrazovne procjene vanredne situacije provode se na holističan, transparentan i participatoran način.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjernicama)

- Prvobitna rapidna obrazovna procjena preduzima se što je prije moguće s obzirom na ličnu i opću sigurnost (vidi: smjernicu 1).
- Procjena prikuplja razvrstane podatke koji ukazuju na lokalne percepcije o svrsi i relevantnosti obrazovanja, preprekama pristupu obrazovanju i prioritnim obrazovnim potrebama i aktivnostima (vidi: smjernicu 2).
- Lokalni kapaciteti, resursi i strategije učenja i obrazovanja se identificiraju prije i tokom vanredne situacije (vidi: smjernice 2-5).
- Provodi se analiza konteksta kako bi obrazovne intervencije bile primjerene, relevantne i osjetljive kada su u pitanju potencijalni rizici i sukobi (vidi: smjernicu 3).
- Predstavnici pogođene populacije učestvuju u osmišljavanju i implementaciji prikupljanja podataka (vidi: smjernice 2-3, 5 i 7-8).
- Uz učešće ključnih aktera preduzima se sveobuhvatna procjena obrazovnih potreba i resursa za različite nivoe i tipove obrazovanja (vidi smjernice 2-7).
- Međuagencijski koordinacioni odbor koordinira procjenama sa drugim sektorima i relevantnim akterima kako bi se izbjeglo dupliciranje napora (vidi: smjernice 6 i 8).

Smjernice

- 1. Odabir trenutka za prvobitnu procjenu:** Treba uzeti u obzir opću i ličnu sigurnost tima za procjenu i pogođene populacije. Procjenu treba uraditi što je prije moguće nakon nastupanja vanredne situacije i treba, po mogućnosti, procijeniti sve tipove obrazovanja na svim pogođenim lokacijama. Nakon prvobitne procjene prikupljene podatke treba redovno ažurirati putem monitoringa i evaluacije. To podrazumijeva reviziju dostignuća, ograničenja i neispunjenih potreba programa. Ako se ne mogu odmah vršiti sveukupne procjene, djelomičnim prvobitnim procjenama mogu se prikupiti informacije za neposredno djelovanje.
- 2. Procjene** trebaju prikupiti razvrstane podatke u svrhu obrazovne intervencije i ocjene daljeg rizika od sukoba ili krize. "Razvrstani" podaci podrazumijevaju informacije podijeljene na sastavne dijelove, a u ovom slučaju analizirane u odnosu na rodnu i starosnu grupu. Podaci utvrđuju obrazovne kapacitete, resurse, ranjivosti, nedostatke i izazove

za poštivanje prava na obrazovanje svih pogođenih grupa. Procjene i terenske posjete agencija za obrazovne i druge intervencije u kriznim situacijama trebaju biti koordinirane kako bi se izbjeglo neučinkovito korištenje resursa i pretjerano ocjenjivanje određenih pogođenih populacija ili pitanja (vidi, također, Standard učešća zajednice 2 na str. 31-33 i Standard koordinacije 1 na str. 34-36).

U svrhu procjena treba maksimalno iskoristiti postojeće izvore informacija. Prikupljanje primarnih podataka treba ograničiti na ono što je potrebno da se popune nedostaci u znanju i omoguće ključne odluke obrazovnih aktera. U slučaju ograničenog pristupa mogu se razmotriti alternativne strategije prikupljanja informacija. One mogu uključivati kontaktiranje lokalnih lidera i mreža u zajednici i prikupljanje sekundarnih podataka iz drugih sektora ili iz baza podataka od vremena prije nastupanja krize. Podaci od prije nastupanja krize će također biti mjera za poređenje krizne situacije.

Kako bi se omogućila koordinacija projekata i kako bi se na minimum sveli zahtjevi prema ljudima koji su izvori informacija, sredstva prikupljanja podataka treba standardizirati u zemlji. Po mogućnosti svi akteri trebaju učestvovati u izradi i usaglasiti sredstva procjene prije krizne situacije u sklopu planiranja pripremljenosti. Sredstva trebaju ostaviti prostora za dodatne informacije koje lokalni sagovornici smatraju bitnim.

Timovi za procjenu trebaju uključiti članove pogođene zajednice. Trebaju biti rodno uravnoteženi kako bi što efektivnije odražavali iskustva, potrebe, zabrinutosti i kapacitete muškaraca i žena koji uče, nastavnika i drugog obrazovnog osoblje, kao i roditelja i skrbnika. Treba konsultirati nadležne vlasti.

Procjena treba biti temeljena i na etičkim zahtjevima, uključujući i osnovne principe poštovanja i nediskriminacije. Prikupljanje informacija može predstavljati lični rizik zbog osjetljivosti informacija ili samog učešća u procesu (vidi, također, smjernicu 5). Oni koji prikupljaju podatke odgovorni su da zaštite učesnike i moraju ih obavijestiti o sljedećem:

- koja je svrha prikupljanja podataka;
- o njihovom pravu da ne učestvuju u procesu prikupljanja podataka ili da se povuku u bilo kojem trenutku bez negativnih posljedica;
- o pravu na povjerljivost i anonimnost.

(Vidi, također, Standard analize 4, smjernicu 2 na str. 50).

- 3. Analiza konteksta,** uključujući analizu rizika od krize i sukoba, pomaže da obrazovne intervencije budu primjerene, relevantne i osjetljive na potencijal za sukob i krizu.

Analizom rizika razmatraju se svi aspekti konteksta koji utječu na zdravlje, te ličnu i opću sigurnost učenika. Time se pomaže da obrazovanje bude zaštitna mjera, a ne faktor rizika. Analizom rizika procjenjuju se rizici vezani za obrazovanje, kao što su:

- nesigurnost, loše upravljanje i korupcija;
- pitanja javnog zdravlja, kao što je učestalost zaraznih bolesti;
- drugi društveni, ekonomski, fizički i okolišni faktori, uključujući industrijske opasnosti poput toksičnih plinova i izlivanja hemikalija;
- rizici specifični za spol, starosnu dob, onesposobljenje, etničku pripadnost i druge faktore relevantne za dati kontekst.

Analiza sukoba procjenjuje prisutnost rizika od nasilnog sukoba kako bi se pobrinulo da obrazovne intervencije ne pogoršaju latentne nejednakosti ili sukobe. Ovo je potrebno i za situacije sukoba i za krizne situacije. Analiza sukoba postavlja pitanja o:

- akterima koji su direktno ili indirektno uključeni u sukob, pogođeni sukobom ili u opasnosti da budu pogođeni;
- uzrocima aktuelnog ili potencijalnog sukoba i faktorima koji doprinose nezadovoljstvu;
- interakcijama između aktera, uključujući obrazovne aktere, i uzroka sukoba.

Analize sukoba za specifične regije ili zemlje obično su dostupne preko istraživačkih organizacija. Moguće je da će se morati dodatno razmotriti iz perspektive obrazovanja. Ako postojeće analize nisu dostupne ili nisu primjenjive, može se provesti analiza sukoba putem radionice u pogođenom području ili putem studije zasnovane na raspoloživim podacima. Obrazovni akteri trebaju zagovarati da odgovarajuće agencije preduzmu sveobuhvatne analize sukoba, obuhvatajući i informacije specifične za obrazovanje i da svoje nalaze podijele sa svim zainteresiranim stranama.

Izveštaj o analizi rizika predlaže strategije za upravljanje rizikom od prirodnih opasnosti i opasnosti nastalih zbog čovjekovog djelovanja uključujući i sukobe. Strategije mogu podrazumijevati prevenciju, ublažavanje, pripremljenost, intervenciju, obnovu i oporavak. Na primjer, škole i drugi prostori za učenje mogu se obavezati da imaju rezervne i sigurnosne planove kako bi spriječili, ublažili i odgovorili na krizne situacije. Također mogu pripremiti mapu rizika koja prikazuje potencijalne prijetnje i ističe faktore koji utječu na ranjivost i otpornost učenika.

Analizu rizika nadopunjuje procjena otpornosti zajednice i lokalni odbrambeni mehanizmi, uključujući resurse i kapacitete. Znanja, vještine i kapaciteti za ublažavanje, pripremljenost i oporavak od krize procjenjuju se i jačaju po mogućnosti prije i nakon nastupanja vanredne situacije aktivnostima na pripremljenosti i ublažavanju (vidi, također, Standard učešća zajednice 1, smjernice 1-4 na str. 25-28; Standard učešća zajednice 2, smjernicu 5 na str. 33; Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernicu 11 na str. 66; Standard nastave i učenja 2, smjernicu 6 na str. 85; Standard obrazovne politike 1, smjernice 2 i 4 na str. 107-108 i Standard obrazovne politike 2, smjernice 3 i 5 na str. 112).

4. Valjanost podataka i metode analize podataka: Analize podataka trebaju jasno navesti:

- pokazatelje;
- izvore podataka;
- metode prikupljanja;
- prikupljače podataka;
- procedure analize podataka.

U slučaju sigurnosnih rizika za prikupljače podataka, potrebno je navesti tipove organizacija uključenih u prikupljanje podataka, a ne imena pojedinačnih prikupljača. Treba napomenuti ograničenja prikupljanja ili analize podataka koja mogu utjecati na vjerodostojnost nalaza ili njihovu relevantnost za druge situacije. Na primjer, pouzdanost podataka mogu narušiti ispitanici koji preuveličavaju brojke upisa ili pohađanja kako bi povećali dodjelu sredstava ili izbjegli krivicu. Također treba navesti ako programi i sistemi monitoringa ne obuhvataju određene grupe ili pitanja.

Kako bi se pristranost svela na minimum, podatke treba crpiti iz nekoliko izvora, a zatim uporediti. Ovim se jača valjanost podataka. Prije izvlačenja zaključaka treba se konsultirati s najpogođenijim grupama, uključujući mušku i žensku djecu i mlade. Lokalne percepcije i znanja trebaju biti okosnica analize kako bi se izbjegla humanitarna intervencija zasnovana na percepcijama i prioritetima ljudi izvana (vidi, također, Standard obrazovne politike 1, smjernicu 4 na str. 108).

5. U procjenama trebaju učestvovati obrazovne vlasti i predstavnici pogođene populacije, uključujući ranjive grupe. Učešće ovih grupa u prikupljanju, analizi, upravljanju i distribuciji podataka i informacija može biti ograničeno zbog teških okolnosti prvobitne procjene. To učešće bi se trebalo povećavati sa stabilizacijom konteksta. Procjena bi trebala omogućiti komunikaciju na svim jezicima zajednice, uključujući, po potrebi, i znakovni jezik i Brailleovo pismo (vidi, također, Standard obrazovne politike 1, smjernicu 4 na str. 108).

6. Saradnja s obrazovnim i drugim sektorima je ključna za postizanje maksimalnog kvaliteta, sveobuhvatnosti i korisnosti procjena. Obrazovni akteri trebaju harmonizirati procjene potreba provodeći zajedničke procjene ili koordinirajući procjene kako bi se izbjeglo dupliciranje rada različitih agencija. Koordinirane procjene proizvode jače dokaze o učinku kriznih situacija i omogućavaju koherentne intervencije. Unapređuju odgovornost humanitarnih aktera tako što podstiču razmjenu informacija (vidi, također, Standard koordinacije 1, smjernicu 4 na str. 36).

Obrazovni sektor treba saradivati s drugim sektorima kako bi obrazovna intervencija uzela u obzir prijetnje, rizike i dostupnost usluga. To može podrazumijevati saradnju sa:

- zdravstvenim sektorom kako bi se došlo do epidemioloških podataka i informacija o prijetnjama od epidemija i kako bi se saznalo koje su dostupne osnovne zdravstvene usluge, uključujući usluge za seksualno i reproduktivno zdravlje i sprečavanje, tretman, njegu i podršku u slučajevima HIV-a;
- sektorom zaštite kako bi se saznalo za rizike u vezi s rodnim i seksualnim nasiljem, siročad i druge ranjive populacije u zajednici; prepreke za obrazovanje i dostupne socijalne i psihosocijalne usluge podrške;
- sektorom prehrane kako bi se saznalo za školske, lokalne i druge prehrambene usluge;
- sektorima upravljanja skloništima i kampovima kako bi se koordinirala sigurna i primjerena lokacija, izgradnja/obnova i pristup objektima za učenje i rekreaciju i nabavka neprehrambenih potrepština za školske objekte;
- sektoru za vodu i sanitarije kako bi se obezbijedili pouzdano vodosnabdijevanje i odgovarajuće sanitarije na mjestima za učenje;
- sektorom za logistiku kako bi se organizirala nabavka i dostavljanje udžbenika i drugih potrepština.

(Vidjeti, također, Standard koordinacije 1, smjernice 1 i 3-4 na str. 34-36 i Standard obrazovne politike 2, smjernicu 2 na str. 111).

7. Obrazovanje i psihosocijalne potrebe: Potrebno je, u sklopu procjena općih potreba, prikupiti razvrstane podatke o obrazovanju i psihosocijalnim potrebama i resursima. Članovi tima za procjenu s lokalnim znanjima mogu podržati ove aspekte procjene. Agencije u ove svrhe trebaju izdvojiti resurse, osoblje i organizacione kapacitete.

- 8. Nalaze procjena** treba učiniti dostupnim u najkraćem roku kako bi se pristupilo planiranju obrazovnih aktivnosti. Također je potrebno razmijeniti podatke od prije nastupanja krize i procjene načinjene nakon nastupanja krize kojima se utvrđuju resursi i obrazovne potrebe i/ili kršenja obrazovnih prava koja su načinile obrazovne vlasti, NVO-i, humanitarne agencije i lokalne zajednice.

Obrazovne vlasti na lokalnom ili državnom nivou trebaju koordinirati razmjenu nalaza procjene. Ako vlasti nemaju za to kapaciteta, međunarodni vodeći akter kao što je Koordinacioni odbor za obrazovanje ili Klaster za obrazovanje može upravljati ovim procesom. Prikazivanje podataka u sklopu nalaza procjene bi, po mogućnosti, trebalo biti standardizirano kako bi se olakšala upotreba tih informacija (vidi također: Standard koordinacije 1 na str. 34-36).

Standard analize 2: Strategije intervencije

Inkluzivne strategije obrazovne intervencije podrazumijevaju jasan opis konteksta, prepreka za ostvarenje prava na obrazovanje i strategije za prevazilaženje tih prepreka.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjernicama)

- Strategije intervencije precizno odražavaju nalaze procjene (vidi: smjernice 1-2).
- Obrazovne intervencije postepeno sve više odgovaraju na potrebe pogođenih populacija za inkluzivnim i kvalitetnim obrazovanjem (vidi: smjernice 1, 5 i 8).
- Strategije intervencije osmišljene su i implementirane tako da ne nanose štetu zajednici i pružiocima usluga i ne pogoršavaju učinak vanredne situacije (vidi: smjernice 3 i 7).
- Informacije prikupljene prilikom prvobitne procjene i analize konteksta redovno se ažuriraju novim podacima kako bi bile valjana osnova obrazovnih intervencija (vidi: smjernicu 4).
- Strategije intervencije podrazumijevaju izgradnju kapaciteta kao podršku obrazovnim vlastima i članovima zajednice za provođenje procjena i implementiranje aktivnosti intervencije (vidi smjernicu 2).
- Obrazovne intervencije nadopunjuju državni obrazovni program i harmonizirane su s njim (vidi: smjernice 6 i 8).
- Na početku programa se sistematično prikupljaju prvobitni podaci za kasnije poređenje (vidi smjernicu 9).

Smjernice

- 1. Strategije intervencije:** Obrazovni akteri moraju uložiti resurse u detaljnu analizu i tumačenje podataka procjene kako bi njihove strategije intervencije bile zasnovane na ključnim nalazima i osnovnim prioritetima koje otkrije procjena. Time se izbjegava rizik da nalazi procjene samo potvrde već formirane ideje za programske intervencije.

Strategije intervencije trebaju ukazati na vodeću ulogu obrazovnih vlasti i saradnju s drugim akterima. Na primjer, nivo izdvajanja za obrazovanje u svrhu stavki poput naknada nastavnicima i opreme treba biti harmoniziran među svim organizacijama s obzirom na dugoročnu stabilnost nivoa izdvajanja.

Strategije intervencije trebaju se temeljiti na odgovarajućim rezervnim planovima gdje takvi postoje i trebaju biti izrađene uz aktivno učešće

zajednice. Trebaju se naznačiti razni nivoi i tipovi obrazovanja, svijest o rizicima i opasnostima i to da li druge agencije podržavaju obrazovne aktivnosti. Budžeti trebaju pokriti osnovne obrazovne aktivnosti, uključujući prikupljanje prvobitnih podataka i evaluacije (vidi, također, Standard učešća zajednice 1, smjernicu 1 na str. 25-26).

Potrebno je uraditi analizu prepreka, uključujući i rodne prepreke, za pristup svim nivoima i tipovima obrazovanja i osmisлити aktivnosti za uklanjanje ovih prepreka. Potrebno je omogućiti što više fleksibilnosti kako bi se pružilo inkluzivno obrazovanje i odgovorilo na sve veću potražnju za obrazovanjem.

2. Izgradnja kapaciteta za prikupljanje i analizu podataka:

Strategije intervencije trebaju uključivati izgradnju kapaciteta, između ostalog, i za obrazovne vlasti i članove zajednice. Posebno se mladi članovi zajednice mogu uključiti u prikupljanje i analizu podataka, monitoring i evaluaciju. Važno je postići rodnu uravnoteženost između onih koji su zaduženi za ove poslove kako bi se osiguralo sveukupno i učinkovito prikupljanje i analiza podataka za procjenu (vidi, također, Standard analize 3, smjernicu 2 na str. 48 i Standard analize 4, smjernicu 3 na str. 51).

3. “Ne nanijeti štetu”: Krizne obrazovne intervencije podrazumijevaju prebacivanje resursa kao što su obuka, zaposlenje, potrepštine i hrana u okruženja kojima često vlada nestašica. Resursi koji se prebacuju često predstavljaju moć i bogatstvo. Mogu postati element sukoba ili pogoršati marginalizaciju, odnosno diskriminaciju unutar zajednica. U situaciji sukoba može se desiti da neki ljudi pokušaju kontrolirati i iskoristiti takve resurse da podrže svoju stranu, oslabe suprotnu stranu ili da si pribave ličnu korist. Ako do toga dođe, obrazovne intervencije mogu nanijeti štetu. U skladu s razumijevanjem rizika i analizom sukoba potrebno je učiniti napore da se ovakva situacija izbjegne (vidi također: Standard analize 1, smjernicu 3 na str. 39-40).

Prebacivanje resursa i proces provođenja kriznih obrazovnih intervencije također može ojačati lokalne mirotvorne kapacitete. Aktivnosti mogu smanjiti podjele i izvore tenzija koji vode destruktivnom sukobu tako što će se produbljivati ili stvarati veze koje okupljaju lokalnu zajednicu. Na primjer, programi obuke nastavnika mogu ujediniti etnički podijeljene nastavnike kroz interes za struku. Ravnopravniji odnosi u zajednici mogu se promovirati uključivanjem ranije marginaliziranih grupa.

- 4. Ažuriranje strategija intervencije:** Obrazovni akteri trebaju redovno revidirati i ažurirati svoje strategije intervencije tokom vanrednih situacija sve do oporavka i faze razvoja. Trebaju prikazati do tada postignuto, promjene u vanrednoj i sigurnosnoj situaciji i uporedne promjene strategije. Potrebno je uključiti aktuelne procjene neostvarenih potreba i prava, kao i odgovarajuće promjene strategije za ispunjavanje tih potreba. Intervencije trebaju promovirati progresivno unapređenje kvaliteta, inkluzivnosti, pokrivenosti, održivosti i zajedničkog vlasništva.
- 5. Donatorska intervencija:** Donatori trebaju redovno revidirati i kvalitet i pokrivenost koju omogućava krizna obrazovna intervencija kako bi se osigurao minimalni nivo kvaliteta i pristupa obrazovanju. Posebnu pažnju treba posvetiti upisu i zadržavanju učenika iz ranjivih grupa s ciljem jednakog pristupa nizu obrazovnih mogućnosti u područjima pogođenim krizom. "Jednak pristup" podrazumijeva jednakost mogućnosti za mušku i žensku djecu, mlade i odrasle koji uče, a posebno one koji su marginalizirani zbog etničke pripadnosti, jezika ili onesposobljenosti. Finansiranje obrazovne intervencije treba imati isti prioritet kao i intervencije u vezi s vodom, hranom, privremenim smještajem i zdravljem kako bi se pogođenim populacijama osigurale obrazovne usluge. Ovo podrazumijeva i zajednice u kojima su smještene izbjeglice ili interno raseljene populacije. Adekvatno finansiranje je ključno za ostvarenje prava na obrazovanje za sve. Programi ne trebaju biti ograničeni na kratkoročne cikluse finansiranja, već se trebaju nastaviti i u periodu oporavka (vidi, također, smjernicu 7, Standard pristupa i okruženja za učenje 1, smjernice 1-2 na str. 56-58 i *INEE Referentni vodič za eksterno finansiranje obrazovanja* dostupan u sklopu INEE seta alata: www.ineesite.org/toolkit).
- 6. Jačanje državnih programa:** Krizne obrazovne intervencije trebaju biti harmonizirane s državnim obrazovnim programima, uključujući predškolsko obrazovanje i vaspitanje, kao i programe stručnog obrazovanja i obrazovanja za ostvarenje prihoda za život, i trebaju ih jačati. To podrazumijeva državno i lokalno obrazovno planiranje, administraciju i upravljanje kao i fizičku infrastrukturu i obuku, kao i podršku nastavnicima tokom rada. Krizne obrazovne intervencije trebaju sarađivati s obrazovnim vlastima kako bi se izgradio bolji sistem za budućnost, ojačao inkluzivni obrazovni sistem za svu djecu, uključujući djecu s onesposobljenjima i pripadnike manjinskih grupa (vidi, također, Standard obrazovne politike 1 na str. 106-110 i Standard obrazovne politike 2, smjernicu 4 na str. 112).

7. Pripremljenost za kriznu intervenciju i smanjenje rizika od krize:

Razvojne agencije i donatori trebaju promovirati i podržati aktivnosti za smanjenje rizika od krize i pripremljenost za krizne intervencije i u smislu preventivnih mjera i tokom oporavka nakon krize. Ulaganje u smanjenje rizika od krize i pripremljenost može biti ekonomično i učinkovito jer doprinosi boljem planiranju, koordinaciji i intervencijama obrazovnih vlasti i njihovih partnera. Ulaganje u smanjenje rizika od krize i pripremljenost također može smanjiti ulaganja koja su potrebna tokom kriznih situacija.

8. Prevazilaženje ograničenja organizacijskih mandata: Humanitarne organizacije s ograničenim mandatima – kao što su organizacije za djecu, osnovno obrazovanje ili izbjeglice – trebaju se pobrinuti da njihove obrazovne intervencije nadopunjuju intervencije obrazovnih vlasti i drugih obrazovnih aktera. Sveukupne obrazovne strategije trebaju pokrivati:

- predškolsko obrazovanje i vaspitanje;
- inkluzivno osnovno obrazovanje;
- potrebe mladih, uključujući srednje, visoko i stručno obrazovanje;
- obrazovanje odraslih;
- obuku nastavnika prije i tokom zaposlenja.

Strategije za odrasle koji uče trebaju uključivati neformalne obrazovne programe za opismenjavanje i matematičku pismenost, razvoj životnih vještina i podizanje svijesti o općoj i ličnoj sigurnosti, poput svijesti o minama. Razvoj obrazovanja u područjima koja primaju povratnike treba osigurati dugoročnu podršku kao što su časovi nadoknade i stručna obuka (vidi, također, Standard koordinacije 1 na str. 34-36 i Standarde nastave i učenja 1-2 na str. 76-85).

9. Prikupljanje prvobitnih podataka: “Prvobitni podaci” se odnose na informacije koje se prikupljaju od ciljane populacije prije početka novih obrazovnih aktivnosti. Pomažu osoblju programa da razumije obrazovnu situaciju i koriste se kao osnova za poređenje s kasnije prikupljenim informacijama u svrhu monitoringa i evaluacije. Prvobitne podatke treba prikupljati sistematično. To su, na primjer, razvrstani podaci o stanovništvu, stope pohađanja škola i omjeri nastavnika naspram učenika. Podaci mogu biti specifični za određenu intervenciju. Na primjer, ako je svrha nekog programa da poveća broj djevojčica koje pohađaju školu, potrebni prvobitni podatak će biti stopa pohađanja za djevojčice prije početka programa.

Standard analize 3: Monitoring

Provodi se redovni monitoring aktivnosti obrazovne intervencije i potreba koje nastaju za učenjem kod pogođene populacije.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjernicama)

- Postoje učinkoviti sistemi redovnog monitoringa aktivnosti obrazovne intervencije u vanrednim situacijama sve do oporavka (vidi smjernicu 1).
- Monitoring aktivnosti obrazovne intervencije vrše se radi lične i opće sigurnosti svih koji uče, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja (vidi smjernicu 1).
- Ranjive osobe se redovno konsultiraju, obučavaju za prikupljanje podataka i uključuju u aktivnosti monitoringa (vidi smjernicu 2).
- Razvrstani obrazovni podaci se sistematično i redovno prikupljaju i koriste kao osnova za obrazovne intervencije (vidi smjernice 3-4).
- Obrazovni podaci se u redovnim intervalima analiziraju i razmjenjuju sa svim relevantnim akterima, a posebno s pogođenim zajednicama i ranjivim grupama (vidi smjernice 3-4).

Smjernice

- 1. Monitoringom** se mjeri da li programi odgovaraju na promjenjive obrazovne potrebe populacije i kako se prilagođavaju promjenama konteksta. Time se:
 - osigurava relevantnost intervencija i usklađenost s potrebama;
 - utvrđuju mogućnosti za unapređenja;
 - doprinosi ublažavanju sukoba i smanjenju rizika od krize;
 - promovira odgovorno ponašanje.

Potrebno je pratiti planirane i neplanirane posljedice i učinke obrazovnih programa kako bi se izbjeglo nenamjerno povećanje marginaliziranosti, diskriminacije, sukoba ili prirodnih opasnosti. Nenajavljene posjete u svrhu monitoringa mogu poboljšati valjanost podataka o monitoringu.

Plan monitoringa određuje koliko često se prikupljaju razne vrste podataka u skladu s potrebama i resursima koji su potrebni za prikupljanje i obradu podataka. Moguće je od škola i drugih obrazovnih programa prikupiti mnoge vrste informacija putem uzoraka što omogućava brze indikacije potreba i problema. To su informacije poput:

- razvrstanih podataka o upisu i ispisu;
- toga da li učenici jedu prije odlaska u školu;
- dostupnosti udžbenika i materijala za nastavu i učenje.

Monitoring djece i mladih koji ne pohađaju školu i njihovih razloga zašto se ne upisuju ili ne pohađaju školu, može se provesti posjetama malom slučajnom uzorku domaćinstava. Tokom monitoringa je važno direktno slušati glasove žena i ranjivih grupa. Ako su podaci o etničkoj pripadnosti ili drugim socijalnim kategorijama suviše osjetljivi ili ih je teško sveobuhvatno prikupiti, istraživanja uzoraka i kvalitativne povratne informacije iz neformalnih razgovora mogu ukazati na probleme koji su specifični za određene grupe.

Sistemi monitoringa i izvještavanja potrebni su zbog toga što se krše sigurnost i dobrobit učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja, kao i zbog stanja obrazovne infrastrukture. Ovo je posebno važno u slučajevima gdje postoji rizik od oružanog napada, otmice, regrutiranja djece u oružane snage i oružane grupe, rizik od rodnog nasilja ili prirodnih katastrofa. Kod ovog aspekta monitoringa, obrazovni akteri mogu imati potrebu da održavaju veze s lokalnim i državnim vlastima, ili UN-ovim i nevladinim agencijama za sigurnost, pravdu, zaštitu i ljudska prava. Važno je uzeti u obzir osjetljivost informacija o kojima se izvještava.

Aktuelne aktivnosti obrazovne intervencije po potrebi treba mijenjati u skladu s rezultatima monitoringa.

- 2. Ljudi uključeni u monitoring** trebaju biti u stanju da prikupe informacije od svih grupa pogođene populacije na kulturološki osjetljiv način. Važno je da tim bude rodno uravnotežen, da tečno govori lokalni jezik (lokalne jezike) i da je obučen za prikupljanje podataka. Lokalne prakse mogu nalagati da pojedinci kojima se vjeruje obavljaju odvojeno konsultiranje žena ili manjinskih grupa. Predstavnike pogođene zajednice, uključujući i mlade, treba uključiti što je ranije moguće u monitoring učinkovitosti obrazovnih programa koji direktno utječu na njihove živote. Ovo je posebno važno kod neformalnih obrazovnih programa za specifične grupe, kao što su adolescentice ili učenici s onesposobljenjima (vidi, također, Standard analize 2, smjernicu 2 na str. 44 i Standard analize 4, smjernicu 3 na str. 51).
- 3. Informacioni sistem za upravljanje obrazovanjem**, koji obično vode državne vlasti, objedinjuje i analizira obrazovne podatke. Ako u određenom kontekstu postoji informacioni sistem za upravljanje obrazovanjem, moguće je da ga je poremetila krizna situacija ili ga je možda potrebno unaprijediti. Izrada ili rehabilitacija državnog

informatičnog sistema za upravljanje obrazovanjem ili njegovog ekvivalenta može zahtijevati izgradnju kapaciteta na državnom, regionalnom i lokalnim nivoima. Izgradnja kapaciteta daje podršku relevantnim ljudima za prikupljanje, upravljanje, tumačenje, korištenje i razmjenu dostupnih informacija. Potrebno je započeti što je ranije moguće s ciljem da se napravi funkcionalan sistem koji će u idealnom slučaju do faze oporavka biti smješten unutar nekog vladinog tijela (vidi, također, Standard koordinacije 1, smjernicu 3 na str. 35-36; Standard obrazovne politike 1, smjernicu 5 na str. 109 i Standard obrazovne politike 2, smjernicu 4 na str. 112).

Kompatibilan software i hardware su od suštinske važnosti za informatični sistem za upravljanje obrazovanjem. Državni i lokalni uredi za obrazovanje i drugi obrazovni podsektori, kao što su državni instituti za obuku, trebaju imati kompatibilnu opremu kako bi se omogućila razmjena informacija. Mobilni telefoni s posebnim softwareom mogu unaprijediti prikupljanje podataka, ali nedostatak tehnologije ne smije spriječiti da se prikupljaju podaci iz područja koja su manje opskrbljena resursima.

4. Monitoring učenika treba da se odvija kad god je to moguće tokom njihovog učenja i nakon što završe ili napuste program učenja. Monitoring putem kvantitativnih i kvalitativnih procjena može pokrivati, na primjer:

- razvoj grubih i finih motoričkih vještina, kognitivni i društvenoemotivni razvoj kod male djece;
- usvajanje vještina pismenosti i matematičke pismenosti;
- svijest o ključnim životnim vještinama i njihova primjena;
- pristup materijalima za čitanje nakon opismenjivanja.

Kod stručnog obrazovanja monitoringom treba pratiti mogućnosti zapošljavanja za učenike. Monitoring učenika nakon završetka programa pruža vrijedne povratne informacije za izradu programa (vidi, također, Standard nastave i učenja 4 na str. 88-89 i *Minimalne standarde ekonomskog oporavka nakon krize SEEP mreže*, Standard stvaranja zaposlenja i Standarde razvoja poduzetništva).

Standard analize 4: Evaluacija

Sistematične i nepristrasne evaluacije unapređuju aktivnosti obrazovne intervencije i poboljšavaju odgovorno ponašanje.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjericama)

- Redovne evaluacije aktivnosti obrazovne intervencije proizvode vjerodostojne i transparentne podatke, kao i ulazne informacije za buduće obrazovne aktivnosti (vidi smjernice 1-2).
- Svi akteri, uključujući predstavnike pogođene zajednice i obrazovne vlasti, učestvuju u aktivnostima evaluacije (vidi smjernicu 3).
- Pouke i primjeri dobre prakse se široko razmjenjuju i koriste kao ulazne informacije za buduće zagovaranje, programe i politike (vidi smjernicu 4).

Smjernice

- 1. Razlika između monitoringa i evaluacije:** Monitoring i evaluacija su ključni za postizanje ciljeva obrazovnih programa. Monitoring je stalni proces kojim se redovno mjeri napredak ka ciljevima obrazovnih programa. Omogućava programskom osoblju da čini izmjene tokom programskog ili projektnog ciklusa kako bi ostali na pravom putu i postigli svoje ciljeve.

Evaluacija je manje učestala, obično je provode na sredini ili na kraju programskog ili projektnog ciklusa eksterni ili nezavisni akteri. Njom se mjere ishodi i procjenjuje da li su postignuti očekivani rezultati. Evaluacijama se također može ustanoviti da li su aktivnosti bile primjerene navedenim prioritetima, politikama i pravnim instrumentima i da li su programi učinkovito provedeni.

- 2. Evaluacije aktivnosti obrazovne intervencije** treba koristiti pristupima i metodama koje proizvode blagovremene i vjerodostojne dokaze o ishodima i učincima programa koji mogu poslužiti kao ulazne informacije za buduće djelovanje. "Učinak" je mjerljiva promjena koju program postigne u životima ljudi. Važni su i kvalitativni i kvantitativni podaci razvrstani prema spolu i starosnoj dobi. Kvantitativni podaci se odnose na stvari koje se mogu izbrojiti. Njima se mjere ishodi poput upisa, pohađanja, ispisa i uspjeha. Kvalitativni podaci se odnose na stvari koje se ne mogu mjeriti brojkama. Oni pomažu pri razumijevanju procesa i objašnjavaju rezultate. Primjeri kvalitativnih podataka su informacije o tome šta se dešava u školama ili drugim prostorima za učenje, kao i razlozi za stope upise, pohađanja i ispisa (vidi, također, Standard analize 1, smjernicu 2 na str. 37-38 i Standard koordinacije 1, smjernicu 3 na str. 35-36).

- 3. Izgradnja kapaciteta putem evaluacije:** Budžet evaluacije treba pokriti radionice izgradnje kapaciteta za relevantne aktere, uključujući obrazovne vlasti, predstavnike zajednice i učenike. Na taj način se uvodi i objašnjava pojam evaluacije, izrađuju planovi evaluacije na participatoran i transparentan način i omogućava akterima da zajednički pregledaju i tumače nalaze. U proces evaluacije treba uključiti učenike, nastavnike i drugo obrazovno osoblje kako bi se unaprijedila tačnost prikupljenih podataka i kako bi se podržala izrada realnih i provodivih preporuka. Na primjer, nastavnici i drugo obrazovno osoblje mogu doprinijeti da se uvide praktične poteškoće koje nastaju zbog predloženih preporuka (vidi, također, Standard analize 2, smjernicu 2 na str. 44; Standard analize 3, smjernicu 2 na str. 48 i Standard obrazovne politike 2, smjernicu 4 na str. 112).
- 4. Razmjena nalaza evaluacije i pouka:** Ključni nalazi iz izvještaja o evaluaciji, a posebno preporuke i pouke, trebaju se razmjenjivati u obliku u kojem su svima razumljivi, uključujući i članove zajednice. Treba ih koristiti kao ulazne informacije za budući rad. S osjetljivim podacima treba oprezno postupati kako bi se izbjeglo pogoršavanje krizne situacije ili sukoba i/ili stvaranje rizika za anonimne izvore osjetljivih informacija (vidi, također, Standard koordinacije 1, smjernice 3 i 5 na str. 35-36 i Standard obrazovne politike 2, smjernicu 4 na str. 112).

T Za alate koji pomažu u provođenju ovih standarda, vidi INEE set alata: www.ineesite.org/toolkit

INEE Set alata

- ↳ INEE Minimalni standardi
- ↳ Alati za implementaciju
- ↳ Osnovni standardi

2

PRISTUP I OKRUŽENJE ZA UČENJE

Osnovni standardi: učesće lokalne zajednice, koordinacija, analiza

Pristup i okruženje za učenje

Standard 1 Jednak pristup

Svi pojedinci imaju pristup kvalitetnim i primjerenim obrazovnim mogućnostima.

Standard 2 Zaštita i dobrobit

Okruženja za učenje pružaju opću i ličnu sigurnost i promoviraju zaštitu i psihosocijalnu dobrobit učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja.

Standard 3 Objekti i usluge

Obrazovni objekti promoviraju sigurnost i dobrobit učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja i povezani su sa zdravstvenim, prehrambenim, psihosocijalnim i zaštitnim službama

Za vrijeme krize često je izuzetno ograničen pristup obrazovanju kao vitalnom pravu i resursu. Obrazovanje ima ključnu ulogu u pomaganju pogođenoj populaciji da se nosi sa situacijom i uspostavi normalnost. Može pružiti spasonosna znanja i vještine preživljavanja i ponuditi mogućnosti za promjene kojima se unapređuje jednakost i kvalitet obrazovanja.

Često je komplicirano organizirati obrazovne aktivnosti u periodu krize pa sve do oporavka. Postoji opasnost da novonastale ranjive grupe nemaju korist od obrazovanja ili da krizna intervencija osnaži ranije obrasce rizika i isključivanja. Državne vlasti, lokalne zajednice i humanitarne organizacije imaju dužnost da se pobrinu da svi pojedinci imaju pristup relevantnom kvalitetnom obrazovanju u sigurnom okruženju za učenje. Time se promovira fizička zaštita i psihosocijalno blagostanje učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja.

Učenici, nastavnici i drugo obrazovno osoblje često su podložni fizičkim ili psihosocijalnim rizicima na putu do obrazovnih objekata i u povratku, kao i unutar okruženja za učenje. Obrazovni programi za vrijeme krize i sve do oporavka mogu pružiti fizičku i psihosocijalnu zaštitu. Privremeni i stalni obrazovni objekti, uključujući škole, prostore za učenje i prostore prilagođene potrebama djece, trebaju biti smješteni, projektovani i izgrađeni kako bi odolijevali svim mogućim opasnostima. Trebaju biti pristupačni svim ljudima kojima su namijenjeni.

Sigurniji obrazovni objekti omogućavaju obrazovni kontinuitet i na minimum svode ometanje nastave i učenja. Mogu postati i centri aktivnosti u zajednici i pružati usluge od ključnog značaja za smanjenje siromaštva, nepismenosti i bolesti. Tamo gdje je prije nastupanja krize obrazovanje bilo neravnopravno, obnova kojom će se stvoriti sigurnije i ravnopravnije obrazovanje može predstavljati važan doprinos u izgradnji mira.

Nikom ne treba na osnovu diskriminacije uskratiti pristup mogućnostima obrazovanja i učenja. Programi trebaju pružati usluge formalnog i neformalnog obrazovanja kako bi se ostvarila prava na obrazovanje i smanjile prepreke za pristup obrazovanju. Svi koji pružaju usluge obrazovanja moraju biti svjesni rodne diskriminacije i različitih rizika za djevojčice i za dječake. Potrebno je učiniti korake ka rješavanju ovih rizika. Diskriminacija može biti prouzrokovana, na primjer, školarinom, ili jezičkim i fizičkim preprekama kojima se određene grupe isključuju.

Standard pristupa i okruženja za učenje 1: Jednak pristup

Svi pojedinci imaju pristup kvalitetnim i primjerenim obrazovnim mogućnostima.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjernicama)

- Nijednom pojedincu ili društvenoj grupi se ne smije zbog diskriminacije uskratiti pristup mogućnostima obrazovanja i učenja (vidi smjernicu 1).
- Strukture i mjesta za učenje pristupačni su za sve (vidi smjernicu 1).
- Prepreke za upis, kao što je nedostatak dokumenata ili drugih uvjeta, se uklanjaju (vidi smjernice 2 i 4).
- Niz fleksibilnih mogućnosti formalnog i neformalnog obrazovanja pruža se postepeno pogođenoj populaciji kako bi se ispunile njihove obrazovne potrebe (vidi smjernice 3-5).
- Senzibilizacijom i obukom lokalne zajednice se sve više uključuju u osiguravanje prava na kvalitetno i relevantno obrazovanje za svu djecu, mlade i odrasle (vidi smjernice 6-7).
- Dostupni su dovoljni resursi za osiguranje kontinuiteta, jednakosti i kvaliteta obrazovnih aktivnosti (vidi smjernicu 8).
- Učenici imaju mogućnost prijema i ponovnog prijema u formalni obrazovni sistem što je prije moguće nakon poremećaja nastalog uslijed krizne situacije (vidi smjernicu 9).
- U izbjegličkim kontekstima, obrazovni program priznaju relevantne lokalne obrazovne vlasti i zemlja porijekla.
- Obrazovne usluge za populacije pogođene krizom nemaju negativnog učinka na populacije domaćina.

Smjernice

- 1. Diskriminacija** podrazumijeva prepreke koje se nameću zbog spola, starosne dobi, onesposobljenja, HIV statusa, nacionalne, rasne, etničke, plemenske, religijske, jezičke, kulturne, političke pripadnosti ili pripadnosti određenoj kasti, seksualne orijentacije, društvenoekonomskog porijekla, geografske lokacije ili specifičnih obrazovnih potreba. Diskriminacije može biti namjerna. Može biti i nenamjerna, kao posljedica infrastrukture koja nije pristupačna osobama s onesposobljenjima ili politika i praksi koje ne podržavaju učešće učenika. Primjeri diskriminacije uključuju zabranu pohađanja nastave za trudne djevojke ili učenike pogođene HIV-om, kao i troškovi za školarinu, uniformu, udžbeniku i pribor.

Određene grupe ili pojedinci mogu imati poteškoća s pristupom obrazovanju u kriznim situacijama. Neki mogu postati ranjiviji uslijed kriza i raseljavanja. To mogu biti:

- ljudi s fizičkim i mentalnim onesposobljenjima;
- oni koji pate od ozbiljnih mentalnih i psihosocijalnih poteškoća;
- djevojčice i djevojke;
- mladi;
- djeca vezana za oružane snage i oružane grupe;
- adolescenti koji su glave domaćinstava;
- adolescentne majke;
- osobe iz određenih etničkih ili drugih socijalnih grupa.

Državne vlasti, lokalne zajednice i humanitarne organizacije imaju dužnost pobrinuti se da svi ljudi imaju pristup obrazovnim aktivnostima. To podrazumijeva procjenu potreba i prioriteta isključenih grupa i onih s drugačijim potrebama učenja u odnosu na specifičnosti konteksta i njihovo rješavanje. Potrebno je utvrditi i ispraviti diskriminacijske politike i prakse kojima se ograničava pristup mogućnostima učenja. Nedostatak pristupa obrazovanju za određene etničke, jezičke, geografske ili starosne grupe može stvoriti ili održati tenzije koje mogu doprinijeti stvaranju sukoba.

Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966) razjašnjava pravo na obrazovanje:

- Članom 2 se priznaje "pravo na obrazovanje bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što je rasa, boja, spol, jezik, religija, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno porijeklo, imovina, rođenje ili drugi status;"
- Članom 13 se priznaje pravo svakoga na obrazovanje koje će se "usmjeriti u pravcu punog razvoja ljudske osobe i svijesti o ljudskom dostojanstvu, i mora jačati poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda. Obrazovanje mora omogućiti svim ljudima djelotvorno učešće u slobodnom društvu, promovirati razumijevanje, toleranciju i prijateljstvo među svim narodima i svim rasnim, etničkim i vjerskim grupama, te podržavati djelatnosti Ujedinjenih nacija na održanju mira". Član 13 u cilju punog ostvarenja ovog prava također obavezuje države potpisnice da priznaju: "1) da osnovno obrazovanje mora biti obavezno i besplatno za sve; 2) da se srednje obrazovanje u svojim različitim oblicima, uključujući tehničko i stručno srednje obrazovanje, mora učiniti raspoloživim i dostupnim svima korištenjem svih odgovarajućih sredstava, posebno postepenim uvođenjem besplatnog obrazovanja; 3) da, koliko je god to moguće, treba poticati ili unapređivati osnovno obrazovanje za osobe koje nemaju ili nisu završile osnovno obrazovanje u njegovom punom trajanju" (vidi, također, Standard obrazovne politike 1, smjernice 1 i 7 na str. 106-109 i Standard obrazovne politike 2, smjernicu 3 na str. 112).

2. Prijem, upis i zadržavanje: Uvjeti o potrebnoj dokumentaciji trebaju biti fleksibilni. Uvjerena o državljanstvu, rođenju ili starosnoj dobi, lični dokumenti ili školska svjedočanstva ne trebaju se postavljati kao uvjet za prijem jer je moguće da populacije pogođene krizom neće posjedovati ovakve dokumente. Ograničenja vezana za starosnu dob ne treba strogo provoditi pod uvjetom da se poštuju kulturne norme i pruža odgovarajuća zaštita. Potrebno je omogućiti drugu šansu za upis onima koji su ranije napustili školovanje. Potrebno je učiniti posebne napore kako bi se utvrdili i uključili najranjiviji pojedinci. U slučaju mogućih sigurnosnih opasnosti potrebno je sačuvati povjerljivost dokumentacije i informacija o upisu (vidi također: smjernicu 4; Standard obrazovne politike 1, smjernice 1-2 i 7 na str. 106-109 i Standard obrazovne politike 2, smjernicu 1 na str. 111).

3. Potreban je niz kvalitetnih obrazovnih mogućnosti. Cilj je osigurati da se ispune obrazovne potrebe za sve koji uče i doprinijeti ekonomskom, društvenom i političkom razvoju zemlje. Mogućnosti trebaju biti primjerene učenicima i kontekstu, a mogu podrazumijevati:

- predškolsko obrazovanje i vaspitanje;
- osnovno, srednje i visoko obrazovanje;
- časove opismenjavanja i matematičke pismenosti;
- obrazovanje za usvajanje životnih vještina;
- obrazovne programe za mlade i odrasle kao što je tehničko i stručno obrazovanje.

U situacijama akutne krize prostori prilagođeni potrebama djece ili sigurni prostori obično predstavljaju prvu intervenciju, dok se formalno obrazovanje uspostavlja ili reaktivira. Prostori prilagođeni potrebama djece imaju za cilj zaštititi i promovirati dobrobit djece i mladih. Neki pripremaju djecu i mlade da se ponovno uključe u formalne razrede, a drugi im dopuštaju da učestvuju u neformalnim aktivnostima učenja. Raznim starosnim grupama, od male djece do omladine, pružaju pristup strukturiranom učenju, igri, sportu, drami, umjetnosti, muzici, zaštiti i psihosocijalnoj podršci. Prostori prilagođeni potrebama djece mogu članovima lokalne zajednice, kao i humanitarnim i vladinim zaposlenicima, omogućiti da procijene potrebe i kapacitete za formalno i neformalno obrazovanje i osmisle kako integrirati i podržati lokalne inicijative.

4. Fleksibilnost: Mogućnosti učenja moraju biti fleksibilne i prilagođene kontekstu. Prilagođavanje može podrazumijevati:

- izmjene razrednih rasporeda, sati, smjena i godišnjih rasporeda kako bi se odgovorilo potrebama određenih grupa učenika;

- alternativne načine pružanja obrazovnih usluga kao što su samostalno učenje, učenje na distancu i ubrzani programi učenja ili nadoknade;
- pružanje usluga brige o djeci za mlade roditelje;
- ukidanje uvjeta o dokumentaciji kao što su rodni listovi ili uvjerenja o starosnoj dobi (vidi također smjernicu 2).

O mjerama prilagođavanja treba razgovarati s članovima lokalne zajednice, uključujući i mlade, žene i druge koji bi inače mogli biti isključeni. Potrebno je uključiti nadležne obrazovne vlasti kako bi predložene mjere prilagođavanja bile priznate. Ako su učenici razmješteni na širokom području, škole i druga mjesta za učenje mogu se rasporediti kako bi se osigurao najekonomičniji pristup nizu mogućnosti obrazovanja (vidi, također, Standard obrazovne politike 1, smjernicu 7 na str. 109 i Standard obrazovne politike 2, smjernicu 1 na str. 111).

5. Neposredni obrazovni prioriteti trebaju biti zasnovani na prvobitnoj procjeni. Važno je uzeti u obzir:

- podatke razvrstane prema spolu i starosnoj dobi;
- pitanja ranjivosti i zaštite;
- posebne potrebe za sadržajima kao što su informacije koje mogu spasiti život;
- povezanosti s ponovnim uspostavljanjem obrazovnog sistema.

Utvrđivanje prioriteta može uzeti u obzir i finansiranje, logistička i sigurnosna ograničenja, ali ne smije dovesti do isključivanja ranjivih grupa (vidi, također, Standard analize 1 na str. 37-42; Standard nastave i učenja 1 na str. 76-81 i Standarde obrazovne politike 1-2 na str. 106-112).

6. “Kvalitetno” i “Relevantno” obrazovanje: Definicije ovih termina nalaze se u Glosaru na str. 115-120.

7. Učešće zajednice: Zajednice trebaju aktivno učestvovati u obrazovnim procesima kako bi se omogućio pristup obrazovanju. Učešće zajednice pomaže pri:

- rješavanju propusta u komunikaciji;
- mobilizaciji dodatnih resursa;
- rješavanju sigurnosnih, zaštitnih i psihosocijalnih pitanja;
- identifikaciji potreba za alternativnim mogućnostima učenja;
- promoviranju učešća svih relevantnih grupa, a posebno ranjivih grupa. (vidi, također, definiciju “učešća” u Glosaru na str. 121; Standarde učešća zajednice 1-2 na str. 25-33 i Standard nastave i učenja 3, smjernicu 2 na str. 86-87).

8. Resursi: Državne vlasti imaju krajnju odgovornost za pružanje obrazovanja. To podrazumijeva koordinaciju i osiguranje dovoljnih finansijskih, materijalnih i ljudskih resursa. Ako državne vlasti nisu u stanju u potpunosti osigurati obrazovanje u periodu krize, sve do oporavka moguće je dodatnu podršku dobiti iz drugih izvora. To su, na primjer, međunarodna zajednica, agencije UN-a, međunarodni i lokalni NVO-i, lokalne vlasti, zajednice, vjerske organizacije, grupe civilnog društva i drugi razvojni partneri. Donatori trebaju biti fleksibilni i podržati niz koordiniranih pristupa kako bi se osigurao kontinuitet inicijativa za obrazovanje i učenje (vidi, također, Standard učešća zajednice 2, smjernicu 1 na str. 31 i Standard analize 2, smjernice 1 i 5 na str. 43-45).

9. Svođenje upotrebe obrazovnih objekata u svrhe privremenog smještaja na minimum: Obrazovne objekte treba koristiti kao privremeni smještaj za raseljena lica samo kada ne postoje druge mogućnosti smještaja. Alternativne lokacije za privremeni smještaj u slučaju vanredne ili krizne situacije treba utvrditi tokom planiranja pripremljenosti.

Kada se obrazovni objekti koriste u svrhu privremenog smještaja, negativni učinci i potencijalni zaštitni rizici moraju se svesti na minimum u saradnji sa sektorima za privremeni smještaj i zaštitu. Akteri se trebaju usaglasiti i oko datuma za povratak obrazovnog objekta izvornoj funkciji. Time se na minimum svodi prekidanje učenja i izbjegava da porodice ostanu u obrazovnom objektu dugo nakon nastupanja krizne situacije.

Ako se obrazovni objekti koriste u svrhu privremenog smještaja, važno je zaštititi školsku imovinu uključujući knjige, biblioteke, namještaj, školsku evidenciju i rekreativnu opremu. Obrazovni objekti trebaju biti vraćeni u upotrebljivom stanju. Kad god je to moguće akteri trebaju iskoristiti priliku da unaprijede obrazovne objekte. Na primjer, mogu se renovirati sanitarije i popraviti građevinske strukture (vidi, također, Standard pristupa i okruženja za učenje 3, smjernice 4-6 na str. 69-70 i Standard obrazovne politike 1, smjernicu 3 na str. 108).

Standard pristupa i okruženja za učenje 2: Zaštita i dobrobit

Okruženja za učenje pružaju opću i ličnu sigurnost i promoviraju zaštitu i psihosocijalnu dobrobit učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjernicama)

- Okruženje za učenje je lišeno izvora koji bi mogli nanijeti štetu učenicima, nastavnicima i drugom obrazovnom osoblju (vidi smjernice 1 i 3-4).
- Nastavnici i drugo obrazovno osoblje usvajaju vještine i znanja potrebna za stvaranje okruženja za učenje koje daje podršku i promovira psihosocijalnu dobrobit učenika (vidi smjernice 2-3 i 8-9).
- Škole, privremeni prostori za učenje i prostori prilagođeni potrebama djece nalaze se u blizini populacija koje opslužuju (vidi smjernice 5-6).
- Putevi do okruženja za učenje pružaju opću i ličnu sigurnost i pristupačni su svima (vidi smjernice 5-7).
- Okruženja za učenje ne podliježu vojnoj okupaciji i napadima (vidi smjernice 1-3 i 6-7).
- Zajednica doprinosi odlukama o lokaciji okruženja za učenje i o sistemima i politikama za pružanje opće i lične sigurnosti učenicima, nastavnicima i drugom obrazovnom osoblju (vidi smjernice 1 i 10).
- Sigurnost okruženja za učenje održava se putem aktivnosti smanjenja rizika od krize i upravljanja rizikom (vidi smjernicu 11).

Smjernice

- 1. Opća i lična sigurnost:** Opća sigurnost okruženja za učenje podrazumijeva zaštitu od prijetnji, opasnosti, povreda i gubitaka. Lična sigurnost u okruženju za učenje znači odsustvo fizičkih ili psihosocijalnih povreda (vidi također Glosaru na str. 116-118).

Državne vlasti su dužne pružiti sigurnost. To podrazumijeva dovoljan i kvalitetan policijski rad i eventualno razmještanje trupa gdje je to primjereno i potrebno. Ako uobičajena mjesta za učenje nisu sigurna ili dostupna, potrebno je uspostaviti alternativna mjesta ili načine za odvijanje učenja uz opću i ličnu sigurnost. U takvim okolnostima valjane su i opcije školovanja kod kuće ili učenja na daljinu. U situacijama nesigurnosti se treba posavjetovati s lokalnom zajednicom o tome da li žele da učenici idu u škole. Sigurnosne snage nikad ne trebaju koristiti obrazovne objekte u svrhu privremenog smještaja (što se tiče opće sigurnosti vidi smjernice 5-7; što se tiče lične sigurnosti vidi smjernice 2-4, 8-9 i 11; vidi također Standard obrazovne politike 1, smjernicu 1 na str. 106-107).

2. **Emotivna, fizička i socijalna dobrobit** zavisi od:

- opće i lične sigurnosti i zaštite;
- zdravlja;
- sretnih i toplih odnosa između onih koji pružaju obrazovne usluge i učenika, te međusobno između učenika.

Dijete od najranije dobi svoga razvoja i učenja crpi podršku iz interakcija s blagonaklonim ljudima iz okruženja, koja pružaju opću i ličnu sigurnost i njegu. Aktivnosti za osiguranje dobrobiti učenika fokusiraju se na unapređenje ispravnog razvoja, pozitivnih društvenih interakcija i zdravlja. Potiču učenike da sudjeluju u odlukama koje ih se tiču. Sudjelujući u rješavanju problema, donošenju odluka i smanjenju rizika, djeca i mladi osjećaju se manje bespomoćnim i u stanju su da doprinesu vlastitoj dobrobiti.

Ako roditelji nisu u stanju osigurati dobrobit svoje djece kod kuće, drugi im moraju pomoći. To može podrazumijevati upućivanje na odgovarajuće službe, ako takve postoje (vidi, također, Standard pristupa i okruženja za učenje 3, smjernicu 8 na str. 70-71).

3. **Zaštita**: "Zaštita" podrazumijeva slobodu od svih oblika fizičkih, emotivnih i društvenih prijetnji, zlostavljanja, iskorištavanja i nasilja. Učenici, nastavnici i drugo obrazovno osoblje trebaju biti obaviješteni i zaštićeni od opasnosti u okruženja za učenje i oko njega. Te opasnosti uključuju:

- maltretiranje;
- seksualno iskorištavanje;
- prirodne i ekološke opasnosti;
- oružje, municiju, nagazne mine i neeksplozivna ubojita sredstva;
- naoružana lica, lokacije unakrsne paljbe i druge vojne prijetnje, uključujući otmicu i regrutiranje;
- političku nesigurnost.

Da bi se razumjeli potreba i prioriteti zaštite važne su procjene rizika koje uključuju konsultacije s članovima zajednice, učenicima, nastavnicima i drugim obrazovnim osobljem. Ove procjene treba redovno provoditi i uključivati ih u analizu relevantnih kulturnih i političkih faktora (vidi, također, Standard analize 1, smjernice 2-3 na str. 37-40).

Slučajeve narušavanja zaštite treba povjerljivo dokumentovati i prijaviti, po mogućnosti uz pomoć ljudi obučeni za monitoring ljudskih prava. Treba zabilježiti ključne informacije o takvom incidentu, uključujući spol, dob i to da li je osoba ciljana zbog nekih specifičnih karakteristika. Takve informacije su važne za utvrđivanje obrazaca i mogu biti potrebne za učinkovite intervencije u svrhu rješavanja problema. Intervencije kod prijavljenih kršenja treba dokumentovati, uključujući i upućivanje na zdravstvene, zaštitne i psihosocijalne službe.

U okruženjima gdje su nasilje i druge prijetnje po fizičku i psihosocijalnu sigurnost učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja uobičajene, važno je uključiti porodice i lokalne zajednice u promoviranje sigurnosti kod kuće i u zajednici. Takve aktivnosti mogu uključivati:

- informativne kampanje za roditelje i starješine u svrhu podrške pozitivnih metoda odgoja djece, uključujući pozitivne disciplinske prakse;
- rad s policijom i drugim sigurnosnim snagama kako bi se podigla svijest o pitanjima zaštite u zajednici;
- rad sa zajednicama i nadležnim vlastima kako bi se riješila specifična pitanja zaštite, kao što je organiziranje pratnje na putu do škole i od škole za učenike.

(Vidi, također, Standard obrazovne politike 1, smjernicu 1 na str. 106-107).

- 4. Rodno nasilje** (definicija se nalazi u Glosaru na str. 121), a posebno seksualno nasilje je ozbiljno i po život opasno pitanje zaštite. Može pogoditi odrasle muškarce i dječake, ali najčešće je ciljano protiv žena i djevojaka/djevojčica. Obrazovni programi trebaju nadgledati i ponuditi odgovor na pitanja napastovanja i seksualnog izrabljivanja. Roditelji, učenici, nastavnici i drugo obrazovno osoblje se trebaju usaglasiti oko načina da se smanje rizici za djecu i mlade na putu do okruženja i od okruženja za učenje, kao i u samom okruženju za učenje. To može podrazumijevati:
- izradu i objavljivanje jasnih pravila protiv seksualnog napastovanja, izrabljivanja, zlostavljanja i drugih oblika rodnog nasilja;
 - uključivanje ovih pravila u kodekse ponašanja za nastavnike i drugo obrazovno osoblje, kako bi im se jasno stavilo do znanja koja su ponašanja neprihvatljiva;
 - povećanje broja odraslih žena u okruženju za učenje kako bi se učenice osjećale zaštićenim i sigurnim. U slučaju da ne postoji ravnoteža između nastavnika i nastavnica, žene iz zajednice mogu dobrovoljno pružati usluge pomoćnica u razredima kako bi se promovirala zaštita djece u okruženju za učenje.

U slučaju da se dogodi rodno nasilje, povjerljivo i sigurno prijavljivanje i sistemi za prigovore i intervencije su od velikog značaja. Njih mogu omogućiti državne vlasti ili nezavisna organizacija koja se bavi pitanjima rodnog nasilja. Žrtvama rodnog nasilja treba pružiti odgovarajuću zdravstvenu, psihosocijalnu, zaštitnu i pravosudnu podršku u sklopu dobro koordiniranog sistema za upućivanje (vidi, također, smjernicu 9; Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 2, smjernicu 3 na str. 98 i Standard obrazovne politike 1, smjernicu 1 na str. 106-107).

- 5. Maksimalna udaljenost učenika od mjesta za učenje** treba biti određene u skladu s lokalnim i državnim standardima. Važno je uzeti u obzir pitanja opće i lične sigurnosti i pristupačnosti, kao što su vojne kasarne, nagazne mine i gusto rastinje u okolini mjesta za učenje. One koji uče, roditelje i druge članove zajednice treba konusltovati oko lokacije mjesta za učenje i potencijalnih opasnosti. Kada je udaljenost škole tolika da smanjuje pristup, trebalo bi nastajati da se formiraju podružnice (ili "sateliti") bliže domovima učenika (vidi smjernicu 3 iznad i smjernice 6-7 ispod).
- 6. Putevi pristupa:** Kako bi se pružila lična i opća sigurnost na putu do škole za nastavnike i obrazovno osoblje, sve koji uče, uključujući dječake i djevojčice različitih uzrasta, lokalne zajednice trebaju utvrditi percipirane prijetnje i usaglasiti se oko mjera za njihovo rješavanje. Na primjer, u područjima gdje učenici moraju pješaćiti do obrazovnih objekata putevima s lošom rasvjetom, njihovu ličnu sigurnost može pospješiti pratnja odraslih, ali i upotreba reflektora ili "mačijih očiju" na odjeći i školskim torbama (vidi, također, smjernicu 3 iznad i 7 ispod; Standard učešća zajednice 1, smjernice 2-5 na str. 26-29 i Standard obrazovne politike 1, smjernicu 1 na str. 106-107).
- 7. Zaštita obrazovanja od napada:** U nekim kontekstima su učenici, nastavnici i drugo obrazovno osoblje izloženi fizičkim ili psihosocijalnim rizicima na putu do obrazovnih objekata i nazad. Aktivnosti za smanjenje ovih rizika uključuju:
- obogaćivanje nastavnog programa sigurnosnim porukama, psihosocijalnom podrškom i obrazovanjem o ljudskim pravima, rješavanju sukoba, izgradnji mira i humanitarnom pravu;
 - podizanje javne svijesti o značenju i upotrebi Ženevske konvencije i Rimskog statuta Međunarodnog krivičnog suda kojima se zabranjuju napadi protiv civila (uključujući učenike i nastavnike) i obrazovnih objekata za vrijeme rata;
 - izgradnju kapaciteta za vladine i vojne pravosudne sisteme, oružane snage i oružane grupe kojom su obuhvaćeni osnovni principi humanitarnog prava i njegove primjene na zaštitu obrazovanja;
 - zaštita objekata ili vanjskih zidova dvorišta i upotreba zaštitara (plaćenih ili volontera iz lokalne zajednice);
 - smještaj za nastavnike u krugu obrazovnog objekta;
 - izmještanje mjesta za učenje i učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja izloženog prijetnji;
 - uspostavljanje škola kod kuće i u lokalnoj zajednici.

U zavisnosti od konteksta i pitanja sigurnosti, lokalne zajednice ili Obrazovni odbori zajednica mogu preuzeti odgovornost za zaštitu škola. Na primjer, mogu obezbijediti pratnju ili utvrditi pouzdane lidere iz vjerskih organizacija ili lokalnih zajednica koji mogu držati nastavu i podržavati škole. U slučaju građanskih sukoba, članovi zajednice mogu pomoći da se promoviraju pregovori s obje sukobljene strane kako bi se izradili kodeksi ponašanja prema kojima škole i mjesta za učenje postaju sigurna utočišta ili "zone mira."

Napadi na škole i bolnice predstavljaju jedno od šest ozbiljnih kršenja Rezolucije 1612 Vijeća sigurnosti UN-a (2005). Takve napade treba prijaviti putem UN-ovog mehanizma za monitoring i izvještavanje (vidi, također, Standard obrazovne politike 1, smjernicu 1 na str. 106-107 i Standard obrazovne politike 2, smjernicu 4 na str. 112).

8. Obuka o psihosocijalnoj podršci i dobrobiti: Nastavnici i drugo obrazovno osoblje trebaju proći obuku o pružanju psihosocijalne pomoći učenicima putem:

- strukturiranog učenja;
- upotrebe metoda prilagođenih potrebama djece;
- igre i rekreativnih aktivnosti;
- učenja životnih vještina;
- upućivanja.

Važno je osvrnuti se i na pitanje dobrobiti nastavnika i drugog obrazovnog osoblja. To će doprinijeti dobrobiti učenika i njihovom uspješnom završetku formalnih ili neformalnih obrazovnih programa (vidi, također, Standard nastave i učenja 1, smjernicu 6 na str. 79-80; Standard nastave i učenja 2, smjernicu 2 na str. 82-83 i Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 3 na str. 99-100).

9. Nenasilno upravljanje učionicom: Prema Okviru iz Dakara obrazovanje treba provoditi "na načine kojima se promovira uzajamno razumijevanje, mir i tolerancija i kojima se pomaže sprečavanje nasilja i sukoba". Kako bi se postigao ovaj cilj, nastavnicima je potrebna podrška u smislu pozitivnog upravljanja učionicom. To znači pobrinuti se da okruženje za učenje promovira uzajamno razumijevanje, mir i toleranciju i pruža vještine za sprečavanje nasilja i sukoba. Pozitivno jačanje ličnosti i čvrst sistem pozitivne discipline čine temelje za uspostavljanje takvog okruženja. Ove metode koriste se umjesto tjelesnih kazni, verbalnog zlostavljanja, ponižavanja i zastrašivanja. Zastrašivanje

podrazumijeva mentalni stres, nasilje, zlostavljanje i diskriminaciju. Ove tačke treba uvesti u nastavničke kodekse ponašanja i sistematično obrađivati u sklopu obuke nastavnika i aktivnosti nadzora (vidi također: Standarde nastave i učenje 2-3 na str. 82-87; Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 2, smjernicu 3 na str. 98 i Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 3 na str. 99-100).

10. Učešće zajednice: Lokalne zajednice trebaju preuzeti vodeću ulogu u stvaranju, održavanju i zaštiti okruženja za učenje. Predstavnici svih ranjivih grupa trebaju učestvovati u izradi programa. Ovim se povećava odgovornost koje zajednica osjeća zbog podrške obrazovanju (vidi također: Standard učešća zajednice 1 na str. 25-30 i Standard pristupa i okruženja za učenje 1, smjernicu 7 na str. 59).

11. Smanjenje rizika od krize i upravljanje rizikom: Učenici, nastavnici i drugo obrazovno osoblje mogu proći obuku za podršku aktivnostima za prevenciju krize i upravljanje krizom. To može podrazumijevati:

- izradu i upotrebu planova pripremljenosti za vanredne situacije;
- simulacijske vježbe očekivanih ili kriznih situacija koje se ponavljaju;
- strukturalne i nestrukturalne školske sigurnosne mjere, kao što su planovi evakuacije školskih zgrada u područjima gdje su česti zemljotresi.

Školski ili lokalni odbori za sigurnost će možda trebati podršku kako bi osmislili i vodili implementaciju sigurnosnih planova i upravljanja krizom u školama. Podrška podrazumijeva pomoć pri procjeni i određivanju prioriteta rizika, implementaciji strategija fizičke i okolišne zaštite i izradi procedura i vještina za interventnu pripremljenost.

Planovi pripremljenosti u slučaju vanredne situacije, uključujući planove evakuacije školskih zgrada, trebaju se izraditi i podijeliti tako da budu dostupni svima, uključujući i ljude koji su nepismeni i osobe s fizičkim, kognitivnim i mentalnim onesposobljenjima (vidi, također, Standard analize 1, smjernicu 3 na str. 39-40; Standard pristupa i okruženja za učenje 3, smjernice 1-2 na str. 67-68; Standard nastave i učenja 2, smjernicu 6 na str. 85; Standard obrazovne politike 1, smjernice 2 i 6 na str. 107-109).

Standard pristupa i okruženja za učenje 3: Objekti i usluge

Obrazovni objekti promoviraju sigurnost i dobrobit učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja i povezani su sa zdravstvenim, prehrambenim, psihosocijalnim i zaštitnim službama.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjernicama)

- Mjesta i objekti za učenje su bezbjedni i pristupačni svima koji uče, svim nastavnicima i drugom obrazovnom osoblju (vidi smjernice 1-4).
- Privremena i stalna okruženja za učenje se po potrebi popravljaju, renoviraju ili zamjenjuju projektima i objektima otpornim na krizne situacije (vidi smjernice 2 i 4).
- Mjesta za učenje su označena vidljivim zaštitnim granicama i jasnim znakovima.
- Fizičke strukture koje se koriste kao mjesta za učenje primjerene su situaciji i posjeduju adekvatne prostore za nastavu, administraciju, rekreativne aktivnosti i sanitarije (vidi smjernice 2 i 4).
- Učionice i raspored sjedenja ispunjavaju usaglašeni omjer prostora po učeniku i nastavniku kako bi se promovirale participatorne metodologije i pristupi usmjereni na učenike (vidi smjernicu 4).
- Članovi zajednice, uključujući i mlade, učestvuju u izgradnji i održavanju okruženja za učenje (vidi smjernice 1-3).
- Adekvatne količine zdrave pitke vode i odgovarajuće sanitarije osigurane su za potrebe lične higijene i zaštite s obzirom na spol, starosnu dob i osobe s onesposobljenjima (vidi smjernice 3 i 5-6).
- U okruženju za učenje se promovira zdravstveno i higijensko obrazovanje, zasnovano na vještinama (vidi smjernicu 6).
- Školske zdravstvene i prehrambene službe su tu da rješavaju problem gladnih, kao i drugih prepreka za učinkovito učenje i razvoj (vidi smjernicu 7).
- Škole i prostori za učenje povezani su sa službama za zaštitu djece i njihovog zdravlja, prehranu, socijalnu i psihosocijalnu dobrobit (vidi smjernicu 8).

Smjernice

- 1. Lokacija:** Obrazovni objekti trebaju biti izgrađeni, obnovljeni ili premješteni na mjesta koja promoviraju jednakost i fizičku sigurnost učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja. Važno je razmotriti da li treba ponovo koristiti mjesta za obrazovanje koja su korištena prije nastupanja krizne situacije. Obnova fizičkih struktura na prethodnim lokacijama može značiti nastavak diskriminacije protiv određenih grupa unutar zajednice, ili može učenike izložiti riziku od prirodnih nepogoda. Pažljiva procjena rizika od sukoba ili nepogode je od suštinske važnosti. U to spadaju i konsultacije s predstavnicima državnih vlasti i širokim

rasponom članova lokalne zajednice, a posebno pripadnika ranjivih grupa. Oni mogu pružiti dragocjene informacije o tome gdje je moguće izgraditi obrazovne objekte. Kako bi se osiguralo da škole i obrazovni objekti budu u blizini učeničkih domova i u blizini drugih službi, ključna je saradnja s drugim sektorima (kao što su sektor za koordinaciju i upravljanje kampovima, sektor za privremeni smještaj i zdravstveni sektor). (vidi, također, Standard analize 1, smjernice 1-6 na str. 37-41; Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernicu 11 na str. 66; Standard obrazovne politike 1, smjernicu 3 na str. 108 i Standard koordinacije 1 na str. 34-36).

2. Struktura, projektovanje i izgradnja: Kod projektovanja i izgradnje privremenih i stalnih obrazovnih objekata važno je razmotriti sljedeće elemente:

- Izbor sigurnog mjesta: strukturalnu sigurnost oštećenih školskih zgrada moraju procijeniti kvalificirani stručnjaci, a zgrade treba poredati prema prioritetu za ponovno useljenje, popravke, adaptaciju ili zamjenu na osnovu potreba i troška.
- Inkluzivno i otporno projektovanje i izgradnja: međunarodni standardi projektovanja i izgradnje za škole (ili lokalni kodeksi u slučaju da pružaju viši standard) trebaju se primjenjivati na izgradnju privremenih i stalnih objekata. Školski objekti treba da su projektovani, izgrađeni i održavani tako da budu otporni na poznate opasnosti i prijetnje kao što su požari, oluje, zemljotresi i klizišta. Prilikom obnavljanja treba se pobrinuti da škole ne izlože učenike, nastavnike i drugo obrazovno osoblje nepotrebnim rizicima; projektovanjem i izgradnjom treba obezbijediti adekvatnu rasvjetu, unakrsnu ventilaciju i grijanje (po potrebi) kako bi se promoviralo kvalitetno okruženje za nastavu i učenje.
- Da li objekat mogu održavati lokalne vlasti i lokalna zajednica uz pristupačne troškove: lokalno nabavljene materijale i lokalnu radnu snagu treba koristiti za izgradnju kad god je to izvodivo. Potrebno je preduzeti korake kako bi objekti bili ekonomični, a njihovi fizički elementi (npr. krovovi, podovi) otporni.
- Dostupni budžet, moguća aktuelna i dugotrajna namjena i sudjelovanje zajednica i obrazovnih planera i upravnika.

Objekti mogu biti privremeni, polu-stalni, stalni, dodatni ili mobilni. Sudjelovanje članova grupa koje su različito pogođene krizom u zajedničkim aktivnostima, poput izgradnje i održavanja škola, može pomoći da se ublaže sukobi (vidi, također, Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernicu 11 na str. 66; Standard obrazovne politike 1, smjernicu 3 na str. 108; *INEE Smjernice o sigurnijoj izgradnji škola* dostupne u sklopu INEE seta alata: www.ineesite.org/toolkit; i Sphere standarde o skloništim, naseljavanju i neprehrambenim artiklima).

- 3. Osobe s onesposobljenjima:** Potrebe osoba s fizičkim i vizuelnim onesposobljenjima treba pažljivo razmotriti pri projektovanju obrazovnih objekata. Ulazi i izlazi bi trebali omogućiti osobama u kolicima i onima koji koriste druge naprave za pomoć pri kretanju da se normalno kreću. Prostor i namještaj u učionicama, kao i pristup pitkoj vodi i sanitarijama, trebaju odgovarati i potrebama osoba s onesposobljenjima. Pri odabiru mjesta i rekonstrukciji obrazovnih objekata preporučuje se saradnja na lokalnom i državnom nivou s organizacijama koje predstavljaju osobe s različitim vrstama onesposobljenja, roditeljima djece s onesposobljenjima i mladima s onesposobljenjima.
- 4. Projektovanje i održavanje prostora za učenje:** Obrazovne objekte treba projektovati pažljivo, vodeći računa o tome ko će koristiti te prostore za učenje i kako. Prostori trebaju biti primjereni spolu, starosnoj dobi, fizičkim sposobnostima i kulturološkim specifičnostima svih korisnika. Maksimalnu veličinu razreda treba ograničiti prema lokalno realnom standardu. Po mogućnosti, treba ostaviti dovoljno prostora za dodatne učionice ako se stopa upisa poveća kako bi se postepeno smanjio rad nekoliko smjena. Ulazi i izlazi trebaju učenicima, nastavnicima i drugom obrazovnom osoblju omogućiti siguran izlazak u slučaju nužde.

Strukturu objekta, uključujući sanitarije i namještaj, stolove, stolice i table, potrebno je redovno održavati. Članovi zajednice i lokalni obrazovni odbor mogu doprinijeti održavanju prostora za učenje ulažući svoju radnu snagu, svoje vrijeme i materijal (vidi također: Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 3, smjernicu 1 na str. 99).

- 5. Sanitarije** trebaju biti dostupne unutar okruženja za učenje ili u njegovoj blizini. Kako bi se ovo postiglo važna je saradnja sa sektorom za vodu i sanitarije. Sanitarije uključuju:
- pogodnosti za odlaganje krutog otpada, kao što su kontejneri i jame za odlaganje otpada;
 - pogodnosti za odvodnjavanje, kao što su potopne jame i kanali za odvodnjavanje;
 - adekvatnu vodu za ličnu higijenu i čišćenje zahoda.

Sanitarije trebaju biti pristupačne osobama s onesposobljenjima i trebaju omogućavati privatnost, dostojanstvo i sigurnost. Vrata zahoda se moraju moći zaključati iznutra. Kako bi se spriječilo seksualno napastovanje i zlostavljanje, odvojeni zahodi za dječake/odrasle muškarce i djevojčice/žene trebaju biti smješteni na sigurnim, pogodnim i lako dostupnim

mjestima. Sphere smjernice za školske zahode preporučuju jedan zahod na svakih 30 djevojčica i jedan na svakih 60 dječaka. Ako na početku nije moguće pružiti odvojene zahode, moguće je preduzeti mjere kako bi se izbjeglo da djevojčice i dječaci koriste zahode u isto vrijeme. Ako zahodi nisu smješteni unutar mjesta za učenje moraju se utvrditi pogodnosti u blizini i nadgledati kako ih djeca koriste (vidi također Sphere standarde o odlaganju ljudskog otpada u poglavlju o Promociji vodosnabdijevanja, sanitarija i higijene).

Sanitarne materijale i kulturološki odgovarajuću odjeću treba po potrebi osigurati učenicama kako bi mogle u potpunosti učestvovati u učenju.

- 6. Promocija zdrave vode i higijene:** Okruženja za učenje trebaju imati izvor zdrave vode i obezbijediti sapun. Higijenske prakse, kao što je pranje ruku i lica, trebaju biti uvedene kao svakodnevne aktivnosti. Sphere smjernice o minimalnim količinama vode u školama govore o 3 litra vode po učeniku po danu za piće i pranje ruku (vidi, također, Sphere standarde o vodosnabdijevanju u poglavlju o Promociji vodosnabdijevanja, sanitarija i higijene).
- 7. Školske zdravstvene i prehrambene službe:** Školski zdravstveni i prehrambeni programi povezuju obrazovanje s resursima u zdravstvenom, prehrambenom i sanitarnom sektoru. Rješavaju prepreke za učenje i promoviraju zdravi razvoj. Programi mogu uključivati:
 - školske programe hranjenja, kako bi se riješio problem gladi;
 - terapiju za infekcije parazitima;
 - programe sprečavanja širenja zaraznih bolesti (kao što su variola vera, dijareja, HIV i AIDS);
 - pružanje dodatka prehrani u vidu mikro nutrijenata (kao što su vitamin A, željezo i jod).

Programi o prehrani u školi treba da se drže priznatih smjernica, kao što su smjernice Svjetskog programa za hranu. Važna je koordinacija sa zdravstvenim i prehrambenim sektorom (vidi, također, Sphere standarde o sigurnosti hrane i prehrani).

- 8. Pristup lokalnim uslugama i upućivanja:** Nastavnici i drugo obrazovno osoblje mogu koristiti kontakte s lokalnim službama kao sredstvo za podršku i promociju fizičke, psihosocijalne i emotivne dobrobiti učenika. Trebaju biti obučeni da prepoznaju znake narušenog fizičkog ili psihosocijalnog stanja i druge problema iz domena zaštite kao što su, na primjer, djeca razdvojena od svojih porodica. S relevantnim partnerima iz drugih uslužnih sektora trebaju dijeliti informacije o prijetnjama po dobrobit učenika.

Kako bi se osigurala funkcionalnost sistema upućivanja, potrebno je uspostaviti formalne odnose s vanjskim službama. To mogu biti službe za savjetovanje, psihosocijalne i pravne usluge za žrtve seksualnog i rodnog nasilja, kao i socijalne službe u slučajevima gdje se sumnja na zlostavljanje ili nebrigu. Djeci koja su ranije bila vezana za oružane snage i oružane grupe može biti potrebna pomoć pri pronalaženju i spajanju porodice (vidi, također, Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernicu 2 na str. 62; Standard nastave i učenja 1, smjernicu 6 na str. 79-80 i Standard nastave i učenja 2, smjernicu 2 na str. 82-83).

T Za alate koji pomažu u provođenju ovih standarda, vidi INEE set alata: www.ineesite.org/toolkit

INEE Set alata

- ↳ INEE Minimalni standardi
- ↳ Alati za implementaciju
- ↳ Pristup i okruženje za učenje

3

NASTAVA I UČENJE

Osnovni standardi: učesće lokalne zajednice, koordinacija, analiza

Nastava i učenje

Standard 1 Nastavni programi

Kulturološki, društveno i jezički relevantni nastavni programi koriste se za pružanje formalnog i neformalnog obrazovanja koje odgovara specifičnom kontekstu i potrebama učenika.

Standard 2 Obuka, stručno usavršavanje i podrška

Nastavnici i drugo obrazovno osoblje periodično imaju relevantne i strukturirane obuke u skladu s potrebama i okolnostima.

Standard 3 Procesi nastave i učenja

Procesi nastave i učenja usmjereni su na učenika, participativni (suradnički) i inkluzivni.

Standard 4 Ocjena ishoda učenja

Za evaluaciju i validaciju ishoda učenja koriste se primjerene metode.

Pravi smisao pristupa obrazovanju moguć je samo ako obrazovni programi nude kvalitetnu nastavu i učenje. Vanredne situacije mogu pružiti priliku za unapređenje nastavnih programa, obuke nastavnika, stručnog usavršavanja i podrške, procesa nastave i učenja i ocjenjivanja ishoda učenja, sve kako bi obrazovanje bilo prilagođeno učenicima i kako bi im ponudilo podršku i zaštitu. Moguće je da će biti potrebno donijeti važne odluke o tipu nastavnih programa koji se nude i o fokusu prioriteta učenja. Prioritet je izgradnja znanja i vještina za sprečavanje ili minimiziranje neposrednih i budućih rizika, prijetnji i opasnosti. Naglasak treba staviti na obrazovanje o ljudskim pravima i obrazovanje za mir i demokratsko društvo.

Mladim muškarcima i ženama, a posebno onim iz ranjivih grupa koji nisu završili formalno školovanje, treba pružiti mogućnost za obrazovanje koje omogućava ostvarivanje prihoda za život i zapošljavanje, kao što je razvoj malog poduzetništva, finansijska pismenost, tehničko i stručno obrazovanje i obuka. Analiza tržišta rada i saradnja s privrednim sektorom i sektorima ranog oporavka pomoći će da programi budu relevantni i da usvojene ekonomske vještine budu korisne.

U vanrednim situacijama neobučene ili nedovoljno obučene nastavnike i obrazovno osoblje, koji često popunjavaju nedostatak kvalifikovanog kadra direktno ili indirektno prouzrokovan nepogodom ili krizom, treba obučiti kako bi usvojili vještine učinkovitog prenošenja sadržaja učenja svojim učenicima. Nastavnici i drugo obrazovne osoblje treba učestvovati u specifičnim obukama o tome kako podržati djecu koja su imala traumatična iskustva.

U kontekstima krize do oporavka važno je da državne vlasti, obrazovne institucije i poslodavci priznaju nastavne programe i svjedočanstva. Zajednice žele biti sigurne da obrazovanje njihove djece ima vrijednost i da državne vlasti priznaju tu vrijednost. Blagovremeno i odgovarajuće procjenjivanje i evaluacija nastavnog procesa i procesa učenja:

- daju kredibilitet;
- pružaju ulazne informacije za nastavne prakse;
- utvrđuju prednosti i nedostatke nastavnih programa i učenika;
- obavještavaju obrazovno osoblje, članove zajednice i učenike o napretku i o daljim potrebama.

Standard nastave i učenja 1: Nastavni programi

Kulturološki, društveno i jezički relevantni nastavni programi koriste se za pružanje formalnog i neformalnog obrazovanja koje odgovara specifičnom kontekstu i potrebama učenika.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjericama)

- Obrazovne vlasti predvode reviziju, izradu ili adaptaciju formalnog nastavnog programa uz učešće svih relevantnih aktera (vidi smjernice 1-3).
- Nastavni programi, udžbenici i pomoćni materijali prilagođeni su starosnoj dobi, razvojnom nivou, jeziku, kulturi, kapacitetima i potrebama učenika (vidi smjernice 1-4).
- Formalne nastavne programe koji se koriste u obrazovanju izbjeglica i interno raseljenih lica i ispitate priznaju vlada u domovini i u zemlji domaćinu (vidi smjernicu 3).
- Formalni i neformalni nastavni programi obuhvataju smanjenje rizika, obrazovanje o okolišu i sprečavanju sukoba (vidi smjernice 3-4).
- Nastavni programi, udžbenici i pomoćni materijali obuhvataju ključne kompetencije osnovnog obrazovanja uključujući pismenost, matematičku pismenost, rano učenje, životne vještine, zdravstvene i higijenske navike (vidi smjernice 4-5).
- Nastavni programi vode računa o psihosocijalnoj dobrobiti i zaštititi potreba učenika (vidi smjernicu 6).
- Sadržaji, materijali i upute za učenje pružaju se na jeziku (jezicima) učenika (vidi smjernicu 7).
- Nastavni programi, udžbenici i pomoćni materijali su rodno osjetljivi, uvažavaju raznolikost, sprečavaju diskriminaciju i promoviraju poštovanje prema svima koji uče (vidi smjernicu 8).
- Dovoljno, lokalno nabavljenog materijala za nastavu i učenje, treba blagovremeno obezbijediti (vidi smjernicu 9).

Smjernice

- 1. Nastavni program** je plan akcije čiji je cilj pomoći učenicima da unaprijede svoja znanja i vještine. Primjenjuje se i kod formalnih i kod neformalnih obrazovnih programa i mora biti relevantan i prilagodljiv svima koji uče. Obuhvata ciljeve učenja, sadržaje učenja, provjere znanja, nastavne metode i materijale:
 - "ciljevi učenja" utvrđuju znanja, stavove i vještine koje će obrazovne aktivnosti razvijati u svrhu promoviranja kognitivnog, društvenog, emotivnog i fizičkog razvoja učenika;

- "sadržaji učenja" tiču se predmetnih područja kao što su pismenost, matematička pismenost i životne vještine;
- "provjera znanja" tiče se mjerenja onoga što je naučeno, odnosno usvojeno u obliku znanja, stavova i vještina iz pređenih sadržaja za učenje;
- "nastavne metode" tiču se odabranog pristupa obrazovanju koje se koriste pri predstavljanju sadržaja za učenje kako bi se podstaklo usvajanje znanja i vještina kod svih koji uče;
- "nastavni materijali" predstavljaju knjige, karte i dijagrame, pomoćne materijale za učenje, vodiče za nastavnike, opremu, igračke i druge materijale za nastavu i učenje.

- 2. Nastavni programi primjereni kontekstu, starosnoj dobi i razvojnim nivoima:** Nastavni programi trebaju biti prilagođeni starosnoj dobi i kompatibilni s razvojnim nivoom učenika, uključujući nivo njihovog osjetilnog, mentalnog, kognitivnog, psihosocijalnog i fizičkog razvoja. U kontekstima krize do oporavka starosna dob i razvojni nivo unutar formalnih i neformalnih obrazovnih programa može pokrivati širok raspon. Zbog toga će biti potrebno prilagođavati nastavne programe i metode. Nastavnicima treba pružiti podršku da prilagode nastavu potrebama i nivoima učenika (vidi, također, Standard nastave i učenja 2 na str. 82-85).
- 3. Revizija i izrada nastavnog programa** je dugačak i složen proces koji trebaju provoditi priznate i odgovarajuće obrazovne vlasti. Ako se radi o ponovnom uspostavljanju formalnih obrazovnih programa tokom krize ili nakon nje, treba koristiti priznate nastavne programe za osnovno i srednje obrazovanje. U kontekstima gdje takvi ne postoje bit će potrebno brzo izraditi nove ili prilagoditi druge nastavne programe. U slučaju izbjeglica prilagođeni nastavni programi mogu se temeljiti na programima iz zemlje domaćina ili iz zemlje porijekla. U drugim slučajevima mogu poslužiti prilagođeni nastavni programi iz sličnih kriznih situacija.

Što se tiče izbjeglica, kako bi se omogućila dobrovoljna repatrijacija, u idealnom slučaju nastavni programi bi trebali biti priznati i u zemlji porijekla i u zemlji domaćinu. To zahtijeva značajnu regionalnu i međuagencijsku koordinaciju koja uzima u obzir, recimo, jezičke kompetencije i priznavanje rezultata ispita u svrhu izdavanja svjedočanstva. Odluke o ovom pitanju trebaju se zasnivati na perspektivama izbjeglica i zemlje domaćina i na međunarodnom pravu (vidi, također, Standard obrazovne politike 1, smjernicu 7 na str. 109).

U kriznim situacijama do oporavka nastavni programi formalnih i neformalnih obrazovnih programa trebaju biti obogaćeni znanjima i vještinama specifičnim za kontekst krize (vidi smjernicu 5). Moguće je da će biti potrebni posebni programi za grupe poput:

- djece i mladih koji zarađuju za život;
- djece i mladih ranije vezanih za oružane snage i oružane grupe;
- učenika starijih od uzrasta njihovog razreda ili onih koji se vraćaju nakon dugog perioda izostanka iz škole;
- odrasle koji uče.

Izradu i evaluaciju nastavnih programa i udžbenika, kao i periodičnu reviziju obrazovnih programa, trebaju predvoditi nadležne obrazovne vlasti. Učenici, nastavnici i njihovi sindikati, kao i pogođene zajednice, trebaju aktivno sudjelovati. Komisije za reviziju udžbenika koje će uključivati predstavnike različitih etničkih i drugih ranjivih grupa mogu pomoći da se izbjegne ponavljanje pristranosti i izgradi mir među raznim zajednicama. Treba paziti da se prilikom otklanjanja iz udžbenika poruka koje unose razdor ne podstaknu tenzije.

4. Ključne kompetencije treba utvrditi prije izrade ili prilagođavanja sadržaja za učenje i materijala za obuku nastavnika. "Ključne kompetencije" bazičnog obrazovanja su:

- funkcionalna i matematička pismenost;
- osnovna znanja, životne vještine, stavovi i navike potrebne učenicima da postignu dostojanstven život i da aktivno i smisleno učestvuju u životu svoje zajednice.

Ključne kompetencije treba osnažiti praktičnom primjenom. Za malu djecu potrebno je obezbijediti intervencije u ranom razvoju. Jaki temelji koji se izgrade u ranom djetinjstvu čine osnovu za usvajanje i savladavanje ključnih kompetencija.

5. Sadržaji za učenje i ključni koncepti životnih vještina trebaju odgovarati starosnoj dobi, različitim stilovima učenja, iskustvima i okruženju učenika. Time se unapređuje kapacitet učenika da imaju nezavisan i produktivan život. Sadržaji i koncepti trebaju biti prilagođeni specifičnom kontekstu, a mogu podrazumijevati:

- promociju zdravlja i higijene, uključujući seksualno i reproduktivno zdravlje, i HIV i AIDS;
- zaštitu i psihosocijalnu podršku za djecu;
- obrazovanje o ljudskim pravima, građanstvu, izgradnji mira i humanitarnom pravu;
- smanjenje rizika od krize i vještine koje mogu spasiti život, uključujući obrazovanje o minama i neeksplozivnim ubojitim sredstvima;

- kulturu, rekreaciju, sport i umjetnosti, uključujući muziku, ples, scenske i vizuelne umjetnosti;
- vještine u ostvarivanju prihoda za život i obuku iz stručnih i tehničkih vještina;
- lokalno i autohtono poznavanje okoliša;
- vještine zaštite vezane za specifične rizike i prijetnje kojima su izložene djevojčice i dječaci.

Sadržaji za učenje postavljaju temelje za kasnije ostvarivanje prihoda za život učenika. Sadržaj programa stručne obuke treba određivati prema mogućnostima zapošljavanja i obuhvatati praksu za rad kao što je šegrtovanje (vidi, također, Minimalne standarde ekonomskog oporavka nakon krize SEEP mreže, Standard stvaranja zaposlenja i Standarde razvoja poduzetništva).

U zajednicama koje su pogođene sukobom obrazovni sadržaji i metodologije o rješavanju sukoba i izgradnji mira mogu unaprijediti razumijevanje među grupama. Mogu pružiti komunikacijske vještine za pomirenje i izgradnju mira. Pri implementaciji inicijativa obrazovanja za izgradnju mira treba paziti da su zajednice spremne da se suoče sa spornim ili bolnim pitanjima (vidi, također, Standard obrazovne politike 1, smjernicu 1 na str. 106-107).

- 6. Psihosocijalne potrebe, prava i razvoj** učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja treba razmatrati u svakoj fazi krize sve do oporavka. Obrazovnom osoblju je potrebna obuka kako bi mogli prepoznati znakove potresenosti kod učenika. Trebaju biti osposobljeni da znaju preduzeti korake za rješavanje potresenosti, uključujući i znanja o korištenju mehanizama s ciljem da se pruži i dodatna podrška. Nastavnici, pomoćno obrazovno osoblje i članovi lokalne zajednice trebaju imati jasne smjernice za pružanje psihosocijalne pomoći djeci i unutar i izvan škole. Učenicima koji su prošli traumatična iskustva potrebna je nastava u sklopu predvidive strukture, gdje će se koristiti pozitivne disciplinske metode i kraći periodi učenja kako bi se postepeno gradila koncentracija. Svi učenici mogu učestvovati u kooperativnim i rekreativnim aktivnostima učenja. Odgovarajuće nastavne metode i sadržaji daju učenicima veće samopouzdanje i više nade za budućnost (vidi, također, Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernice 8-9 na str. 65-66; Standard pristupa i okruženja za učenje 3, smjernicu 8 na str. 70-71 i Standard obrazovne politike 1, smjernicu 1 na str. 106-107).

Nastavnici i drugo obrazovno osoblje koje se često zapošljava iz pogođene populacije može se suočiti s istim traumatičnim iskustvima

kao i učenici. Ovom pitanju treba pristupiti kroz obuku, monitoring i podršku. Od nastavnika ne treba očekivati da preuzmu odgovornosti koje bi mogle biti štetne za njihovu vlastitu psihosocijalnu dobrobit ili dobrobit učenika (vidi, također, Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 3, smjernicu 6 na str. 100 i Sphere standarde o mentalnom zdravlju i psihosocijalnoj dobrobiti u poglavlju o Zdravstvenoj intervenciji).

- 7. Jezik** nastave može biti element razdora u multilingvalnim zemljama i zajednicama. Kako bi se marginalizacija svela na minimum, odluke o jeziku (jezicima) nastave treba donositi konsenzusom, uz sudjelovanje zajednice, obrazovnih vlasti i drugih relevantnih aktera. Nastavnici trebaju da budu u stanju držati nastavu na jeziku (jezicima) koji učenici razumiju i komunicirati s roditeljima i širom zajednicom. Kako bi se postigla potpuna inkluzivnost, za gluhe i slijepe učenike treba obezbijediti nastavu na odgovarajućim jezicima i s odgovarajućim metodama. Dodatni časovi i aktivnosti, posebno što se tiče učenja u ranom djetinjstvu, trebaju biti dostupni na jeziku (jezicima) učenika.

U situacijama gdje imamo izbjeglice zemlje domaćini mogu zahtijevati da se izbjegličke škole pridržavaju njihovih standarda, uključujući upotrebu njihovog jezika (njihovih jezika) i nastavnih programa. Važno je poznavati prava učenika izbjeglica. Potrebno je uzeti u obzir mogućnosti koje će imati u budućnosti i šta će im biti potrebno da nastave obrazovanje u zemlji domaćinu ili u domovini nakon krize.

U situacijama dugotrajne raseljenosti učenicima treba ponuditi mogućnost da nauče jezik zemlje ili zajednice domaćina. To im omogućava da funkcioniraju unutar zajednice domaćina i da nastave pristupati obrazovanju i drugim mogućnostima (vidi također Standard obrazovne politike 1, smjernicu 7 na str. 109).

- 8. Različitosti** treba uzeti u obzir pri izradi i implementaciji obrazovnih aktivnosti u svakoj fazi krize, sve do oporavka. To podrazumijeva uključivanje učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja različitog porijekla i iz raznih ranjivih grupa, kao i promociju tolerancije i poštovanja. Specifični aspekti različitosti mogu uključivati:

- rod;
- mentalna i fizička onesposobljenja;
- kapacitet za učenje;
- učenike iz domaćinstava s različitim prihodima;
- razrede s djecom različitih uzrasta;
- kulturu i nacionalnost;
- etničku i vjersku pripadnost.

Nastavni programi, materijali i metodologije trebaju ukloniti pristranost i ojačati jednakost. Programi mogu ići dalje od puke priče o toleranciji i početi mijenjati stavove i ponašanja. To dovodi do boljeg priznavanja i uvažavanja prava drugih. Obrazovanje o ljudskim pravima treba podržati kroz formalno i neformalno obrazovanje u svrhu promocije različitosti na načine koji su prilagođeni uzrastu i kulturološki osjetljivi. Sadržaji se mogu povezati s međunarodnim pravom ljudskih prava i humanitarnim pravom, ali i sa životnim vještinama. Nastavnicima može biti potrebna podrška pri izmjenama postojećih materijala i nastavnih metoda u slučaju da je udžbenike i druge materijale potrebno revidirati (vidi, također, Standard nastave i učenja 2, smjernicu 2 na str. 82-83 i Standard obrazovne politike 1, smjernicu 7 na str. 109).

- 9. Lokalno dostupne materijale za učenje** treba procijeniti na početku krizne situacije. U slučaju izbjeglica i raseljenih lica to podrazumijeva materijale iz njihove zemlje ili regije porijekla. Materijale treba, po potrebi, prilagoditi ili razraditi i obezbijediti dovoljno primjeraka za sve. To podrazumijeva i formate koji će omogućiti pristup učenicima s onesposobljenjima. Nadležne obrazovne vlasti treba podržati pri nadgledanju skladištenja, distribucije i upotrebe materijala (vidi, također, Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 3, smjernicu 1 na str. 99).

Standard nastave i učenja 2: Obuka, stručno usavršavanje i podrška

Nastavnici i drugo obrazovno osoblje periodično imaju relevantne i strukturirane obuke u skladu s potrebama i okolnostima.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjernicama)

- Mogućnosti obuke dostupne su nastavnicima i nastavnicama, kao i drugom obrazovnom osoblju, u skladu s potrebama (vidi smjernice 1-2).
- Obuka je prilagođena kontekstu i odražava ciljeve i sadržaje učenja (vidi smjernice 1-2).
- Obuku priznaju i odobravaju nadležne obrazovne vlasti (vidi smjernice 3-4).
- Kvalificirani stručnjaci vode kurseve obuke koji nadopunjuju usavršavanje tokom rada, podršku, usmjeravanje, nadgledanje i nadzor nastave (vidi smjernice 3-4).
- Obukom i stalnom podrškom nastavnici postaju djelotvorni medijatori unutar okruženja za učenje, koriste participatorne nastavne metode i nastavna pomagala (vidi smjernice 3-6).
- Obuka obuhvata znanja i vještine za formalne i neformalne nastavne programe, uključujući svijest o opasnostima, smanjenje rizika od nepogoda i sprečavanje sukoba (vidi smjernicu 6).

Smjernice

1. **“Nastavnik”** je pojam kojim se označavaju predavači, medijatori i animatori u formalnim i neformalnim obrazovnim programima. Nastavnici mogu imati različita iskustva i kvalifikacije. Također mogu biti i stariji učenici ili članovi zajednice (vidi, također, Standarde nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 1-3 na str. 94-100).
2. **Izrada formalnih programa i sadržaja obuke** spada u nadležnost obrazovnih vlasti. Nastavni programi i sadržaji trebaju odražavati potrebe i prava učenika i posebne potrebe obrazovnog osoblja u datom kontekstu, s obzirom na raspoloživi budžet i vremenska ograničenja.

Sadržaji obuke mogu uključivati:

- znanja iz ključnih predmeta, kao što je pismenost, matematička pismenost i životne vještine koje odgovaraju kontekstu, uključujući i zdravstveno obrazovanje;

- pedagogiju i nastavne metodologije, uključujući pozitivnu disciplinu i upravljanje razredom, participatorne (suradničke) pristupe i inkluzivno obrazovanje;
- kodekse ponašanja za nastavnike i drugo obrazovno osoblje, uključujući osude rodnog nasilja protiv učenika i odgovarajuće mehanizme izvještavanja i upućivanja;
- principe smanjenja rizika od nepogoda i sprečavanja sukoba;
- psihosocijalni razvoj i podršku, uključujući potrebe i učenika i nastavnika, kao i dostupnost lokalnih usluga i sistema upućivanja;
- principe i perspektive ljudskih prava i humanitarnog prava kako bi se shvatio njihov smisao i namjera, kao i njihova direktna i indirektna povezanost s potrebama učenika i s odgovornostima učenika, nastavnika, lokalnih zajednica i obrazovnih vlasti;
- druge sadržaje koji odgovaraju datom kontekstu.

Inicijative za obuku trebaju uzeti u obzir i načine rješavanja pitanja različitosti i diskriminacije. Na primjer, rodno osjetljive nastavne strategije potiču nastavnike oba spola da razumiju i zalažu se za rodnu ravnopravnost u učionicama. Obuka za žene koje rade u obrazovanju ili pripadaju lokalnoj zajednici može poduprijeti pozitivne promjene u učionicama i u široj zajednici (vidi, također, Standard nastave i učenja 1 na str. 76-81; Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernice 2-3 i 8 na str. 62-65; Standard pristupa i okruženja za učenje 3, smjernicu 8 na str. 70-71 i Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 3 na str. 99-100).

- 3. Podrška i koordinacija obuke:** Kad god je to moguće obrazovne vlasti trebaju preuzeti vodstvo u izradi i implementaciji formalnih i neformalnih aktivnosti obuke za nastavnike. Kada obrazovne vlasti nisu u stanju voditi ovaj proces, međuagencijski koordinacioni odbor može pružiti usmjerenje i koordinaciju. Planovi obuke trebaju sadržavati obuku tokom rada i, po potrebi, revitalizaciju institucija za obuku nastavnika i visokoškolskih institucija. Ove institucije imaju presudnu ulogu u obnovi održivog obrazovnog sektora (vidi, također, Standard koordinacije 1, smjernicu 1 na str. 34 i Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 3, smjernice 3-4 na str. 100).

Državne obrazovne vlasti i drugi relevantni akteri trebaju započeti dijalog o programima za obuku nastavnika tokom rada i o mehanizmima za njihovo priznavanje na samom početku krizne intervencije. Obuka tokom rada po mogućnosti treba biti osmišljena

kako bi ispunila državne uvjete za postizanje statusa kvalificiranog nastavnika. Dodatni elementi relevantni za kriznu situaciju, kao što je ispunjenje psihosocijalnih potreba, također trebaju biti uvršteni u program obuke. Kada su izbjeglički školski sistemi odvojeni od lokalnih obrazovnih sistema obuka nekvalificiranih izbjegličkih nastavnika tokom rada treba ići ka postizanju statusa kvalificiranog nastavnika u zemlji porijekla ili zemlji azila.

Za potrebe izrade i implementacije odgovarajuće obuke za nastavnike treba angažirati lokalne voditelje obuke. Može biti potrebna izgradnja kapaciteta kako bi se unaprijedile njihove vještine i omogućilo obučavanje. Treba promovirati jednaku zastupljenost muškaraca i žena među voditeljima i među polaznicima obuke. U slučaju ograničenog broja dostupnih voditelja obuke, ili nedovoljno obučених voditelja obuke, moguće je ojačati ustanove koje pružaju obuku za nastavnike tokom rada i prije zapošljavanja. Ovo treba biti koordinirani napor državnih i regionalnih institucija, ali i vanjskih agencija kao što su agencije UN-a i NVO-i. To može podrazumijevati:

- revidiranje plana obuke za nastavnike i odgovarajućih udžbenika;
- uključivanje ažuriranih sadržaja i sadržaja u vezi s kriznom situacijom;
- omogućavanje praktičnog iskustva putem pripravnštva ili rada na poslovima pomoćnika nastavnika.

4. Priznavanje obuke i akreditacija: Odobrenje i akreditacija od obrazovnih vlasti ključni su za osiguranje kvaliteta i priznavanja obuke nastavnika u periodu krize do oporavka. Kada se radi o izbjegličkim nastavnicima obrazovne vlasti iz zemlje prijema ili iz domovine trebaju odrediti da li je obuka prihvatljiva i prilagođena potrebama učenika i nastavnika (vidi, također, Standard obrazovne politike 1, smjernicu 7 na str. 109).

5. Nastavni materijali i materijali za učenje: Nastavnici trebaju proći obuku o tome kako utvrditi potrebe za specifičnim nastavnim pomagalima u skladu s nastavnim programom. Trebaju naučiti kako praviti djelotvorna i primjerena nastavna pomagala koristeći lokalno dostupne materijale (vidi, također, Standard nastave i učenja 1, smjernicu 9 na str. 81 i Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 3, smjernicu 1 na str. 99).

- 6. Svijest o opasnostima, smanjenje rizika i pripremljenost za intervenciju:** Nastavnicima su potrebne vještine i znanja o tome kako pomoći učenicima i lokalnoj zajednici u sprečavanju i ublažavanju eventualnih budućih kriznih situacija. Moguće je da će im biti potrebna podrška pri integriranju promocije smanjenja rizika i sprečavanja sukoba u nastavu i učenje. To podrazumijeva informacije i vještine potrebne za identificiranje, sprečavanje i interveniranje u slučaju potencijalnih opasnosti i kriznih situacija s kojima se zajednice suoče (vidi, također, Standard analize 1, smjernicu 3 na str. 39-40; Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernicu 11 na str. 66; Standard pristupa i okruženja za učenje 3, smjernice 1-2 na str. 67-68 i Standard obrazovne politike 1, smjernice 2 i 6 na str. 107-109).

Standard nastave i učenja 3: Procesi nastave i učenja

Procesi nastave i učenja usmjereni su na učenika, participatorni (suradnički) i inkluzivni.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjericama)

- Nastavne metode prilagođene su starosnoj dobi, razvojnom nivou, jeziku, kulturi, kapacitetima i potrebama učenika (vidi smjernice 1-3).
- Nastavnici u interakciji s učenicima pokazuju razumijevanje sadržaja nastave i vještine prenošenja znanja (vidi smjernice 1-3).
- Procesi nastave i učenja odgovaraju na potrebe svih učenika, uključujući i one s onesposobljenjima tako što promoviraju inkluzivnost i smanjuju prepreke za učenje (vidi smjernicu 2).
- Roditelji i lideri iz lokalnih zajednica razumiju i prihvataju sadržaje učenja i nastavne metode koje se upotrebljavaju (vidi smjernicu 3).

Smjernice

- 1. Aktivno učešće:** Aktivno učešće učenika važno je na svakom razvojnom i starosnom nivou. Nastava treba biti interaktivna i suradnička, i osigurati učešće svih učenika. Treba koristiti metode nastave i učenja koje odgovaraju razvojnom nivou učenika. To može podrazumijevati rad u grupama, rad na projektima, vršnjačko obrazovanje, igranje uloga, pričanje priča ili opisivanje događaja, igre, video snimke ili priče. Ove metode treba uvrstiti u obuku za nastavnike, školske udžbenike i programe obuke. Može biti potrebno prilagoditi postojeće nastavne programe kako bi se omogućilo aktivno učenje.

Mala djeca uče kroz igru. Njihovo učenje se treba zasnivati na aktivnom igranju i interakciji. Usmjeravano igranje može izgraditi vještine i odnose s vršnjacima i nastavnicima. Roditelji i primarni njegovatelji male djece trebaju dobiti podršku za razumijevanje i primjenu:

- važnosti odgovaranja i osjetljivosti na potrebe djece;
- načina brige za malu djecu;
- metoda igranja koje aktivno uključuju djecu u proces učenja i promoviraju njihov razvoj.

- 2. Prepreke učenju:** Nastavnici trebaju imati podršku za razgovore s roditeljima, članovima lokalne zajednice, obrazovnim vlastima i drugim relevantnim akterima o važnosti formalnih i neformalnih obrazovnih aktivnosti u situacijama krize. Mogu razgovarati o pitanjima prava, različitosti i inkluzivnosti, kao i o važnosti da se dopre do djece i mladih koji ne učestvuju u obrazovnim aktivnostima. Ovi razgovori

su važni kako bi ljudi razumjeli i podržali inkluziju sve djece i pružili odgovarajuće resursne materijale i pogodnosti. Grupe poput udruženja roditelja i nastavnika, školske uprave i lokalni obrazovni odbori mogu se mobilizirati za pomoć pri utvrđivanju koje su prepreke u učenju i pri izradi planova njihovog otklanjanja na lokalnom nivou (vidi, također, Standard pristupa i okruženja za učenje 1, smjernicu 7 na str. 59).

- 3. Odgovarajuće nastavne metode:** Obrazovanjem u periodima krize do oporavka treba nastavnicima u formalnom obrazovanju pružiti mogućnost za pozitivne promjene. Nastavne metode se mogu izmijeniti kako bi bile prilagodljive i prihvatljive za dati konteksti i kako bi riješile pitanja prava, potreba, starosne dobi, onesposobljenja i kapaciteta učenika. Međutim, nastavne metode koje su više suradničke ili prilagođene učenicima treba uvoditi pažljivo i osjetljivo. Implementacija novih metodologija, posebno u ranim fazama krize, može biti stresna čak i za iskusne nastavnike. To može utjecati na učenike, roditelje i članove lokalne zajednice (vidi, također, *INEE Smjernice za nastavu i učenje* dostupne u sklopu INEE seta alata: www.ineesite.org/toolkit).

Promjene treba uvoditi uz odobrenje, koordinaciju i podršku obrazovnih vlasti. Školama i lokalnoj zajednici može biti potrebno vrijeme da razumiju i prihvate promjene. Važno je odgovoriti na zabrinutost roditelja i drugih članova zajednice. Nastavnici trebaju biti upoznati s novim sadržajima i s izmjenama koje se očekuju kada je u pitanju njihova svijest i ponašanje.

Kod neformalnih obrazovnih intervencija pristupe usmjerene na učenika moguće je uvesti kroz obuku i dalju podršku volontera, animatora, medijatora i njegovatelja. Metodologije trebaju biti prilagođene nastavnom programu i uzimati u obzir ključne kompetencije bazičnog obrazovanja uključujući pismenost, matematičku pismenost i životne vještine relevantne za kontekst krize (vidi Standard nastave i učenja 1, smjernicu 4 na str. 78).

Standard nastave i učenja 4: Ocjenjivanje ishoda učenja

Za evaluaciju i validaciju ishoda učenja koriste se primjerene metode.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjericama)

- Stalno ocjenjivanje i evaluacija napretka učenika ka uspostavljenim ciljevima utječe na nastavne metode (vidi smjernicu 1).
- Uspjeh učenika se priznaje i bodovi ili dokumenti o završenim programima se dodjeljuju u skladu s tim (vidi smjernicu 2).
- Oni koji su završili tehničke ili stručne programe ocjenjuju se kako bi se utvrdio kvalitet i relevantnost tih programa u odnosu na promjene u okruženju (vidi smjernicu 2).
- Metode ocjenjivanja i evaluacije smatraju se pravednim, pouzdanim i bezopasnim za učenike (vidi smjernicu 3).
- Ocjenjivanje odgovara budućim obrazovnim i ekonomskim potrebama učenika (vidi smjernicu 4).

Smjernice

1. Učinkovite metode i mjere ocjenjivanja i evaluacije treba uvesti uzimajući u obzir sljedeće:

- relevantnost: testovi i ispiti odgovaraju kontekstu učenja i starosnoj dobi učenika (vidi također smjernicu 4);
- dosljednost: metode evaluacije su poznate i primjenjuju ih na sličan način na svim lokacijama i svi nastavnici;
- mogućnost: odsutnim učenicima pruža se druga šansa za ocjenjivanje;
- vremenski raspored: ocjenjivanje se vrši tokom nastave i po njenom završetku;
- učestalost: može biti poremećena zbog krizne situacije;
- sigurno i odgovarajuće okruženje: formalno ocjenjivanje provodi obrazovno osoblje na sigurnom mjestu;
- transparentnost: ocjene se dijele sa učenicima i o njima se razgovara, a u slučaju djece razgovor se vodi s roditeljima. Vanjski ispitivači dostupni su za ključne faze ocjenjivanja gdje je to moguće i primjereno;
- prilagodbe za učenike s onesposobljenjima: daje im se više vremena i mogućnost da vještine i razumijevanje pokažu odgovarajućim alternativnim metodama (vidi također: *INEE Džepni vodič za podršku učenju osoba sa onesposobljenjima* dostupan u sklopu INEE seta alata: www.ineesite.org/toolkit).

2. **Rezultati ocjenjivanja:** U formalnim obrazovnim programima ocjenjivanje se vrši kako bi dostignuća učenika i rezultate ispita priznale obrazovne vlasti. U slučaju izbjeglica treba preduzeti napore da se osigura da obrazovne vlasti u zemlji ili regiji porijekla priznaju to ocjenjivanje. Kod tehničkog i stručnog obrazovanja i obuke oni koji pružaju obuku trebaju se pobrinuti oko poštivanja državnih standarda za svjedočanstva. Dokumenti o završenom obrazovanju mogu uključivati diplome i svjedočanstva.
3. **Etički kodeks za ocjenjivanje:** Ocjenjivanje i evaluacije treba izraditi i implementirati prema etičkom kodeksu. To znači da trebaju biti pravedni, pouzdani i provedeni na način koji ne povećava strah i potresenost. Učenici ne smiju biti izloženi maltretiranju radi dobrih ocjena ili napredovanja unutar školskog programa. Kako bi ovi uvjeti bili ispoštovani korisno je uspostaviti monitoring, uključujući nenajavljene provjere koje obavljaju nadzornik i članovi zajednice (vidi, također, Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernice 4 i 9 na str. 63-66).
4. **Relevantnost:** Sadržaj ocjenjivanja i procesi koji se primjenjuju trebaju biti direktno povezani s materijalima nastave. Nastavnim programom se utvrđuju ishodi učenja i nivoi uspjeha. Ocjenjivanje po mogućnosti treba uskladiti tako da odražava materijale s kojima je rađeno, a ne standardni nastavni program, jer se na taj način ocjenjuje ono što je naučeno, a ne propusti u nastavi.

Nastavnici i drugo obrazovno osoblje trebaju primijeniti odgovarajuća sredstva i metode ocjenjivanja koje se lako koriste. Usmjeravanje i obuka za korištenje sredstava ocjenjivanja povećat će učinkovitost. Članovi zajednice mogu pomoći pri ocjenjivanju napretka u učenju i učinkovitosti nastave. To posebno može biti korisno za velika odjeljenja ili one koji obuhvataju više razreda, ili kada je učenicima potrebna dodatna individualna pažnja.

Za alate koji pomažu u provođenju ovih standarda, vidi INEE set alata: www.ineesite.org/toolkit

INEE Set alata

- ↳ INEE Minimalni standardi
- ↳ Alati za implementaciju
- ↳ Nastava i učenje

INEE Set alata

- ↳ Smjernice za nastavu i učenje
- ↳ Paket resursa za nastavu i učenje

4

NASTAVNICI I DRUGO OBRAZOVNO OSOBLJE

**Osnovni standardi:
učesće lokalne zajednice, koordinacija, analiza**

Nastavnici i drugo obrazovno osoblje

**Standard 1
Zapošljavanje i izbor**

Dovoljan broj primjereno kvalificiranih nastavnika i drugog obrazovnog osoblja zapošljava se participativnim (suradničkim) i transparentnim procesom u skladu s kriterijima izbora koji održavaju različitost i ravnopravnost.

**Standard 2
Uvjeti rada**

Nastavnici i drugo obrazovno osoblje imaju jasno definirane uvjete rada i odgovarajuće naknade.

**Standard 3
Podrška i nadzor**

Mehanizmi podrške i nadzora nastavnika i drugog obrazovnog osoblja djelotvorno funkcioniraju.

Nastavnici i drugo obrazovno osoblje brinu se za obrazovne potrebe djece i mladih u periodima krize sve do oporavka. Njihov profesionalni status može se kretati od državnih službenika s univerzitetskim zvanjima do volontera ili edukatora iz lokalne zajednice s malo formalnog obrazovanja. Termin "nastavnici i drugo obrazovno osoblje" podrazumijeva:

- razredne nastavnike i razredne pomoćnike;
- vaspitače;
- edukatore za osobe s onesposobljenjima;
- predmetne nastavnike i voditelje stručne obuke;
- vaspitače u prostorima prilagođenim potrebama djece;
- volontere iz zajednice, vjeroučitelje i instruktore za životne vještine;
- direktore i nadzornike škola i druge obrazovne zvaničnike.

Uloge i odgovornosti nastavnika i drugog obrazovnog osoblja zavise od tipa obrazovanja (formalno ili neformalno) i tipa okruženja za učenje. Učešće nastavnika i drugog obrazovnog osoblja u donošenju odluka i njihov profesionalni razvoj važne su komponente za izradu obrazovnog projekta u periodu krize.

Identifikacija, zapošljavanje i izbor nastavnika i drugog obrazovnog osoblja moraju biti nediskriminirajući, suradnički i transparentni procesi. Potrebno je osigurati rodnu ravnotežu i zastupljenost lokalne zajednice. Nastavnici i drugo obrazovno osoblje trebaju posjedovati relevantno iskustvo i vještine i primati odgovarajuće naknade za rad. Trebaju biti slobodni da se učlane u sindikate ili da ih formiraju. Kodekse ponašanja, uloge i odgovornosti, nadzorne mehanizme, uvjete rada, ugovorne odnose, naknade i prava najbolje je utvrđivati kroz konsultaciju s pogođenim zajednicama.

U situacijama krize nastavnicima i drugom obrazovnom osoblju je potrebna podrška kako bi se nosili s tim stanjem i započeli obnovu i oporavljanje. Obrazovanje u periodima krize sve do oporavka jača otpornost tako što djeci, mladima i lokalnim zajednicama pruža vitalne informacije, mogućnosti učenja i društvenu podršku koja za cilj ima izgradnju pozitivnije budućnosti. Nastavnici i drugo obrazovno osoblje daju ključne doprinose obrazovanju u periodima krize sve do oporavka. A oni sami imaju pravo na podršku i usmjeravanje.

Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 1: Zapošljavanje i izbor

Dovoljan broj primjereno kvalificiranih nastavnika i drugog obrazovnog osoblja zapošljava se participatornim (suradničkim) i transparentnim procesom u skladu s kriterijima izbora koji održavaju različitost i ravnopravnost.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjericama)

- Prije početka procesa zapošljavanja izrađuju se jasni, primjereni i nediskriminirajući opisi poslova (vidi smjernicu 1).
- Reprezentativna komisija za izbor pravi selekciju nastavnika i drugog obrazovnog osoblja u skladu s transparentnim kriterijima i ocjenom kompetencija, uzimajući u obzir prihvatljivost za lokalnu zajednicu, rod i raznolikost (vidi smjernice 2-4).
- Zapošljava se i raspoređuje dovoljan broj nastavnika i drugog obrazovnog osoblja kako bi se izbjegli prenapučeni razredi (vidi smjernicu 5).

Smjernice

- 1. Opisi poslova** ne diskriminiraju na osnovu roda, etničke i vjerske pripadnosti, onesposobljenja i drugih područja različitosti. Minimalno podrazumijevaju:
 - uloge i odgovornosti;
 - jasne linije izvještavanja;
 - kodeks ponašanja.(Vidi, također, Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 2, smjernicu 1 na str. 97).
- 2. Iskustvo i kvalifikacije:** Važno je zaposliti kvalificirane nastavnike s priznatim zvanjima. Potrebne su im vještine u pružanju psihosocijalne podrške učenicima i za rad s učenicima s onesposobljenjima. U slučaju da zbog krizne situacije kvalificirani nastavnici ne posjeduju svjedočanstva ili druge dokumente, potrebno je ocijeniti njihove nastavničke vještine. Ako nema dovoljno kvalificiranih nastavnika možde će se morati razmotriti i oni sa malo ili nimalo nastavničkog iskustva. Takvim nastavnicima će biti potrebna obuka u skladu s ocjenom njihovog nivoa obrazovanja i nastavničkog iskustva.

Kad god je to moguće treba zaposliti nastavnike koji govore maternjim jezikom (jezicima) učenika. Po potrebi se preporučuju i intenzivni kursevi za učenje jezika države porijekla ili prijema (vidi, također, Standard nastave i učenja 1, smjernicu 7 na str. 80).

Pri zapošljavanju nastavnika i drugog obrazovnog osoblja u nekim situacijama može biti potrebno proaktivno raditi na uspostavljanju rodne ravnoteže. To može podrazumijevati prilagođavanje kriterija za zapošljavanje uz konsultacije s komisijom za izbor. Nastavnici i drugo obrazovno osoblje trebaju imati više od 18 godina u skladu s međunarodnim instrumentima vezanim za rad i ljudska prava, zakonima i propisima. Možda će biti potrebno angažirati mlađe osobe kao medijatore, pomoćnike i tutore.

3. Kriteriji za izbor nastavnika mogu podrazumijevati sljedeće:

Stručne kvalifikacije i svojstva:

- akademsko obrazovanje;
- nastavničko iskustvo, uključujući rad s djecom s onesposobljenjima;
- osjetljivost na psihosocijalne potrebe djece i mladih;
- zanatske ili druge tehničke vještine i iskustvo;
- relevantna jezička sposobnost, što može podrazumijevati poznavanje lokalnog znakovnog jezika i Brailleove abecede.

Lične kvalifikacije:

- starosna dob i rod, s obzirom na rodnu ravnotežu;
- tolerancija;
- etničko i vjersko porijeklo;
- različitost koja odražava različitost zajednice. Važno je razmotriti osnovne društvene tenzije i dugotrajne nejednakosti koje mogu imati utjecaja na proces zapošljavanja (vidi, također, Standard nastave i učenja 1, smjernicu 8 na str. 80-81).

Ostale kvalifikacije:

Nastavnici i drugo obrazovno osoblje trebaju komunicirati sa zajednicom i biti lokalno prihvaćeni. Po mogućnosti treba ih, zbog razumijevanja lokalnih društvenih, ekonomskih i političkih pitanja, birati iz pogođene zajednice. Ako se zapošljavaju nastavnici i drugo obrazovno osoblje izvan zajednice možda će biti potrebno razmotriti dodatnu naknadu za transport i smještaj. Ako se uspostavlja mjesto za učenje za potrebe izbjeglica ili interno raseljenih ljudi zapošljavanje kvalificiranih nastavnika i drugog obrazovnog osoblja iz zajednice domaćina može pomoći pri uspostavljanju dobrih odnosa (vidi, također, *INEE Smjernice o naknadama za nastavnike* dostupne u sklopu INEE seta alata: www.ineesite.org/toolkit).

4. Preporuke: Kako bi se utvrdilo da se učenici ne izlažu riziku potrebno je, po mogućnosti, provjeriti preporuke svih zaposlenih nastavnika i drugog obrazovnog osoblja.

- 5. Veličina razreda:** Važno je uspostaviti lokalno definirana, realna ograničenja veličine razreda koja će omogućiti uključivanje sve djece i mladih, uključujući i djecu i mlade s onesposobljenjima. Potrebno je zaposliti dovoljno nastavnika kako bi se postigao odgovarajući omjer nastavnika naspram učenika. Akteri trebaju razmotriti relevantne državne i lokalne standarde omjera nastavnika naspram učenika i standarde nastave. U nekim slučajevima humanitarne i razvojne organizacije mogu imati vlastite standarde omjera nastavnika naspram učenika. U nekim slučajevima se preporučuje omjer od 40 učenika po 1 nastavniku. Međutim, aktere se ohrabruje da razmotre i odrede šta je primjereno i realno u odnosu na lokalnu situaciju (vidi, također, Uvod na str. 17-18 s primjerima kontekstualizacije Minimalnih standarda i Standarde nastave i učenja na str. 73).

Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 2: Uvjeti rada

Nastavnici i drugo obrazovno osoblje imaju jasno definirane uvjete rada i odgovarajuće naknade.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjernicama)

- Sistemi naknada i uvjeti rada koordinirani su između svih relevantnih aktera (vidi smjernice 1-2).
- Naknade i uvjeti rada utvrđuju se ugovorima, a naknade su redovne (vidi smjernicu 2).
- Nastavnicima i drugom obrazovnom osoblju dozvoljeno je organiziranje u svrhu pregovaranja o uvjetima i odredbama ugovora.
- Postoji i poštuje se kodeks ponašanja s jasnim smjernicama za implementaciju (vidi smjernicu 3).

Smjernice

1. **Uvjeti rada:** Opisi poslova, opisi uvjeta rada i kodeksi ponašanja trebaju činiti dio ugovora. Time se pomaže profesionalizacija uloge nastavnika u okruženju za učenje i u lokalnoj zajednici. Utvrđuju se usluge koje se od nastavnika očekuju za naknadu od zajednica, obrazovnih vlasti i drugih aktera i pruža se okvir za primjereno i očekivano ponašanje nastavnika.

Ugovorom treba specificirati:

- poslovne zadatke i odgovornosti;
- naknadu;
- uvjete prisustvovanja;
- radno vrijeme i radni dani;
- dužinu trajanja ugovora;
- kodeks ponašanja;
- podršku, nadzor i mehanizme rješavanja sporova.

(Vidi, također, Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 1, smjernicu 1 na str. 94).

2. **Naknada:** Adekvatna naknada je dovoljna da nastavnicima i drugom obrazovnom osoblju omogući da se fokusiraju na svoj profesionalni rad i da ne moraju tražiti dodatne izvore prihoda kako bi zadovoljili svoje osnovne potrebe. Po potrebi treba što je prije moguće ponovno uspostaviti ili izraditi odgovarajući sistem plaćanja nastavnika i drugog obrazovnog osoblja. Sistem plaćanja treba poštivati činjenicu da su za obezbjeđivanje naknada prvenstveno odgovorne obrazovne vlasti. Koordinacija između relevantnih aktera, uključujući obrazovne vlasti, sindikate, članove zajednice, odbore i udruženja, agencije UN-a i NVO-e,

postavlja temelje održive politike i prakse naknada i pomaže tranziciju od oporavka do razvoja.

Naknade mogu biti novčane i nenovčane. Sistem treba biti pravedan i održiv. Jednom kada se implementiraju politike naknade predstavljaju presedan, pa će nastavnici i drugo obrazovno osoblje očekivati da se takva politika održava. U situacijama raseljenosti kvalificirani nastavnici i drugo obrazovno osoblje mogu biti skloni preseljavanju na mjesta gdje su plate više, čak i ako to znači prelazak granice. Važno je uzeti u obzir tržišne faktore kao što su:

- cijena življenja;
- potražnja za nastavnicima i drugim stručnim radnicima;
- plate u srodnim profesijama kao što je zdravstvo;
- dostupnost kvalificiranih nastavnika i drugog obrazovnog osoblja.

(Vidi, također, Minimalne standarde ekonomskog oporavka nakon krize SEEP mreže, Standard stvaranja zaposlenja).

Naknada zavisi od poštivanja uvjeta rada i kodeksa ponašanja. Treba izbjegavati sukobe interesa, uključujući i situacije gdje nastavnici privatno naplaćuju učenicima za nastavu i dodatne instrukcije (vidi, također, Standard koordinacije 1, smjernicu 2 na str. 35 i *INEE Smjernice o naknadama za nastavnike* dostupne u sklopu INEE seta alata:

www.ineesite.org/toolkit).

3. Kodeks ponašanja utvrđuje jasne standarde ponašanja za nastavnike i drugo obrazovno osoblje. Ovi standardi primjenjuju se u okruženju za učenje i tokom obrazovnih događaja i aktivnosti. Kodeks ponašanja određuje obavezne posljedice za one koji krše njegove odredbe. Uključuje obaveze prema kojima nastavnici i drugo obrazovno osoblje moraju:

- poštivati, štititi i u skladu sa svojim mogućnostima ispunjavati obrazovna prava učenika;
- održavati visoke standarde ponašanja i etičkog ponašanja;
- aktivno ukloniti prepreke obrazovanju kako bi se obezbijedilo nediskriminirajuće okruženje u kojem su svi učenici prihvaćeni;
- održavati zaštitno, zdravo i inkluzivno okruženje bez seksualnog i drugog maltretiranja, izrabljivanja učenika u svrhe rada i seksualnih usluga, zastrašivanja, zlostavljanja, nasilja i diskriminacije;
- ne učiti niti podsticati znanja ili aktivnosti koje su u suprotnosti s ljudskim pravima i principima nediskriminacije;
- održavati redovno pohađanje i tačnost.

(Vidi, također, primjer kodeksa ponašanja u sklopu INEE seta alata:

www.ineesite.org/toolkit; Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernice 4 i 9 na str. 63-66 i Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 3, smjernicu 4 na str. 100).

Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 3: Podrška i nadzor

Mehanizmi podrške i nadzora nastavnika i drugog obrazovnog osoblja djelotvorno funkcioniraju.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjernicama)

- Dostupni su adekvatni prostori i materijali za nastavu i učenje (vidi smjernicu 1).
- Nastavnici i drugo obrazovno osoblje učestvuju u stručnom usavršavanju koje doprinosi njihovoj motivaciji i podršci (vidi smjernice 2-3).
- Transparentan i odgovoran mehanizam nadzora omogućava redovno ocjenjivanje, monitoring i podršku za nastavnike i drugo obrazovno osoblje (vidi smjernice 2-3).
- Redovno se provode, dokumentiraju i diskutiraju procjene rada nastavnika i drugog obrazovnog osoblja (vidi smjernicu 4).
- Studenti redovno imaju priliku pružiti povratne informacije o radu nastavnika i drugog obrazovnog osoblja (vidi smjernicu 5).
- Nastavnicima i drugom obrazovnom osoblju na raspolaganju je odgovarajuća, pristupačna i praktična psihosocijalna podrška (vidi smjernicu 6).

Smjernice

- 1. Prostori i materijali za nastavu i učenje** trebaju biti adekvatni kako bi nastavnici i drugo obrazovno osoblje mogli učinkovito obavljati nastavu i svoje zadatke (vidi, također, Standard pristupa i okruženja za učenje 3 na str. 67-71; Standard nastave i učenja 1, smjernicu 9 na str. 81 i Standard nastave i učenja 2, smjernicu 5 na str. 84).
- 2. Mehanizmi za podršku i nadzor:** Učinkovito upravljanje, nadzor i odgovornost ključni su za pružanje profesionalne podrške i za održavanje motivacije nastavnika i kvaliteta nastave. Sisteme treba što je više moguće izrađivati pod vodstvom nadležnih obrazovnih vlasti i uz učešće obrazovnih sindikata, članova zajednice, odbora i udruženja, agencija UN-a i NVO-a. Mentorstvo i kolegijalna podrška mogu motivirati nastavnike i drugo obrazovno osoblje tako što će im pomoći da postave ciljeve i prepoznaju korake potrebne za poboljšanje svog rada (vidi, također, Standard učešća zajednice 1, smjernice 1-5 na str. 25-29; Standard nastave i učenja 2, smjernicu 3 na str. 83-84 i UNESCO/ILO Preporuku o statusu nastavnika (1966)).

3. Izgradnja kapaciteta, obuka i stručno usavršavanje: Važno je konsultirati se sa nastavnicima i drugim obrazovnim osobljem o njihovoj motivaciji, podsticajima, potrebama i prioritetima za izgradnju kapaciteta. Tako će se lakše utvrditi potrebe i mogućnosti stručnog usavršavanja prije zapošljavanja i tokom rada. Izgradnju kapaciteta, obuku i stručno usavršavanje treba pružati bez diskriminacije (vidi također Standard nastave i učenja 2, smjernicu 3 na str. 83-84).

4. Procjene uspješnosti: Dobro provedene procjene uspješnosti podržavaju uspjeh u radu. Procjenjivanje efikasnosti i efektivnosti nastavnika i drugog obrazovnog osoblja podrazumijeva razgovore s pojedincima kako bi se utvrdila sporna pitanja i usaglasile naknadne aktivnosti.

Proces procjene uspješnosti može podrazumijevati:

- izradu kriterija za posmatranje i evaluaciju rada u razredu;
- pružanje povratnih informacija;
- uspostavljanje ciljeva i meta kako bi se mjerili rast i napredak.

(Vidi, također, smjernicu 5 ispod i Standard nastavnika i drugog obrazovnog osoblja 2, smjernicu 3 na str. 98).

5. Učešće učenika: Važno je uključiti učenike u procese procjenjivanja i evaluacije. Time se pomaže razumijevanje svih aspekata okruženja za učenje i osiguranje kvaliteta. U sklopu procesa procjenjivanja uspješnosti učenici mogu periodično pružati povratne informacije neutralnim stranama. Teme se mogu ticati uspješnosti nastave, ponašanja, pitanja o okruženju za nastavu i pitanja zaštite.

6. Psihosocijalna podrška i dobrobit: Čak i obučene i iskusne nastavnike i drugo obrazovno osoblje kriza može savladati i učiniti da se osjećaju nemoćno. Oni se tada suočavaju s novim izazovima i odgovornosti i sami mogu biti potreseni događajima. Njihova sposobnost da se nose s krizom i nastave pružati obrazovanje učenicima zavisi od njihove dobrobiti i dostupne podrške (vidi, također, Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernice 8-9 na str. 65-66; Standard pristupa i okruženja za učenje 3, smjernicu 8 na str. 70-71 i Standard nastave i učenja 1, smjernicu 6 na str. 79-80).

T Za alate koji pomažu u provođenju ovih standarda, vidi INEE set alata: www.ineesite.org/toolkit

INEE Set alata

↳ INEE Minimalni standardi

↳ Alati za implementaciju

↳ Nastavnici i drugo obrazovno osoblje

5

OBRAZOVNA POLITIKA

Osnovni standardi: učesće lokalne zajednice, koordinacija, analiza

Obrazovna politika

Standard 1 Formulacija zakona i politike

Obrazovne vlasti daju prioritet nastavku i oporavku kvalitetnog obrazovanja uključujući besplatan i inkluzivan pristup školovanju.

Standard 2 Planiranje i implementacija

Obrazovne aktivnosti uzimaju u obzir međunarodne i državne obrazovne politike, standarde i planove, kao i potrebe za učenjem pogođenih populacija.

Međunarodni pravni instrumenti i deklaracije navode pravo svih pojedinaca na obrazovanje. Dužnost državnih vlasti i međunarodne zajednice je da poštuju, štite i ispune ovo pravo. Pravo na slobodu izražavanja, nediskriminaciju, kao i pravo glasa u donošenju odluka o socijalnim i obrazovnim politikama, čine sastavne dijelove prava na obrazovanje.

U periodu krize sve do oporavka važno je da su ova prava zaštićena. U tu svrhu obrazovne vlasti i drugi ključni akteri trebaju izraditi i implementirati vanredni plan obrazovanja. Taj plan treba:

- uzeti u obzir državne i međunarodne obrazovne standarde i politike;
- pokazati obavezu pružanja prava na obrazovanje;
- pokazati spremnost da se odgovori na potrebe za učenjem i prava ljudi pogođenih krizom;
- uključiti korake za obezbjeđenje pristupa kvalitetnom obrazovanju za sve;
- jasno pokazati veze između pripremljenosti za slučaj krize, intervencija u kriznoj situaciji i dugoročnijeg razvoja.

Učešće lokalne zajednice u planiranju i implementaciji pojedinačnih intervencija, programa i politika ključno je za uspjeh pripremljenosti za slučaj krize i intervenciju u kriznoj situaciji.

Kako bi se osigurala promocija rodne jednakosti i poštivanja različitosti vanredne obrazovne politike i programi trebaju u potpunosti sadržavati odredbe Konvencije o pravima djeteta i odražavati okvire Obrazovanja za sve i Milenijskih razvojnih ciljeva. Ovi instrumenti podržavaju i promoviraju obrazovne politike i zakone koji štite od svih vrsta diskriminacije u obrazovanju. To podrazumijeva diskriminaciju na osnovu spola, religije, etničke pripadnosti, jezika i onesposobljenja.

Standard obrazovne politike 1: Formulacija zakona i politike

Obrazovne vlasti daju prioritet nastavku i oporavku kvalitetnog obrazovanja, uključujući besplatan i inkluzivan pristup školovanju.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjernicama)

- Državni obrazovni zakoni, propisi i politike uvažavaju prema međunarodnom humanitarnom pravu i pravu ljudskih prava zaštićeni status obrazovnih objekata, učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja (vidi smjernicu 1).
- Državni obrazovni zakoni, propisi i politike poštuju, štite i pružaju pravo na obrazovanje i osiguravaju kontinuitet obrazovanja (vidi smjernice 1-2).
- Zakoni, propisi i politike brinu se da je svaki obnovljeni ili nadomješteni obrazovni objekat siguran (vidi smjernicu 2-3).
- Zakoni, propisi i politike temelje se na analizi konteksta koja se izrađuje putem suradničkih i inkluzivnih procesa (vidi smjernicu 4).
- Podršku državnim obrazovnim politikama čine akcioni planovi, zakoni i budžeti koji omogućavaju brze intervencije u kriznim situacijama (vidi smjernicu 5-6).
- Zakoni, propisi i politike dopuštaju školama za izbjeglice da koriste nastavne programe i jezik zemlje ili regije porijekla (vidi smjernicu 7).
- Zakoni, propisi i politike dozvoljavaju nedržavnim akterima kao što su NVO-i i agencije UN-a da uspostave vanredne programe obrazovanja (vidi smjernicu 8).

Smjernice

- 1. Dužnost državnih vlasti je da poštuju, štite i pružaju pravo na obrazovanje** u skladu s međunarodnim instrumentima ljudskih prava (vidi Uvod na str. 9).

Ovi instrumenti ljudskih prava uključuju međunarodna pravila o brizi za populaciju s naglaskom na djeci i mladima. Tiču se područja prehrane, rekreacije, kulture, sprečavanja zloupotrebe i predškolskog obrazovanja za djecu mlađu od šest godina. Konvencija o pravima djeteta posebno je važna jer pokriva i pravo djece na obrazovanje i njihova prava unutar obrazovnog procesa kao što je pravo da budu konsultirani pri odlukama koje ih se tiču, pravo da se prema njima ophodi s poštovanjem i pravo da znaju svoja prava (vidi, također, Standard učešća zajednice 1, smjernicu 5 na str. 28-29; Standard pristupa i okruženja za učenje 1, smjernice 1-2 na str. 56-58 i Standard nastave i učenja 1, smjernicu 5-6 na str. 78-80).

Učenci, nastavnici i obrazovno osoblje imaju status civila, a on se primjenjuje i na obrazovne zgrade. Prema Ženevskim konvencijama koje čine dio međunarodnog humanitarnog prava koje priznaje svaka država, zaštićeni su od oružanog napada. Državne vlasti i međunarodni akteri trebaju podržati napore uvrštavanja ovog zaštićenog statusa u državne zakone i praksu i sprečavanja upotrebe obrazovnih objekata u vojne svrhe.

Kada nasilje prijeti kontinuitetu obrazovanja i zaštiti djece prioritet je zagovaranje promoviranja obrazovanja, ljudskih prava i humanitarnog prava vezanog za obrazovanje. Od suštinske važnosti je praćenje i izvještavanje o napadima na učenike, obrazovno osoblje i objekte, kao i o okupiranju obrazovnih objekata. Time se poštuje dostojanstvo žrtava i postiže koordinirana intervencija, istraga i krivično gonjenje (vidi, također, Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernice 1, 3-4 i 6-7 na str. 61-65).

- 2. Državni obrazovni zakoni i politike trebaju osigurati kontinuitet obrazovanja** za sve. Državni i lokalni školski planovi u slučaju vanredne situacije trebaju uzeti u obzir poznate i očekivane opasnosti, kao i one koje se ponavljaju. To uključuje srazmjerno male nepogode kao što su redovne poplave koje kumulativno imaju negativan učinak na obrazovanje. Potrebno je uključiti specifične potrebe ranjivih kategorija djece i mladih. U zemljama gdje ne postoje zakoni o intervencijama u slučaju krize ili nepogode, krizna situacija pruža mogućnost da se takvi zakoni izrade (vidi, također, Standard analize 1, smjernicu 3 na str. 39-40; Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernicu 11 na str. 66 i Standard nastave i učenja 2, smjernicu 6 na str. 85).

Obrazovne politike i programi trebaju sadržavati i usluge predškolskog obrazovanja i vaspitanja za djecu predškolskog uzrasta i njihove roditelje i skrbnike. Te usluge mogu podrazumijevati:

- grupe za ranu njegu i roditeljstvo;
- grupe za igru;
- uključivanje male djece u aktivnosti u sigurnim prostorima;
- povezanost sa zdravstvenim, prehrambenim i drugim službama.

U zemljama koje imaju državnu politiku za mlade krizna situacija pruža priliku da se osnaži višesektorski rad na obrazovanju usmjerenom na mlade. U zemljama bez državne politike za mlade relevantni akteri trebaju imenovati fokusnu tačku za pitanja mladih u kontekstu krize. Potrebno je saradivati na međusektorskom planiranju politike i programa za pitanja mladih i njihovoj implementaciji. Ako je državna politika za mlade izrađena treba se temeljiti na analizi različitih interesa

i utjecaja među podgrupama mladih, kao i mogućnostima i rizicima u vezi s raznim oblicima učešća mladih. Državna politike za mlade nadopunjuje državne okvire za:

- obrazovanje;
- tehničko i stručno obrazovanje i obuku;
- pripremljenost za slučaj krizne situacije.

(Vidi, također, Standard pristupa i okruženja za učenje 1, smjernicu 2 na str. 58 i *Minimalne standarde ekonomskog oporavka nakon krize SEEP mreže*, Standard stvaranja zaposlenja).

3. Sigurnost novih i obnovljenih škola: Mjesta za školske objekte treba birati na osnovu sigurnosti od poznatih opasnosti i prijetnji, a škole treba projektovati i graditi tako da budu otporne. Treba planirati dovoljno prostora tako da se obrazovanje ne ometa u slučaju da su škole potrebne kao privremeni smještaj u slučaju krize (vidi, također, Standard pristupa i okruženja za učenje 1, smjernicu 9 na str. 60; Standard pristupa i okruženja za učenje 3, smjernice 1-2 na str. 67-68 i *INEE Smjernice o sigurnijoj izgradnji škola* dostupne u sklopu INEE seta alata: www.ineesite.org/toolkit).

4. Analiza konteksta: Obrazovni zakoni i politike moraju odražavati podrobno razumijevanje društvene, ekonomske, sigurnosne, okolišne i političke dinamike u kontekstu krizne situacije. Na taj način će obrazovno planiranje i programiranje ispuniti potrebe i prava učenika i šire društvene zajednice, a neće pogoršati društvene podjele ili sukobe.

Analize konteksta mogu uključivati procjenu sukoba, procjene ljudskih prava i analize rizika i pripremljenosti u slučaju krize. Obrazovne vlasti i drugi obrazovni akteri trebaju doprinijeti analizi konteksta kako bi se pobrinuli da se razmotre i pitanja obrazovanja. Analiza konteksta uključuje široke konsultacije s lokalnom zajednicom. Obrazovne vlasti i drugi obrazovni akteri trebaju zagovarati da se takve analize preduzimaju u sklopu redovnih pregleda obrazovnih sektora i procesa reformi (vidi, također, Standard analize 1, smjernicu 3-6 na str. 39-41).

Analiza rizika uključuje i analizu rizika od korupcije u političkom, administrativnom i humanitarnom okruženju. Pri planiranju i implementaciji obrazovnih intervencija diskusija korupcije treba biti što je moguće otvorenija. Naime, otvorena diskusija je najbolji način da se dođe do čvrstih politika za suzbijanje korupcije. Diskusija o pitanjima korupcije ne znači opravdavanje korupcije ili impliciranje posebne ranjivosti određenog aktera (vidi, također, Standard analize 1, smjernicu 3 na str. 39-40).

- 5. Razmjena informacija i informacijski sistemi:** Oni koji rade na izradi i implementaciji obrazovne politike trebaju razmjenjivati informacije o politikama i strateškim intervencijama. To je posebno važno za ublažavanje sukoba i nepogoda. Informacije trebaju biti lako razumljive i pristupačne svima (vidi, također, Standard koordinacije 1, smjernicu 3 na str. 35-36).

Zakoni, propisi i politike trebaju se izrađivati na osnovu pouzdanih informacija. Podaci informacionog sistema za upravljanje obrazovanjem trebaju biti povezani s informacijama o područjima i populacijskim grupama podložnim određenim vrstama kriznih situacija. To predstavlja strategiju pripremljenosti koja državnom i lokalnom obrazovnom planiranju obezbjeđuje ulazne informacije. Obrazovne podatke koje prikuplja lokalna zajednica po mogućnosti treba uvrstiti u državni informacijski sistem za upravljanje obrazovanjem (vidi, također, Standard analize 3, smjernicu 3 na str. 48-49).

- 6. Okviri pripremljenosti za slučaj krize:** Obrazovanje mora činiti sastavni dio državnih okvira pripremljenosti za slučaj krize. Potrebno je osigurati resurse kako bi se omogućila djelotvorna i blagovremena obrazovna intervencija. Međunarodni akteri kroz podršku državnih ili lokalnih obrazovnih programa trebaju promovirati pripremljenost za obrazovnu intervenciju u slučaju krize kao sastavni dio razvojnih programa. Okviri pripremljenosti trebaju sadržavati izričite odredbe o učešću djece i mladih u intervencijama na nivou lokalne zajednice (vidi, također, Standard učešća zajednice 1, smjernice 4-5 na str. 27-29; Standard učešća zajednice 2, smjernicu 5 na str. 33; Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernicu 11 na str. 66 i Standard nastave i učenja 2, smjernicu 6 na str. 85).
- 7. Nediskriminacija:** Obrazovne vlasti moraju se pobrinuti da obrazovanje dosegne sve grupe na jednakopravan način. Prema međunarodnom pravu izbjeglicama se na nivou osnovnog obrazovanja moraju obezbijediti ista obrazovna prava kao i državljanima. Na višim nivoima izbjeglice trebaju imati pristup studijima, priznavanju svjedočanstava, diploma i zvanja, oslobađanju od školarina i provizija i pristup stipendijama prema uvjetima ekvivalentnim onima za državljane zemlje domaćina. Interno raseljeni učenici zadržavaju ista obrazovna prava kao i državljani koji nisu raseljeni. Na njih se primjenjuje državno i međunarodno pravo ljudskih prava i Vodeći principi o internoj raseljenosti (vidi, također, Standard pristupa i okruženja za učenje 1, smjernice 1-2 i 4 na str. 56-59; Standard nastave i učenja 1, smjernice 3 i 7-8 na str. 77-81 i Standard nastave i učenja 2, smjernicu 5 na str. 84).

- 8. Nevladinim i UN-ovim akterima** treba dozvoliti da dopunjuju državno pružanje obrazovanja kako bi se ispunile obrazovne potrebe i prava svih učenika. Država domaćin treba omogućiti njihov pristup uspostavljanju programa i objekata, kao i brzim i sigurnim intervencijama u kriznim situacijama. To može podrazumijevati mogućnosti odobrenja viza po hitnom postupku i posebne carinske propise za materijale za obrazovanje i pomoć.

Standard obrazovne politike 2: Planiranje i implementacija

Obrazovne aktivnosti uzimaju u obzir međunarodne i državne obrazovne politike, standarde i planove, kao i potrebe za učenjem pogođenih populacija.

Ključne aktivnosti (čitati skupa sa smjernicama)

- Formalni i neformalni obrazovni programi odražavaju međunarodne i državne pravne okvire i politike (vidi smjernicu 1).
- Planiranje i implementacija obrazovnih aktivnosti integrirani su s drugim sektorima za intervencije u kriznoj situaciji (vidi smjernicu 2).
- Vanredni obrazovni programi su povezani s državnim obrazovnim planovima i strategijama i integrirani u dugoročnji razvoj obrazovnog sektora.
- Obrazovne vlasti izrađuju i implementiraju državne i lokalne obrazovne planove koji podrazumijevaju pripreme i intervencije za buduće i aktuelne krizne situacije (vidi smjernicu 3).
- Finansijski, tehnički, materijalni i ljudski resursi su dovoljni za učinkovitu i transparentnu izradu obrazovne politike i za planiranje i implementaciju obrazovnih programa (vidi smjernice 4-5).

Smjernice

- 1. Ispunjavanje obrazovnih prava i ciljeva:** Formalni i neformalni obrazovni programi trebaju pružiti inkluzivne obrazovne aktivnosti koje ispunjavaju obrazovna prava i ciljeve. Trebaju biti u skladu s državnim i međunarodnim pravnim okvirima (vidi Standard pristupa i okruženja za učenje 1, smjernice 1-2 i 4 na str. 56-59 i Standard obrazovne politike 1, smjernice 1 i 7 na str. 106-109).
- 2. Međusektorske povezanosti:** Obrazovne intervencije, uključujući predškolske i omladinske aktivnosti, trebaju biti povezane s aktivnostima koje se provode u drugim sektorima kao što je vodosnabdijevanje, promoviranje sanitarija i higijene, prehrana, sigurnost hrane i pomoć u hrani, privremeni smještaj, zdravstvene usluge i ekonomski oporavak (vidi, također, Standard analize 1, smjernicu 6 na str. 41; Standard pristupa i okruženja za učenje 1, smjernicu 9 na str. 60; Standard pristupa i okruženja za učenje 3 na str. 67-71; Sphere Priručnik i *Minimalne standarde ekonomskog oporavka nakon krize* SEEP mreže; Standard stvaranja zaposlenja i Standarde razvoja poduzetništva).

3. Državni i lokalni obrazovni planovi: Naznačiti aktivnosti koje treba preduzeti u aktuелnoj ili budućim kriznim situacijama. Treba odrediti donošenje odluka, koordinaciju i mehanizme sigurnosti i zaštite međusektorske koordinacije. Planove treba temeljiti na detaljnom razumijevanju konteksta i oni trebaju uključivati indikatore i mehanizme za rano upozoravanje na moguću nepogodu ili sukob. Trebaju ih podupirati odgovarajuća obrazovna politika i okviri. Treba postojati sistem redovnog revidiranja državnih i lokalnih obrazovnih planova (vidi također: Standard učešća zajednice 1, smjernicu 4 na str. 27-28; Standard učešća zajednice 2 na str. 31-33; Standard koordinacije 1, smjernicu 1 na str. 34-35; Standard analize 1, smjernicu 3 na str. 39-40 i Standard obrazovne politike 1, smjernicu 4 na str. 108).

4. Resursi: Državne vlasti, humanitarne agencije, donatori, NVO-i, lokalne zajednice i drugi akteri trebaju sarađivati na obezbjeđenju adekvatnih sredstava za pružanje obrazovanja u kriznoj situaciji. Država treba voditi koordinaciju resursa i integrirati je s postojećim mehanizmima koordinacije. Kada to kontekst dozvoljava pri dodjeli resursa treba postići ravnotežu između:

- fizičkih elemenata kao što su dodatne učionice, udžbenici i materijali za nastavu i učenje;
- kvalitativnih komponenti kao što su kursevi obuke, materijali za nastavu i učenje za nastavnike i nadzornike.

Potrebno je izdvojiti sredstva za sistematizirano i centralizirano izvještavanje o napadima na obrazovanje i za prikupljanje, analizu i razmjenu obrazovnih podataka (vidi, također, Standard učešća zajednice 2, smjernicu 1 na str. 31; Standard koordinacije 1, smjernice 1-2 na str. 34-35; Standard analize 1 na str. 37-42; Standard analize 2, smjernicu 2 na str. 44; Standard analize 2, smjernicu 3 na str. 44; Standard analize 4, smjernice 3-4 na str. 51 i Standard pristupa i okruženja za učenje 2, smjernice 4 i 7 na str. 63-65).

5. Transparentnost i odgovornost: Centralne i lokalne vlasti, lokalne zajednice i humanitarni akteri trebaju razmjenjivati relevantne informacije o planiranju i implementaciji politika, uključujući prakse za sprečavanje korupcije (u novčanom i nenovčanom obliku). Transparentnost je važna u svrhu učinkovitog praćenja i odgovornog ponašanja. Potrebno je uspostaviti povjerljive i kulturološki odgovarajuće sisteme prijavljivanja slučajeva korupcije. To podrazumijeva politike kojima se ljudi podstiču da prijave korupciju i politike kojima će se zaštititi oni koji se na to odluče (vidi, također, Standard koordinacije 1, smjernicu 5 na str. 36; Standard analize 1, smjernicu 3 na str. 39-40 i Standard obrazovne politike 1, smjernicu 4 na str. 108).

T Za alate koji pomažu u provođenju ovih standarda, vidi INEE set alata: www.ineesite.org/toolkit

INEE Set alata

- ↳ INEE Minimalni standardi
- ↳ Alati za implementaciju
- ↳ Obrazovna politika

DODATAK 1: GLOSAR

Akter: osoba, grupa ili institucija koja ima interes za projekat ili program.

Diskriminacija: drugačiji tretman koji dovodi do uskraćivanja pristupa pogodnostima, uslugama, mogućnostima, pravima ili sudjelovanju na osnovu roda, religije, seksualne orijentacije, starosne dobi, etničke pripadnosti, HIV statusa ili drugih faktora.

Djeca: sve osobe od 0 do 18 godina starosti. Ova kategorija uključuje većinu adolescenata (10-19 godina). Preklapa se s kategorijom mladih (15-24 godina) (vidi također definiciju "mladi").

Djeca vezana za oružane snage i oružane grupe: djeca mogu biti oteta ili prisilno regrutirana ili se mogu 'dobrovoljno' priključiti borbenim snagama. Nisu uvijek naoružana. Mogu biti nosači, špijuni, kuhari ili žrtve teškog seksualnog nasilja. Ova djeca lišena su mogućnosti obrazovanja. Tokom procesa demobilizacije i reintegracije posebnu pažnju treba posvetiti njihovim specifičnim obrazovnim potrebama, uključujući formalno i neformalno obrazovanje, ubrzano učenje, stručno učenje i učenje životnih vještina. Posebnu pažnju treba posvetiti djevojčicama koje se često previđaju ili isključuju iz programa rehabilitacije.

Dobrobit: stanje holističnog zdravlja i proces postizanja ovog stanja. Tiče se fizičkog, emotivnog, društvenog i kognitivnog zdravlja. Dobrobit podrazumijeva ono što je dobro za osobu: posjedovanje smislene društvene uloge; osjećaj sreće i nade; život prema dobrim lokalno definiranim vrijednostima; pozitivni društveni odnosi i okruženje koje pruža podršku; nošenje sa izazovima uz korištenje pozitivnih životnih vještina; sigurnost, zaštita i pristup kvalitetnim uslugama (vidi također pod "kognitivan").

Životne vještine: vještine i sposobnosti za pozitivno ponašanje koje pojedincima omogućavaju da se prilagođavaju i učinkovito nose sa zahtjevima i izazovima svakodnevnog života. Pomažu ljudima da misle, osjećaju, djeluju i imaju interakcije kao pojedinci i aktivni članovi društva. Životne vještine spadaju u tri međupovezane kategorije: *kognitivnu; ličnu ili emotivnu i međuljudsku ili društvenu*. Životne vještine mogu biti generalne: na primjer analiziranje i upotreba informacija, komuniciranje i učinkovite interakcije s drugima. Mogu se ticati specifičnih sadržajnih područja kao što su smanjivanje rizika, zaštita okoliša, promocija zdravlja, prevencija HIV-a, prevencija nasilja ili izgradnja mira. Potreba za životnim vještinama često se povećava u situacijama krize što zahtijeva povećan fokus na izgradnji životnih vještina relevantnih i primjenjivih u situaciji krize i u lokalnom kontekstu.

Zaštita: sloboda od svih oblika zlostavljanja, izrabljivanja, nasilja i nemara.

Zaštita djece: sloboda od svih oblika zloupotrebe, iskorištavanja, nemara i nasilja, uključujući maltretiranje; seksualno iskorištavanje; nasilje vršnjaka, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja; prirodne opasnosti; oružje i municiju; mine i neeksplozivna ubojita sredstva; oružana lica; lokacije unakrsne vatre; političke i vojne prijetnje i regrutiranje u oružane snage ili oružane grupe.

Izbjeglja: prema Konvenciji o statusu izbjeglica iz 1951. godine izbjeglica je neko ko “zbog osnovanog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, te zbog pripadnosti određenoj društvenoj grupi, ili zbog političkog mišljenja, ne može ili se zbog tog straha ne želi staviti pod zaštitu dotične države; ili osoba bez državljanstva koja se nalazi izvan zemlje prethodnog stalnog boravišta, a koja se ne može ili se zbog straha ne želi vratiti u tu državu”.

Izgradnja kapaciteta: jačanje znanja, sposobnosti, vještina i ponašanja koje ljudima i organizacijama pomažu da postignu svoje ciljeve.

Inkluzivno obrazovanje: osigurava prisustvo, sudjelovanje i uspjeh svih pojedinaca u mogućnostima učenja. Podrazumijeva da obrazovne politike, prakse i objekti odgovaraju različitim potrebama svih pojedinaca u datom kontekstu. Isključivanje iz obrazovanja može biti posljedica diskriminacije, nedostatka podrške za otklanjanje prepreka ili upotrebe jezika, sadržaja ili nastavnih metoda koje nisu primjerene svim učenicima. Osobe s fizičkim, osjetilnim, mentalnim i intelektualnim onesposobljenjima često su najviše isključene iz obrazovanja. Situacije krize utječu na isključivanje. Pojedinci koji su ranije mogli pristupiti obrazovanju mogu biti isključeni zbog okolnosti, društvenih, kulturnih, fizičkih ili infrastrukturnih faktora. Inkluzivno obrazovanje znači pobrinuti se da ove prepreke sudjelovanju i učenju budu otklonjene i da su nastavne metodologije i programi pristupačni i primjereni učenicima s onesposobljenjima. Svi pojedinci su dobrodošli i pruža im se podrška za napredovanje tako što se odgovara na njihove individualne potrebe.

Interno raseljeno lice (IRL): osoba koja je bila prisiljena napustiti svoj dom kako bi unutar svoje zemlje našla sigurno utočište bez prelaženja međunarodne granice. IRL često bježe iz istih razloga kao i izbjeglice, a to su oružani sukob, nepogode, generalno nasilje ili kršenja ljudskih prava. Međutim, u pravnom smislu oni ostaju pod zaštitom svojih vlada bez obzira što su možda upravo te vlade uzrok njihovog bijega. Kao građani zadržavaju svoja prava, uključujući pravo na zaštitu i prema pravu ljudskih prava i prema međunarodnom humanitarnom pravu.

Ishodi učenja: znanja, stavovi, vještine i sposobnosti koje učenici postignu kroz učešće u obrazovnom kursu ili programu. Ishodi učenja obično se opisuju u smislu onoga što učenici “trebaju znati i umjeti raditi”, a rezultat je procesa nastave i učenja.

Kapacitet: spoj prednosti, karakteristika i resursa koji su dostupni pojedincu, lokalnoj zajednici, društvu ili organizaciji i koji se mogu iskoristiti za postizanje usaglašenih ciljeva.

Kvalitetno obrazovanje: kvalitetno obrazovanje je priuštivo, pristupačno, rodno osjetljivo i odgovara na potrebe različitosti. Podrazumijeva 1) sigurno i inkluzivno okruženje primjereno potrebama učenika; 2) kompetentne i dobro obučene nastavnike sa stručnim znanjima iz predmeta i pedagogije; 3) odgovarajući nastavni program prilagođen kontekstu, koji je razumljiv i kulturno, jezički i društveno primjeren učenicima; 4) adekvatne i relevantne materijale za nastavu i učenje; 5) suradničke metode procesa nastave i učenja koje poštuju dostojanstvo učenika; 6) odgovarajuće veličine razreda i omjere nastavnika naspram učenika i 7) naglasak na rekreaciji, igri, sportu i kreativnim aktivnostima iz područja kao što su pismenost, matematička pismenost i životne vještine.

Klaster za obrazovanje: međuagencijski mehanizam koordinacije za agencije i organizacije s ekspertizom i mandatom za humanitarnu intervenciju unutar obrazovnog sektora u situacijama interne raseljenosti. Uspostavljen 2007. godine uz pomoć IASC-a (vidi zasebnu stavku), Klaster za obrazovanje na globalnom nivou predvode UNICEF i Save the Children. Na nivou zemalja druge agencije mogu preuzeti vodstvo, a državno ministarstvo obrazovanja aktivno sudjeluje. UNHCR je vodeća agencija u kontekstima izbjeglica. Klaster za obrazovanje odgovoran je za jačanje pripremljenosti tehničkih kapaciteta za intervencije u slučaju humanitarnih kriza. Tokom humanitarnih intervencija treba osigurati predvidivo vodstvo i odgovornost u obrazovnom sektoru.

Kognitivan: mentalni procesi kao što su razmišljanje, mašta, percepcija, pamćenje, donošenje odluka, rezonovanje i rješavanje problema.

Kriza: ozbiljan poremećaj u funkcioniranju lokalne zajednice ili društva koji podrazumijeva opsežne ljudske, materijalne, ekonomske ili okolišne gubitke i utjecaje koji prevazilaze sposobnost pogođene zajednice ili društva da se s njima nose koristeći vlastite resurse.

Lična sigurnost: sloboda od fizičke ili psihosocijalne povrede.

Ljudska prava: način osiguranja dostojanstvenog života. Ljudska prava su univerzalna i neotuđiva: ne mogu se dati niti oduzeti. U kontekstu krize ključna ljudska prava, kao što je nediskriminacija, zaštita i pravo na život, postaju neposredni prioritet, a postepeno ostvarenje ostalih prava može se osloniti na dostupne resurse. Pošto je obrazovanje od instrumentalne važnosti za zaštitu, nediskriminaciju i preživljavanje mora se smatrati ključnim ljudskim pravom. Međunarodno pravo ljudskih prava predstavlja skup međunarodnih pravnih povelja i normativnih standarda koji određuju obaveze država da poštuju, štite i ostvaruju ljudska prava u svakom kontekstu, uključujući i tokom perioda krize. U slučaju sukoba primjenjuju se i međunarodno humanitarno i krivično pravo. Te povelje i standardi reguliraju neprijateljske sukobe, štite civile i određuju dužnosti aktera koji osporavaju, zamjenjuju ili djeluju u ime država. Pravo o izbjeglicama opisuje obaveze vlada prema osobama raseljenim preko međunarodnih granica zbog straga od progona ili oružanog sukoba.

Lokalni obrazovni odbor: postojeći ili novi odbor koji utvrđuje i rješava obrazovne potrebe u lokalnoj zajednici. Članovi uključuju predstavnike roditelja i njegovatelja, nastavnika, učenika, lokalnih organizacija i lidera, marginaliziranih grupa, udruženja civilnog društva, omladinskih grupa i zdravstvenih radnika.

Međuagencijski stalni odbor (Inter-Agency Standing Committee, IASC): međuagencijski forum za koordinaciju, izradu politike i donošenje odluka u području humanitarne pomoći. IASC je uspostavljen u junu 1992. godine kao odgovor na Rezoluciju Generalne skupštine UN-a o jačanju humanitarne pomoći. IASC uključuje i ključne partnere iz UN-a i vanjske humanitarne partnere.

Mjesta za učenje: lokacija prostora za učenje.

Mladi i adolescenti: mladi su osobe između 15 i 24 godina starosti, a adolescenti su osobe između 10 i 19 godina starosti. Zajedno čine najveću kategoriju mladih ljudi, odnosno onih u dobi od 10 do 24 godine. Kraj adolescencije i početak odrasle dobi variraju. Unutar jedne zemlje ili kulture mogu postojati različite starosne dobi kada se pojedinac smatra dovoljno odraslim da mu društvo povjeri određene zadatke. U situacijama krize, potrebe adolescenata razlikuju se od potreba mlađe djece i odraslih. Mladost se odnosi na period napredovanja ka nezavisnoj odgovornosti. Definicije zavise od konteksta i društvenokulturnih, institucionalnih, ekonomskih i političkih faktora.

“Ne nanijeti štetu”: pristup pomoću kojeg se utvrđuju nenamjerni negativni ili pozitivni utjecaji humanitarnih i razvojnih intervencija u kontekstima gdje postoji sukob ili rizik od sukoba. Može se primijeniti tokom planiranja, monitoringa i evaluacije kako bi se osiguralo da intervencija neće pogoršati sukob već, naprotiv, doprinijeti njegovom rješavanju. “Ne nanijeti štetu” smatra se ključnom osnovom rada organizacija koje djeluju u situacijama sukoba.

Neformalno obrazovanje: obrazovne aktivnosti koje ne odgovaraju definiciji formalnog obrazovanja (vidi zasebnu stavku). Neformalno obrazovanje odvija se i unutar i izvan obrazovnih institucija i služi ljudima svih starosnih dobi. Ne vodi uvijek certificiranju. Programe neformalnog obrazovanja karakterizira njihova raznolikost, fleksibilnosti i sposobnost da brzo odgovore na novonastale obrazovne potrebe djece i odraslih. Često su osmišljeni za specifične grupe učenika, na primjer za one koji su prestari za svoj razredni uzrast, one koji ne pohađaju formalne škole ili za odrasle. Nastavni programi mogu se temeljiti na formalnom obrazovanju ili na novim pristupima. Tu, na primjer, spadaju ubrzano dopunsko učenje, programi nakon škole, pismenost i matematička pismenost. Neformalno obrazovanje može dovesti do kasnijeg upisa u formalne obrazovne programe. Ovo se ponekad naziva “druga šansa za obrazovanje”.

Obrazovanje u situacijama krize: kvalitetne mogućnosti učenja za sve uzraste u situacijama krize, uključujući predškolsko, osnovno, srednje, neformalno, tehničko, stručno, visoko obrazovanje i obrazovanje za odrasle. Obrazovanje u situacijama krize pruža fizičku, psihosocijalnu i kognitivnu zaštitu koja može održati i spasiti živote.

Obrazovna intervencija: pružanje obrazovnih usluga kako bi se ispunile potrebe i prava ljudi na obrazovanje u periodu krize sve do oporavka.

Obrazovne vlasti: vlade sa pripadajućim ministarstvima, odjelima, institucijama i agencijama odgovornim za osiguranje prava na obrazovanje. Rukovode pružanjem obrazovanja na državnom, okružnom i lokalnom nivou. U kontekstima gdje je autoritet vlade kompromitiran, nedržavni akteri poput NVO-a i agencija UN-a ponekad mogu preuzeti ovu odgovornost.

Odgovornost: obrazloženje smislenosti i razloga za djelovanje i odluke koje uzima u obzir potrebe, zabrinutosti i kapacitete i okolnosti pogođenih strana. Odgovornost se tiče transparentnosti procesa upravljanja, uključujući raspolaganje finansijskim sredstvima. Tiče se prava da se čuje glas i obaveze da se na njega odgovori. U obrazovanju odgovornost znači smatrati da su oni koji pružaju obrazovanje odgovorni za kvalitet usluge u smislu znanja, vještina i stavova učenika; ponašanja nastavnika i uspješnosti škola ili sistema.

Onesposobljenje: umanjene fizičke, mentalne, intelektualne ili osjetilne sposobnosti i prepreke u smislu stava i okruženja koje sprečavaju potpuno i učinkovito ravnopravno sudjelovanje pojedinaca u društvu.

Opasnost: potencijalno štetan fizički događaj, fenomen ili ljudska aktivnost koja može dovesti do gubitka života ili povreda, oštećenja imovine, društvenih i ekonomskih poremećaja ili okolišne degradacije. Opasnosti mogu biti prirodne ili nastati zbog ljudskog djelovanja ili spoja ova dva uzroka. Rizik koji predstavlja opasnost zavisi od toga koliko je vjerovatna i od toga gdje, koliko često i s kakvim intenzitetom se pojavljuje. Na primjer, mali zemljotres u području pustinje koji se dešava jednom u sto godina predstavlja mali rizik za ljude. Poplava urbanog područja koja doseže 3 metra u roku od 48 sati svakih 5-10 godina ima relativno visoku vjerovatnoću i zahtijeva mjere ublažavanja.

Oporavak: obnova i unapređenje pogodnosti, prihoda za život, uvjeta života ili psihosocijalne dobrobiti pogođenih zajednica, uključujući napore da se smanje faktori rizika od krize.

Opća sigurnost: zaštita od prijetnji, opasnosti, povreda ili gubitka.

Ostvarivanje prihoda za život: sposobnosti, sredstva, mogućnosti i aktivnosti potrebne za osiguranje prihoda za život. Sredstva podrazumijevaju finansijske, prirodne, fizičke, društvene i ljudske resurse. To su, na primjer, zalihe, zemljište i pristup tržišnim i transportnim sistemima. Prihodi za život su održivi kada se mogu nositi i oporaviti od stresa i šokova, održati ili unaprijediti sposobnosti i sredstva i pružiti održive mogućnosti izdržavanja za sljedeću generaciju.

Otpornost: kapacitet sistema, lokalne zajednice ili pojedinca potencijalno izloženog opasnostima da se prilagodi. Ovo prilagođavanje podrazumijeva odolijevanje ili mijenjanje kako bi se dosegao ili održao prihvatljiv nivo funkcioniranja i strukture. Otpornost zavisi od odbrambenih mehanizama i životnih vještina kao što su rješavanje problema, sposobnost pronalaženja podrške, motivacije, optimizma, vjere, upornosti i snalažljivosti. Otpornost se pojavljuje kada su zaštitni faktori koji podržavaju dobrobit jači od faktora rizika koji nanose štetu.

Ocjenjivanje: 1) ispitivanje koje se provodi prije planiranja obrazovnih aktivnosti i intervencija u vanrednoj situaciji kako bi se odredile potrebe, propusti u intervenciji i dostupni resursi; 2) provjera napretka i uspjeha učenika. "Ocjenjivanje ishoda učenja" je oblik ocjenjivanja određen obrazovnim programom. Niz alata za ocjenjivanje dostupan je u sklopu INEE seta alata: www.ineesite.org/toolkit. Alate za ocjenjivanje uvijek treba prilagoditi informacijama koje se traže u određenom kontekstu ili okruženju.

Participatorno (suradničko) učenje: pristup nastavi i učenju koji se fokusira na učenika. Učenik se ohrabruje na učenje kroz aktivan rad, koriste se male grupe, konkretni materijali, otvorena pitanja i vršnjačko učenje. Na primjer, učenici koriste praktične aktivnosti kako bi razumjeli matematičke koncepte ili rade zajedno na rješavanju problema i postavljanju i odgovaranju na pitanja. Participatorno učenje se razlikuje od metodologija koje su usmjerene na nastavnika koje karakterizira pasivnost učenika koji sjede u klupama, odgovaraju na zatvorena pitanja i prepisuju s table. Suradničko učenje se također može koristiti s nastavnicima i obrazovnim vlastima kako bi ih se podržalo u analizi njihovih potreba, pronalaženju rješenja, te izradi i implementaciji plana akcije. U tim kontekstima može uključivati učešće zajednice, koordinaciju i analizu.

Potresenost: stanje pogođenosti, anksioznosti i nestabilnosti. Može se desiti zbog teških životnih uvjeta kao što su siromaštvo i prenapućenost, ili zbog izloženosti prijetnjama po ličnu sigurnost ili dobrobit.

Prevenција: aktivnosti preduzete kako bi se izbjegli štetni utjecaji opasnosti i s njima povezanih kriza (vidi zasebne stavke koje se odnose na ove termine).

Predškolsko obrazovanje i vaspitanje: proces kojim mala djeca od 0 do 8 godina razvijaju optimalno fizičko zdravlje, mentalnu pažnju, emotivno pouzdanje, društvene kompetencije i spremnost da uče. Ove procese podržavaju socijalne i finansijske politike, kao i sveobuhvatno programiranje koje integrira usluge koje se odnose na zdravlje, prehranu, vodu, sanitarije, higijenu, obrazovanje i zaštitu djece. Sva djeca i porodice imaju koristi od visoko kvalitetnih programa, ali grupe u nepovoljnom položaju imaju najviše koristi.

Pripremljenost: znanja i kapaciteti koje razvijaju vlade, profesionalne organizacije za intervenciju i oporavak, lokalne zajednice i pojedinci u svrhu učinkovitog pripremanja, intervencije i oporavka od utjecaja vjerovatne, prijetće ili aktualne opasnosti.

Pristup: mogućnost upisa, pohađanja i završavanja formalnog ili neformalnog obrazovnog programa. Kada je pristup neograničen, to znači da ne postoje praktične, finansijske, fizičke, sigurnosne, strukturalne, institucionalne i društveno-kulturološke prepreke koje bi mogle spriječiti učenike da pohađaju i završe dati obrazovni program.

Procesi nastave i učenja: interakcije između učenika i nastavnika. Nastava se planira prema nastavnom programu koji je zasnovan na potrebama utvrđenim kroz procjene, a omogućava se kroz obuku nastavnika. Suradnički i inkluzivni procesi nastave i učenja usmjereni na učenike uključuju širu zajednicu u pružanje i održavanje obrazovanja.

Procjena rizika: metodologija kojom se određuje priroda i raspon rizika tako što se analiziraju potencijalne opasnosti i evaluiraju postojeći uvjeti ranjivosti koji bi potencijalno mogli postati prijetnja ili nanijeti štetu ljudima, imovini, prihodima za život i okolišu od kojih zavise.

Prostori za učenje: mjesto gdje se odvija nastava i učenje. To su, na primjer, privatni domovi, dječiji centri, predškolske ustanove, privremeni objekti i škole.

Prostori i škole prilagođene potrebama djece: sigurni prostori i škole gdje lokalne zajednice stvaraju podsticajna okruženja za pristup djece aktivnostima, slobodnim i strukturiranim igrama, rekreativnim i aktivnostima za slobodno vrijeme, kao i aktivnostima učenja. Prostori koji su prilagođeni potrebama djece mogu pružiti zdravstvenu, prehrambenu i psihosocijalnu podršku i druge aktivnosti koje obnavljaju osjećaj normalnosti i kontinuiteta. Osmišljeni su i funkcioniraju na suradnički način. Mogu služiti određenoj dobnoj grupi djece ili raznim uzrastima. Prostori i škole koji su prilagođeni potrebama djece važni su u periodima krize sve do oporavka.

Psihosocijalna podrška: procesi i aktivnosti koji promoviraju holističku dobrobit ljudi u njihovom društvenom svijetu. Podrazumijeva podršku porodice i prijatelja. Primjeri podrške porodice i lokalne zajednice uključuju napore spajanja odvojene djece i organiziranja obrazovanja u kontekstu krizne situacije.

Razvrstani podaci: statističke informacije razdvojene na sastavne dijelove. Na primjer, podaci za procjenu o uzorku populacije mogu se analizirati na osnovu spola, dobne grupe i geografskog područja.

Ranjivost: karakteristike i okolnosti pojedinaca ili grupa koje ih čine podložnim napadu, povredi ili traumi. Primjeri ranjivih grupa mogu biti djeca bez nadzora, osobe s onesposobljenjima, domaćinstva s jednim nosiocem i djeca ranije vezana za oružane snage i oružane grupe.

Relevantno obrazovanje: mogućnosti učenja primjerene učenicima. Relevantno obrazovanje uzima u obzir lokalne tradicije i institucije, pozitivne kulturne prakse, sisteme vjerovanja i potrebe lokalne zajednice. Priprema djecu za pozitivnu budućnost u društvu u državnom i međunarodnom kontekstu. Relevantno obrazovanje je element kvaliteta obrazovanja i tiče se onoga što se nauči, kako se nauči i koliko je učenje učinkovito.

Rizik: proizvod vanjskih prijetnji kao što su prirodne opasnosti, učestalost HIV-a, rodno nasilje, oružani napadi i otmice u kombinaciji s individualnim ranjivostima kao što su siromaštvo, fizička ili mentalna onesposobljenja ili pripadnost ranjivoj grupi.

Rod: uloge, odgovornosti i identiteti žena i muškaraca i njihovo vrednovanje u društvu. Kulturološki su određeni i vremenom se mijenjaju. Rodni identiteti određuju očekivana razmišljanja i ponašanja žena i muškaraca. Ova ponašanja uče se u porodici i u školama, kao i kroz vjerska učenja i medije. Rodne uloge, odgovornosti i identiteti mogu se mijenjati jer su društveno naučeni.

Rodna ravnoteža: približno jednak broj muškaraca i žena, dječaka i djevojčica. Može se odnositi na sudjelovanje i ulogu u aktivnostima i donošenju odluka kako bi se osiguralo razmatranje i zaštita interesa i muškaraca i žena. Može se odnositi na broj muškaraca i žena koje su zaposlile obrazovne vlasti ili međunarodne i državne agencije. Posebno je važno u kontekstu zapošljavanja nastavnika. Ravnoteža muškaraca i žena na svim nivoima stvara više mogućnosti za diskusiju i rješavanje različitih utjecaja politika i programiranja na muškarce i žene, dječake i djevojčice.

Rodno nasilje: bilo kakvo štetno djelovanje zasnovano na rodnim razlikama. U mnogim kontekstima žene su podložnije rodnom nasilju zbog nižeg statusa u društvu. Muškarci i dječaci također mogu biti žrtve, posebno seksualnog nasilja. Priroda i opseg rodno nasilja razlikuje se u zavisnosti od kulture, zemlje i regije. Primjeri rodno nasilja su:

- *seksualno nasilje* poput seksualnog iskorištavanja i zlopotrebe, prisilne prostitucije i prisilnog braka i braka koji se sklapa s maloljetnom osobom;
- *nasilje u domaćinstvu i porodici* uključujući fizičko, emotivno i psihološko zlostavljanje;
- *štetne kulturne ili tradicionalne prakse* kao što je sakaćenje ženskih genitalija, ubistva iz časti i nasljeđivanje udovica koje obično dobiju muški članovi porodice preminulog supruga.

Situacija krize: situacija poremećenosti zajednice koja se još nije vratila u stanje stabilnosti.

Smanjenje rizika od krize: koncept i praksa smanjenja rizika kroz sistematske napore analize i upravljanja uzročnim faktorima kriza, uključujući smanjenu izloženost opasnostima, smanjenu ranjivost ljudi i imovine, mudro upravljanje zemljištem i okolišem i poboljšanu pripremljenost za nepogode.

Ublažavanje sukoba: aktivnosti i procesi koji 1) su osjetljivi na sukob i ne povećavaju tenzije ili izvore nasilja i 2) nastoje riješiti uzroke sukoba i promijeniti ponašanja i percepcije učesnika sukoba. Humanitarne, razvojne aktivnosti i aktivnosti oporavka revidiraju se u odnosu na njihov učinak na kontekst sukoba u kojem se odvijaju i u odnosu na doprinos dugoročnijem miru i stabilnosti. Pristupi ublažavanja sukoba mogu se koristiti za sprečavanje sukoba i intervencije u situacijama tokom i nakon sukoba.

Upravljanje informacijama: podrazumijeva procjenu potreba, kapaciteta i pokrivenosti i za njih vezani monitoring i evaluaciju, pohranjivanje podataka, analizu podataka i sisteme za razmjenu informacija. Alati i sistemi za upravljanje informacijama trebaju pomoći akterima da odluče koje činjenice i podatke prikupljati, obrađivati i razmjenjivati s kim, kada, u koje svrhe i na koji način.

Učenici: osobe, uključujući djecu, mlade i odrasle koji učestvuju u obrazovnim programima. Tu su još i učenici u formalnim školama, polaznici obuke u sklopu programa tehničkog i stručnog obrazovanja i obuke i učesnici u neformalnom obrazovanju kao što su časovi opismenjavanja i matematičke pismenosti, kursevi za stjecanje životnih vještina u lokalnoj zajednici i vršnjačko učenje.

Učešće: uključivanje u procese, odluke i aktivnosti i utjecanje na njih. Učešće je svačije pravo i čini osnovu za rad s lokalnim zajednicama i za izradu programa. Učešće zavisi od dinamike razvoja kapaciteta. Sve grupe, uključujući odrasle, djecu, mlade osobe s onesposobljenjima i pripadnike ranjivih grupa mogu na različite načine učestvovati od najranije dobi. Nijednoj grupi ljudi ne treba uskratiti mogućnost učešća zato što je do nje teško doći ili je s njom teško raditi. Učešće je dobrovoljno. Ljude se poziva i ohrabruje da učestvuju, ali nema prisile niti manipuliranja. Učešće može podrazumijevati niz aktivnosti i pristupa. Pasivne uloge uključuju upotrebu usluga, doprinos materijalnim resursima, prihvatanje odluka koje donesu drugi i minimalne konsultacije. Primjeri aktivnog učešća uključuju doprinos vremena, direktno sudjelovanje u donošenju odluka i planiranje i implementaciju obrazovnih aktivnosti.

Formalno obrazovanje: mogućnosti učenja koje se nude u sklopu sistema škola, koledža, univerziteta i drugih obrazovnih institucija. Obično podrazumijeva redovno obrazovanje za djecu i mlade koje počinje uzrastom od pet i sedam godina i proteže se do 20, čak 25 godina starosti. Obično ga izrađuju državna ministarstva obrazovanja, ali u situacijama krize mogu ga podržati drugi obrazovni akteri.

HIV - prevencija, tretman, njega i podrška: spoj pravnih, strukturalnih, biomedicinskih intervencija i intervencija koje se odnose na ponašanje potrebni da bi se smanjio broj zaraženih HIV-om i utjecaj HIV-a i AIDS-a na zaražene i pogođene. HIV prevencija, tretman, njega i podrška moraju se temeljiti na detaljnom razumijevanju epidemije, toga ko podliježe najvećem riziku od zaraze i koja ponašanja dovode do novih infekcija. Najrizičnija ponašanja uključuju seksualne odnose između muškaraca; intravenoznu upotrebu droga; seksualne odnose u zamjenu za novac ili druge materijale; uporedne veze i odnose između osoba nesrazmjerne starosne dobi. Društvenoekonomski faktori također utječu na HIV prevenciju, tretman, njegu i podršku.

Opsežniji spisak ključnih termina možete naći u sklopu INEE seta alata:

www.ineesite.org/toolkit.

DODATAK 2: SKRAĆENICE

AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome (sindrom stečene imunodeficijencije)
HIV	Human Immunodeficiency Virus (virus humane imunodeficijencije)
IASC	Inter-Agency Standing Committee (Međuagencijski stalni odbor)
IRL	Interno raseljeno lice
ILO	International Labour Organization (Međunarodna organizacija rada)
INEE	Inter-Agency Network for Education in Emergencies (Međuagencijska mreža za obrazovanje u situacijama krize)
MVP	Ministarstvo vanjskih poslova
NVO	Nevladina organizacija
NORAD	Norveška razvojna agencija
SEEP	Small Enterprise Education and Promotion (Obrazovanje i promocija malog poduzetništva)
UN	Ujedinjene nacije
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (Organizacija za obrazovanje, nauku i kulturu Ujedinjenih nacija)
UNHCR	United Nations High Commission for Refugees (Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbjeglice)
UNICEF	United Nations Children's Fund (Fond za djecu Ujedinjenih nacija)

DODATAK 3: FORMULAR ZA POVROTNE INFORMACIJE O MINIMALNIM STANDARDIMA OBRAZOVANJA: PRIPREMLJENOST, INTERVENCIJA, OPORAVAK.

Kontakt informacije:	
Datum:	Ime:
Organizacija i naziv radnog mjesta:	
Adresa:	
Tel/fax:	
E-mail:	

1. Molimo navedite načine na koje ste Vi ili Vaša organizacija koristili Minimalne standarde. Budite što posebniji i navedite (eventualne) prilagodbe indikatora iz Priručnika Vašem kontekstu i radu u sklopu Vašeg projekta/organizacije/koordinacione strukture itd.

2. S kojim ste se izazovima susreli koristeći ovaj priručnik i kako ste ih prevazišli ili zaobišli?

3. Možete li podijeliti neke pouke i/ili primjere dobre prakse iz vlastitog iskustva korištenja ovog priručnika? Kako je upotreba standarda utjecala na Vaš rad?

4. Možete li podijeliti neke pouke i/ili primjere dobre prakse iz vlastitog iskustva korištenja ovog priručnika? Kako je upotreba standarda utjecala na Vaš rad?

5. Molimo da navedete bilo koje dodatne komentare ili povratne informacije o ovom priručniku.

Hvala Vam što se podijelili Vaše iskustvo korištenja *Minimalnih standarda obrazovanja: Pripremljenost, intervencija, oporavak*. Ove povratne informacije će biti uzete u obzir pri ažuriranju Minimalnih standarda i izradi promotivne strategije. Molimo da ispunjeni upitnik pošaljete na e-mail adresu **minimumstandards@ineesite.org** ili poštom: INEE Coordinator for Minimum Standards, UNICEF – Education Section, 3 United Nations Plaza, New York, NY 10017, USA. Ovaj formular možete ispuniti i online: **www.ineesite.org/feedback**.

Minimalni standardi obrazovanja: pripremljenost, intervencija, oporavak

Osnovni standardi	
Standardi učeska lokalne zajednice: učesće i resursi – Standard koordinacije: koordinacija	Standardi analize: procjena, strategije intervencije, monitoring i evaluacija
Pristup i okruženje za učenje <p>Standard 1: Jednak pristup Svi pojedinci imaju pristup kvalitetnim i primjerenim obrazovnim mogućnostima.</p> <p>Standard 2: Zaštita i dobrobit Okruženja za učenje pružaju opću i ličnu sigurnost i promoviraju zaštitu i psihosocijalnu dobrobit učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja.</p> <p>Standard 3: Objekti i usluge Obrazovni objekti promoviraju sigurnost i dobrobit učenika, nastavnika i drugog obrazovnog osoblja i povezani su sa zdravstvenim, prehrambenim, psihosocijalnim i zaštitnim službama</p>	Nastava i učenje <p>Standard 1: Nastavni programi Kulturološki, društveno i jezički relevantni nastavni programi koriste se za pružanje formalnog i neformalnog obrazovanja koje odgovara specifičnom kontekstu i potrebama učenika.</p> <p>Standard 2: Obuka, stručno usavršavanje i podrška Nastavnici i drugo obrazovno osoblje periodično imaju relevantne i strukturirane obuke u skladu s potrebama i okolnostima.</p> <p>Standard 3: Procesi nastave i učenja Procesi nastave i učenja usmjereni su na učenika, participatomi (suradnički) i inkluzivni.</p> <p>Standard 4: Ocjena ishoda učenja Za evaluaciju i validaciju ishoda učenja koriste se primjerene metode.</p>
Nastavnici i drugo obrazovno osoblje <p>Standard 1: Zapošljavanje i izbor Dovoljan broj primjereno kvalificiranih nastavnika i drugog obrazovnog osoblja zapošljava se participatornim (suradničkim) i transparentnim procesom u skladu s kriterijima izbora koji održavaju različitost i ravnopravnost.</p> <p>Standard 2: Uvjeti rada Nastavnici i drugo obrazovno osoblje imaju jasno definirane uvjete rada i odgovarajuće naknade.</p> <p>Standard 3: Podrška i nadzor Mehanizmi podrške i nadzora nastavnika i drugog obrazovnog osoblja djelotvorno funkcioniraju.</p>	Obrazovna politika <p>Standard 1: Formulacija zakona i politike Obrazovne vlasti daju prioritet nastavku i oporavku kvalitetnog obrazovanja uključujući besplatan i inkluzivan pristup školovanju.</p> <p>Standard 2: Planiranje i implementacija Obrazovne aktivnosti uzimaju u obzir međunarodne i državne obrazovne politike, standarde i planove, kao i potrebe za učenjem pogođenih populacija.</p>

Ključna tematska pitanja: ublažavanje sukoba, smanjenje rizika od krize, predškolsko obrazovanje i vaspitanje, rod, HIV i AIDS, ljudska prava, inkluzivno obrazovanje, međusektorske povezanosti, zaštita, psihosocijalna podrška i mladi

INEE

Inter-Agency Network for Education in Emergencies
Réseau Inter-Agences pour l'Éducation en Situations d'Urgence
La Red Interagencial para la Educación en Situaciones de Emergencia
Rede Inter-Institucional para a Educação em Situação de Emergência
الشبكة المشتركة لوكالات التعليم في حالات الطوارئ

Minimalni standardi obrazovanja: Pripremljenost, intervencija, oporavak odraz su opredjeljenja da svi pojedinci – djeca, mladi i odrasli – imaju pravo na obrazovanje. Standardi artikuliraju minimalni nivo kvaliteta obrazovanja i pristupa obrazovanju u periodima krize sve do oporavka. Mogu ih koristiti humanitarne agencije, vlade i lokalne populacije kao sredstvo za izgradnju kapaciteta i obuku u svrhu unapređenja učinkovitosti i kvaliteta obrazovne pomoći koju pružaju. Pomažu unapređenju odgovornog i predvidivog ponašanja humanitarnih aktera i koordinacije među partnerima, uključujući obrazovne vlasti.

U svrhu izrade Minimalnih standarda 2003-2004. i njihovog ažuriranja 2009-2010. INEE je omogućila izrazito konsultativan proces. Minimalni standardi se temelje na Konvenciji o pravima djeteta, ciljevima Obrazovanja za sve iz Dakara 2000, i Humanitarnoj povelji Projekta Sphere.

Projekat Sphere priznaje *Minimalne standarde obrazovanja: Pripremljenost, intervencija, oporavak* kao Dodatne standarde Humanitarne povelje Projekta Sphere i *Minimalnih standarda intervencije u slučaju krize*.